

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษาศักยภาพและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
ของชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนเขต
เทศบาลตำบลป่าต้ว อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร”

โดย

นางนันทิยา สาลี และคณะ

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

31 ธันวาคม 2552

รายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษาศักยภาพและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต
ของชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนเขต
เทศบาลตำบลป่าดัว อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร”

คณะผู้วิจัย

นางนันทิยา	สาลี
นายมงคล	พฤษภา
นายณัฐพงษ์	ประทุมชาติ
นายประเสริฐ	จันทร์ส
นางนาลี	จันทร์สิงห์
นางสาวแสงดวง	แท่งหิน
นางสาวสุดารัตน์	จันทร์ส
นางสาวจินตนา	นักล้า
เด็กหญิงวิไลลักษณ์	ผ่องใส
เด็กหญิงนาตยา	ประสงค์ทรัพย์

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก-ข
แผนที่ตั้งโครงการวิจัย	1
แผนที่แสดงศักยภาพ	2
บทที่ 1 บทนำ	
- ความเป็นมาของโครงการ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงาน	22
บทที่ 4 ผลจากการศึกษาวิจัย	38
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย	67
ภาคผนวก	
- แบบฟอร์มในการเก็บข้อมูล	70
- ภาพกิจกรรม	83
- ประวัติทีมวิจัย	90
- บรรณานุกรม	92

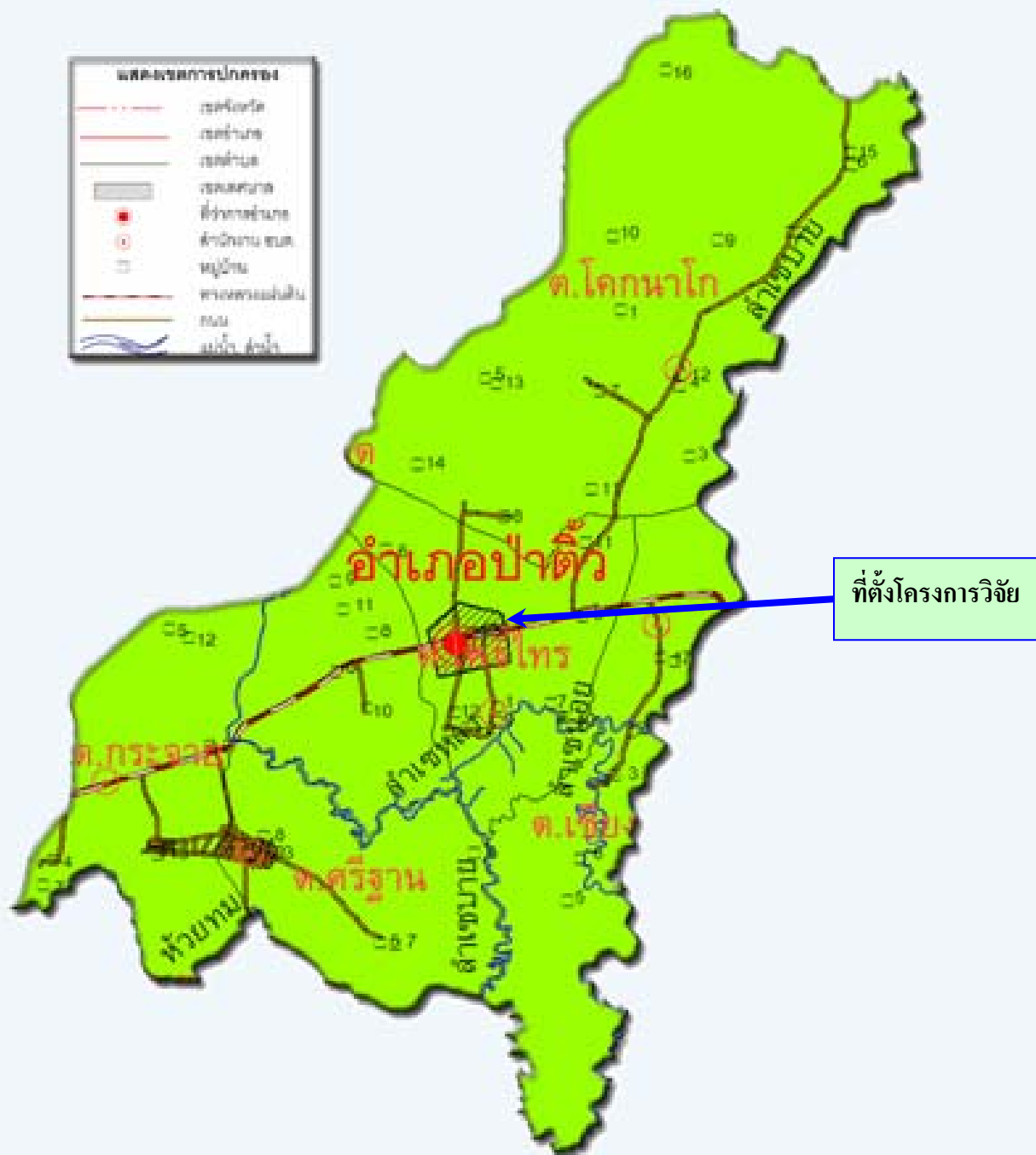
บทคัดย่อ

โครงการ “การศึกษาศักยภาพและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดิว อำเภอป่าดิว จังหวัดยโสธร” โดยนางนันทิยา สาลี เป็นหัวหน้าโครงการ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินการใน 3 หมู่บ้านของเขตเทศบาลตำบลป่าดิว คือ หมู่ 4 หมู่ 5 และหมู่ 12 ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดิว มีจำนวนครัวเรือนของประชากรทั้ง 3 หมู่บ้านรวมกัน 397 ครัวเรือน แยกเป็นประชากรหมู่ 4 ชายจำนวน 550 คน หญิงจำนวน 574 คน รวม 1,124 คน ประชากรหมู่ 5 ชายจำนวน 386 คน หญิงจำนวน 340 คน รวม 726 คน และประชากรหมู่ 12 ชายจำนวน 580 คน หญิงจำนวน 526 คน รวม 1,106 คนและมีประชากรทั้งสิ้น 2,956 คน แบ่งออกเป็นชาย จำนวน 1,516 คน เป็นหญิง จำนวน 1,440 คน ประชากรในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 80 อาชีพรับราชการ อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 20 วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดิวในอดีตทั้ง 3 หมู่บ้าน มีการดำรงชีวิตอยู่กันอย่างพอเพียงภายใต้การเกษตรกรรม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อยู่กันฉันท์พี่น้อง มีความรักความสามัคคีพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ผลผลิตที่ได้จะแบ่งปันเพื่อนบ้าน แลกเปลี่ยนสินค้ากันบ้าง ถ้าปลูกจำนวนมากก็จะนำไปขายที่ตลาดสดและนำเงินที่ได้ไปซื้อสินค้าที่ไม่สามารถผลิตเองได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน แต่ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในเขตเทศบาลเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็น สังคมชนบทเริ่มหายไป สังคมเมืองเริ่มเข้ามาแทนที่ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีลดน้อยลง ผู้คนหันไปพึ่งพาเงินตราเพื่อนำมาใช้จ่ายในครัวเรือนมากขึ้น การดำรงชีวิตที่เมื่อก่อนพึ่งพาการเกษตรที่เป็นแบบปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูกหายไป กลายเป็นการซื้ออยู่ซื้อกิน ชุมชนพึ่งตนเองน้อยลง ตลาดกลายเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ชาวบ้านมีโอกาสนในการเลือกซื้อสินค้าบริโภคมากขึ้น ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เมื่อแนวทางในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไป การขนขวายดิ้นรนเพื่อหาเงินมีมากขึ้น เนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้นจากเดิม ปัจจุบันชาวบ้านมีหนี้สินจากการซื้ออยู่ซื้อกินและใช้จ่ายด้านอื่นมีเพิ่มสูงขึ้น โดยอาจกล่าวได้ว่า คนในชุมชนพึ่งตนเองได้น้อย โดยเฉพาะอาหารการกินต้องพึ่งพาตลาด จนกลายเป็นกิจวัตรของคนในชุมชน ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่มีในชุมชนได้ส่งผลให้เกิดปัญหาในหลายด้านซึ่งแต่ละปัญหาต่างก็มีความเชื่อมโยงกัน ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาของโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดิว 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ ทรัพยากร วัฒนธรรม 3) เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดิวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน 4) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง ซึ่งมีคำถามวิจัย ว่าเงื่อนไขและปัจจัยที่จะนำไปสู่แนวทาง

การพึ่งตนเองของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าติ้ว อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธรมีอะไรบ้าง **รูปแบบในการศึกษา** ทีมวิจัยร่วมกับชาวบ้านได้ทำการศึกษาข้อมูลของชุมชน โดยการสอบถาม สัมภาษณ์ทั้งใช้แบบฟอร์ม การจัดเวที โดยมีเยาวชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล เมื่อมีข้อมูลแล้วนำไปสู่การจัดเวทีวิเคราะห์ร่วมกับชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น เพื่อหารูปแบบที่จะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเอง **ผลจากการศึกษา** ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน วิธีการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน ตลอดจนสภาพปัญหาของคนในชุมชน การได้รับทราบข้อมูลของตนเองเมื่อนำมาสู่วิเคราะห์แล้ว ก่อให้เกิดแนวทางที่ชุมชนได้ร่วมกันวางไว้เพื่อปฏิบัติการในช่วงต่อไป โดยหลักๆแล้วชุมชนจะนำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเอง อีกทั้งหน่วยงานในชุมชนไม่ว่าจะเป็น กศน. เทศบาล ผู้นำ ได้จําแนกรับแนวทางปฏิบัติเป็นอย่างดี การดำเนินงานของโครงการแม้จะเป็นการศึกษาข้อมูล แต่ก็ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่ทำให้คนในชุมชนรู้จักตนเองผ่านข้อมูลของชุมชนมากขึ้น ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นประโยชน์ทั้งต่อชุมชนและหน่วยงานในชุมชน เพราะสามารถนำไปใช้กำหนดเป็นแผนในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งตรงกับสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

คณะวิจัย

แผนที่ตั้งโครงการ

แผนผังแสดงพื้นที่วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

เทศบาลป่าดัว ขึ้นกับตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร และได้รับการแต่งตั้งเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 มีที่ตั้งอยู่ถนนอรุณประเสริฐ ห่างจากจังหวัดยโสธร 31 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดอำนาจเจริญ 32 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลโคกนาโก อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลเชียงเพ็ง อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลกระเจา อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

ชุมชนในเขตเทศบาลป่าดัว เป็นชุมชนขนาดใหญ่ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ 4, หมู่ 5 และ หมู่ 12 มีจำนวนครัวเรือนของประชากรทั้ง 3 หมู่บ้านรวมกัน 397 ครัวเรือน แยกเป็นประชากรหมู่ 4 ชายจำนวน 550 คน หญิงจำนวน 574 คน รวม 1,124 คน ประชากรหมู่ 5 ชายจำนวน 386 คน หญิงจำนวน 340 คน รวม 726 คน และประชากรหมู่ 12 ชายจำนวน 580 คน หญิงจำนวน 526 คน รวม 1,106 คนและมีประชากรทั้งสิ้น 2,956 คน แบ่งออกเป็นชาย จำนวน 1,516 คน เป็นหญิง จำนวน 1,440 คน ประชากรในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 80 อาชีพรับราชการ อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 20

วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัวในอดีตทั้ง 3 หมู่บ้าน มีการดำรงชีวิตอยู่กันอย่างพอเพียง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อยู่กันฉันท์พี่น้อง มีความรักความสามัคคีพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ทำนา ทำไร่ ผลผลิตที่ได้จะแบ่งปันเพื่อนบ้าน แลกเปลี่ยนสินค้ากันบ้าง ถ้าปลูกจำนวนมากก็จะนำไปขายที่ตลาดสด และนำเงินที่ได้ไปซื้อสินค้าที่ไม่สามารถผลิตเองได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง มีความสุขในการดำรงชีวิตไม่มีหนี้สิน ไม่มีปัญหาต่างๆ ให้แก้ไข

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในเขตเทศบาลเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็น สังคมชนบทเริ่มหายไป สังคมเมืองเริ่มเข้ามาแทนที่ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีลดน้อยลง ความเห็นแก่ตัว การเอาตัวรอดของคนมีมากขึ้น จากการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนในชุมชนก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ชาวบ้านเกิดความเกียจคร้าน มีความคิดเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยปลูกพืชผักไว้กินเอง แบ่งปันเพื่อนบ้านและแบ่งขายในบางครั้งนั้น กลับหันมาซื้อจากรถตลาดเคลื่อนที่ที่มอเตอรืไซด์ที่วิ่งเข้ามาขายถึงหน้าบ้านหรือบางครั้งก็ไปซื้อที่ตลาดสด ตลาดนัดในทุกวันพุธ ตลาดคลองถมในทุกวันพฤหัสบดี ชาวบ้านมีโอกาสนในการเลือกซื้อสินค้าบริโภคมากขึ้น ทำให้เกิด

ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เกิดความเกียจคร้านในการปลูกพืชผักสวนครัวเล็กๆ น้อยๆ เพื่อไว้กิน และลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ดังนั้นชาวบ้านจึงหันมาซื้อพืชผักและอาหารจากตลาดสดเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูงขึ้นจากเดิม ปัจจุบันชาวบ้านมีหนี้สินจากการซื้ออาหารเพื่อนำมาบริโภคเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ตนเคยเป็นอยู่คือการปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง เกิดปัญหาหนี้สินเนื่องจากการหยิบยืมเงินทองมาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวก ซื้ออยู่ซื้อกิน ปัญหาการว่างงานเนื่องจากในพื้นที่ไม่มีโรงงานและวัตถุดิบที่สามารถนำมาแปรรูปเป็นสินค้าสำหรับจำหน่ายได้ ปัญหาการย้ายถิ่นฐานแรงงานเนื่องจากประชาชนว่างงาน มีรายได้ต่ำแต่รายจ่ายสูงจึงไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้ จำเป็นต้องอพยพไปอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อที่จะมีงานทำมีรายได้ความเป็นอยู่ที่ดี มีปัญหาโรคร้ายไข้เจ็บต่างๆ เนื่องจากการซื้อพืชผัก อาหารจากตลาด หรือรถมอเตอร์ไซด์ที่วิ่งมาขายถึงหน้าบ้านซึ่งอาหารเหล่านั้นล้วนแต่เป็นอาหารที่มีสารพิษตกค้างแทบทั้งสิ้น เกิดปัญหาเล็กน้อย ปัญหาการว่างงาน ประชาชนไม่มีรายได้เสริม มีความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนไป คือมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นแต่รายรับกลับเท่าเดิมหรืออาจน้อยกว่าเดิมทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายจึงต้องหันไปลักเล็กขโมยน้อยจากเพื่อนบ้าน ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน เกิดปัญหายาเสพติดเนื่องมาจากการว่างงานของคนในชุมชน สื่อต่างๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต เกิดการรวมกลุ่มมั่วสุมยาเสพติดและเกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีก ปัญหาเด็กติดเกมส์ เนื่องจากพ่อแม่ต้องไปทำงานต่างจังหวัด ปลอมเด็กให้อยู่กับตาขายที่แก่แล้ว เด็กขาดความรัก ความเอาใจใส่จากพ่อแม่ และนำมาซึ่งปัญหาเด็กนักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคัน เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวทำให้คนในชุมชนเกิดความเหินแกล้ว ขาดคุณธรรม ขาดจิตสำนึก ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการดำเนินชีวิตแบบใหม่จนเกิดความเคยชินและมีแนวความคิดที่เปลี่ยนไป ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการพึ่งพาตนเอง และการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมของบรรพบุรุษ หากปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวมในอนาคต

ศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร (กศน.ป่าติ้ว) ซึ่งหน่วยงานนี้ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าติ้ว มีหน้าที่หลัก คือ ส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมทักษะการใช้ชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย

ในส่วนของการพัฒนาอาชีพ ทักษะการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงนั้น กศน. ได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดกิจกรรมเวทีชาวบ้านโดยสำรวจความต้องการในการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน คือ จัดตั้งกลุ่มทอเสื่อกก อาหารและขนม เสริมสวยและตัดผม การทอผ้าจิด ปูยชีวภาพ พานบายศรี โดยจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้น ประกาศรับสมัครผู้ที่สนใจศึกษา ดำเนินการจัดหาวิทยากรหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสอนวิชาชีพดังกล่าวให้กับคนในชุมชน หลังจัดกิจกรรมการสอนแล้วทำการสำรวจพบว่าชาวบ้านได้นำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพมีอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มขึ้น มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของ

ตนเองและกลุ่ม รู้จักการบริหารการตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ดูสวยงามมีความทันสมัยมากขึ้น และมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนในรูปแบบการออมทรัพย์ มีเงินปันผลเฉลี่ยคืนเมื่อสิ้นปี โดยมีเทศบาลเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนแต่เนื่องจากงบประมาณมีจำนวนจำกัดจึงไม่สามารถสนับสนุนได้ทุกกลุ่มอาชีพที่ตั้งขึ้น จึงทำให้ขาดแคลนงบประมาณ ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงานในบางกลุ่มอาชีพ จึงส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติบางกลุ่มอาชีพต้องล้มเลิกไป

ทีมวิจัยซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลป่าดัว และทีมวิจัยส่วนหนึ่งคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ได้มองเห็นความสำคัญของสภาพปัญหาเหล่านี้ จึงได้ทำการศึกษาประวัติศาสตร์ ศักยภาพของชุมชน และสภาพปัญหาต่างๆ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการแก้ไขเพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประวัติศาสตร์ หมายถึง ประวัติความเป็นมาของชุมชนในด้านต่างๆประกอบไปด้วย สภาพพื้นที่ จำนวนประชากร การประกอบอาชีพ การศึกษา การเมืองการปกครอง ศาสนา/สังคมวัฒนธรรม/ขนบธรรมเนียมประเพณี สาธารณสุข การอุปโภค บริโภค เศรษฐกิจ รวมไปถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชน สภาพปัญหา/จุดเด่นและจุดด้อยของชุมชน

วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร

การพึ่งตนเอง หมายถึง ความสามารถในการผลิตอาหารได้เองในระดับครอบครัว และขยายผลสู่ชุมชน

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการและการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

คำถามวิจัย

เงื่อนไขและปัจจัยที่จะนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดัว อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธรมีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ ทรัพยากร วัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

1. ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว
2. ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดัวในอดีตถึงปัจจุบัน
3. ศึกษาศักยภาพ เช่น กลุ่มอาชีพ เกษตรอินทรีย์ สภาพแวดล้อม ทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญา
4. ศึกษาปัญหา และแนวทางในการแก้ไข

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. เปิดเวทีทำความเข้าใจงานวิจัย และชี้แจงโครงการ
2. ประชุมวางแผนการดำเนินงาน
3. เก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ของชุมชนเขตเทศบาลป่าดัว
4. เก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนในเขตเทศบาลตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน
5. รวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ เศรษฐกิจ ทรัพยากร วัฒนธรรม
6. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
7. ศึกษาสภาพปัญหาที่มีในชุมชน
8. จัดเวทีระดมแนวทางในการแก้ไขปัญหา
9. เวทีถื่นข้อมูลสู่ชุมชน
10. จัดทำรายงาน

พื้นที่ / กลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่

หมู่บ้านในเขตเทศบาลป่าดัวจำนวน 3 หมู่ ได้แก่ หมู่ 4 , หมู่ 5 , หมู่ 12

กลุ่มเป้าหมาย

- เยาวชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดัว จำนวน 30 คน
- ผู้ปกครองเยาวชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดัว จำนวน 30 คน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว
2. ได้ทราบถึงข้อมูลศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ ทรัพยากร วัฒนธรรม
3. ได้ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าดัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
4. ได้ทราบถึงสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน

บทที่ 2

ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความยากจนในชนบท

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-4 เป็นแผนที่วัตถุประสงค์หลักในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยอาศัยการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญการพัฒนาจึงเน้นสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนนประปา ไฟฟ้า เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักลงทุนเอกชน ส่วนเป้าหมายด้านการกระจายรายได้ นั้น มีลักษณะเป็นการเขียนไว้ในแผนนโยบายความยากจน ใน 4 แผนนี้ จึงเป็นเพียงการสร้างสาธารณูปโภคให้กับพื้นที่ที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์มาก เพื่อให้สะดวกแก่การนำทรัพยากรและแรงงานราคาถูกในพื้นที่นั้นมาใช้เท่านั้น มิได้เป็นนโยบายที่มีจุดประสงค์เพื่อลดปัญหาความยากจนในชนบทอย่างแท้จริง ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ให้ความสำคัญกับปัญหาความยากจนมากขึ้น โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาชนบทออกมาอย่างชัดเจนในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ.2524 ตัวอย่างเช่นได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานพัฒนาชนบท แผนงานตามนโยบายมีทั้งเพื่อแก้ไขปัญหา การขาดแคลนอาหารและน้ำ การอนามัยป้องกันโรคติดต่อ การสาธารณสุขมูลฐาน การฟื้นฟูและแก้ปัญหาทรัพยากรเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงมีนโยบายการสร้างงานในชนบทเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้และการพัฒนาท้องถิ่น จากนั้นนโยบายการสร้างงานดังกล่าว จึงส่งผลทำให้เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและสาธารณูปโภคอื่น ๆ อีกหลายโครงการ เพื่อรองรับการดำเนินงานของนโยบาย

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ยังคงดำเนินงานต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 แต่มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง (คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ) ไปยังส่วนจังหวัดมากขึ้น โดยให้จังหวัดกำหนดพื้นที่พัฒนาด้วยตนเอง พร้อมกับขยายพื้นที่พัฒนาไปทั่วทั้งประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาชนบทเป็นไปตามปัญหาของพื้นที่นั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ผลผลิตตกต่ำ การว่างงาน การศึกษา ความเจ็บป่วย และการขาดแคลนแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค พร้อมกันนี้ยังมีการนำระบบข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน(จปฐ.)และข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน กชช.2ค. มาใช้ในการวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมายและการประเมินผลของการพัฒนา

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 เน้นการกระจายรายได้และความเจริญสู่ภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนโดยตรง โดยในช่วงปลายแผนฯ รัฐบาลได้เสนอให้เปลี่ยนชื่อคณะกรรมการ กชช.ภ. มาเป็นคณะกรรมการนโยบายกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นและเพิ่มหน่วยงานจากกระทรวงหลัก 4 กระทรวงมาเป็น 8 กระทรวงหลักและ 2 หน่วยงานเสริม (ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและ

สหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม กระทรวงกลาโหม สำนักงานอัยการสูงสุด และการกีฬาแห่งประเทศไทย) พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ได้ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน(จปฐ.) นโยบายกระจายรายได้เน้นการเข้าถึง ปัจจัยการผลิต เช่น การจัดหาที่ดินทำกินและ สินเชื่อ บริการพื้นฐานต่างๆ เพื่อยกระดับการผลิต และคุณภาพชีวิตของประชาชน

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เน้นการพัฒนาคน โดยการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา จึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ขันพื้นฐานสำหรับเด็กยากจนเป็นพิเศษ ส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรประชาชนและกองทุนในท้องถิ่นชนบท เพื่อระดมทุน ในท้องถิ่นมาช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาในชุมชนเอง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยสามารถประกอบ อุตสาหกรรมครัวเรือนและอุตสาหกรรมชุมชนขนาดเล็กและกลาง เพื่อเพิ่มรายได้

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งครอบคลุมปี พ.ศ. 2545-2549 ด้วยเหตุที่ในช่วงของการร่างแผนฯ ประเทศไทยได้ประสบกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรงทำให้ทุกฝ่ายมีความตระหนักว่าการพัฒนาประเทศที่เน้นแต่มาตรการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียวเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ไม่ใช่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นคณะผู้ร่างแผนฯ จึงได้อัญเชิญ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งเป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่เน้นการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เน้นการพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพและยั่งยืน โดยในแผนนี้มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนฯ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนไว้อย่างชัดเจน คือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ให้ได้รับโอกาสในการศึกษาและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับกลไก ภาครัฐ ให้เอื้อต่อการแก้ปัญหา โดยมีเป้าหมายที่จะลดสัดส่วนคนยากจนของประเทศไทยให้อยู่ในระดับไม่เกินร้อยละ 12 ของประชากร ในปี พ.ศ. 2549

ความยากจนในเมือง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 รัฐบาลได้ระบุว่าปัญหาคนจนเมืองเกิดขึ้นจากการอพยพเข้ามาของแรงงานชนบทเพื่อมาทำงานในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล โดยไม่มีที่พักอาศัย ดังนั้นจึงมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเมืองหลัก เมืองรองในภาคต่างๆและการพัฒนาบริเวณชายฝั่งทะเล ตะวันออก ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในเรื่องของความหนาแน่นของประชากร และภาวะการไร้ที่อยู่อาศัยให้กับกรุงเทพมหานครและเป็นการกระจายความเจริญออกไปสู่ภูมิภาค

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มีการให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย โดยจัดสร้างที่อยู่อาศัยและปรับปรุงชุมชนแออัดเพื่อให้สามารถรับบริการขั้นพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง และสนับสนุนให้มีสิทธิถือครองที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในช่วงระยะเวลาที่แน่นอน ในด้านการศึกษา มีการจัดฝึกอบรมอาชีพและการศึกษาภาคบังคับและการจัดตั้งศูนย์เลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองมากขึ้นโดยการสนับสนุนให้จัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อประโยชน์ในการรักษาพยาบาลและโภชนาการ ทั้งนี้เพื่อให้ชุมชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 รัฐบาลมีแนวทางที่จะปรับปรุงชุมชนแออัด โดยการลงทุนก่อสร้างระบบสาธารณูปการให้ได้มาตรฐานมากขึ้น และสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดสร้างที่อยู่อาศัย ในลักษณะเป็นอาคารเช่า มีการส่งเสริมอาชีพและการฝึกอบรมฝีมือแรงงานระยะสั้นควบคู่กับการจัดตั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง (พชม.) ซึ่งเป็นหน่วยงานพิเศษในสังกัดการเคหะแห่งชาติ เพื่อให้เงินกู้ยืมและสนับสนุนกลุ่มออมทรัพย์ สำหรับการประกอบอาชีพส่วนตัวขนาดเล็ก ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนแออัดแก้ไข ปัญหาของชุมชนแออัดด้วยตนเอง

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานการพัฒนาชุมชนเมืองระดับชาติ เพื่อกำหนดนโยบาย ประสานและกำกับ ดูแล การดำเนินงานและงบประมาณในการพัฒนาชุมชนแออัด พร้อมทั้งจัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชนเมืองเพื่อให้การสนับสนุนชุมชนด้านสินเชื่อสำหรับการแก้ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย อาชีพ สภาพแวดล้อม สุขภาพอนามัย และการรื้อย้ายชุมชน เนื่องจากปัญหานี้สินนอกระบบเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนเมือง จึงได้มีการให้ความรู้ด้านการจัดการทางการเงินให้ชาวชุมชนและส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถระดมเงิน ทั้งจากแหล่งงบประมาณของรัฐภาคเอกชนและแหล่งเงินกู้ในระบบ เพื่อการพัฒนาชุมชน อาชีพและที่อยู่อาศัยได้ในระยะยาว

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มุ่งเน้นเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ โดยส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มอาชีพและกลุ่มธุรกิจชุมชน สนับสนุนแหล่งเงินทุนที่ให้บริการสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ การเปลี่ยนชุมชนแออัดให้เป็นแหล่งผลิตของชุมชน ตลอดจนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด นอกจากนี้ยังมีการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยเน้นส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน ให้มีการรับรองสถานะอย่างถูกต้อง เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายและพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็ง เพื่อเป็นแกนกลางในการพัฒนาแก้ไขปัญหาได้อย่างครบวงจร และประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้ชุมชนและประชาสังคมทุกระดับมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรประชาสังคมได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะในกระบวนการตัดสินใจด้านนโยบายของรัฐ

1. ศักยภาพของชุมชน

1.1 ความหมายของศักยภาพ

ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจ หรือคุณสมบัติแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือให้ปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

1.2 ความหมายของศักยภาพชุมชน

พัทนัม (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543; อ้างอิงจาก Putnam, 1993; 15) กล่าวว่า ชุมชนจะเข้มแข็งและมีศักยภาพได้นั้น เพราะคนในชุมชนมีน้ำใจ มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความกระตือรือร้น มีบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกันมีเครือข่ายของการทำให้สังคมมาติดต่อกันสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน มีสถานภาพทางกายภาพของชุมชนที่เหมาะสม และสมาชิกมีส่วนร่วมในงานสาธารณะของชุมชน

จิระภา นิมสุข (สุวิทย์ ชีรสวัสดิ์, 2533: 5; อ้างอิงจาก จิระภา นิมสุข . 2544) ให้ ความหมายของศักยภาพชุมชน หมายถึง จิตความสามารถของชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปึกคึกในการอยู่ร่วมกันในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใดๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต

จิระภา นิมสุข (สุวิทย์ ชีรสวัสดิ์, 2533 : 5 อ้างอิงจากจิระภา นิมสุข, 2544) ให้ความหมายของศักยภาพชุมชน หมายถึง จิตความสามารถของชุมชนในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานกับคนภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปึกคึกในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใดๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากรและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต

จิระภา นิมสุข (2544 : 5 อ้างอิงจาก สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ . 2533: 22 – 23) กล่าวถึงศักยภาพของชุมชน หมายถึง ความสามารถของชุมชนในการจัดการภายในชุมชน เช่น การใช้ระบบเครือข่าย ในระบบคัดเลือกผู้นำ การใช้ระบบศาลเต้า ศาลแก่ ทำหน้าที่พิจารณาคดี และแก้ไขคดีความขัดแย้งหรือกรณีพิพาทในชุมชน

อนุชาต พวงคำลี และอรทัย อาจย่ำ (2539:257) กล่าวถึงศักยภาพและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะไปจนถึงการจัดการ การรวมกลุ่ม ทำให้เกิดพลังต่อรองในการแก้ปัญหาทางานาชนิต และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งของชุมชนว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนตั้งแต่เรื่องของจิตสำนึก ความรู้ ทักษะไปจนถึงการจัดการ การรวมกลุ่ม ที่ทำให้เกิดพลังต่อรองในการแก้ปัญหาทางานาชนิต และการที่กลุ่มจะเข้มแข็งหรือไม่ต้องพิจารณาถึงด้านทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรอื่นๆของชุมชนด้วย

การจะเกิดศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนนั้นมีปัจจัยที่จะเป็นตัวนำไปสู่การมีศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนได้ดังนี้

แมทธิว (Mathews. 1996 :1-25) ได้พิจารณาเงื่อนไขและปัจจัยของชุมชนที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน
 - 1.1 การรวมตัวเป็นกลุ่ม องค์กร มีมากน้อยเพียงใด
 - 1.2 ขนาดของกลุ่มที่พบปะ
 - 1.3 จำนวนสถานที่และโอกาสในการพบปะสังสรรค์ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน
 - 1.4 ประเด็นพูดคุย ถกปัญหาของชุมชน
 - 1.5 ระดับความสัมพันธ์ ใกล้ชิดของคนในชุมชน
 - 1.6 เครื่องมือสื่อสาร
2. กระบวนการเฉพาะบางอย่าง
 - 2.1 กระบวนการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยรวมของชุมชนเป็นอย่างไร การมีส่วนร่วมของคนมากน้อยเพียงใด บทบาทของผู้นำในการตัดสินใจเป็นอย่างไร
 - 2.2 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือการหาข้อสรุปร่วมกันในการแก้ปัญหา
3. ผู้นำ
 - 3.1 จำนวนผู้นำ การกระจายตัวในตำบล พื้นที่
 - 3.2 บทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชน เช่น เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การสร้างกระบวนการ กิจกรรมให้สมาชิกมีส่วนร่วม และการสร้างเครือข่าย ภายใน ภายนอกชุมชน
 - 3.3 คุณสมบัติ เช่น การติดตามสถานการณ์ปัญหา การเปิดกว้างให้การเรียนรู้ไม่แบ่งฝ่ายมองการณ์ไกล
4. กระบวนการที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม
 - 4.1 เป็นการประเมินว่าชุมชนมีระบบความคิดด้านต่างๆเหล่านี้มากน้อยเพียงไร
 - 4.2 การให้ความสำคัญกับกระบวนการพอกพูนกับผลงาน
 - 4.3 การดึงคนให้มาร่วมกระบวนการคิดและตัดสินใจให้มากที่สุด
 - 4.4 การเน้นศักยภาพของสมาชิกที่มาร่วมตัวกันว่า เป็นต้นทุนของชุมชนมากกว่ามองว่าเป็นปัญหาชุมชน
 - 4.5 ความคิดเกี่ยวกับอำนาจ หรือ พลัง ในการเปลี่ยนแปลงเน้นพลังของกลุ่มในการแก้ปัญหาของตนเองมากกว่าฝากความหวังไว้ที่ผู้มีอำนาจหรือไม่
 - 4.6 ความคิดเกี่ยวกับการรับผิดชอบเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง
5. ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่างๆในชุมชน

5.1 การพึ่งพาหน่วยงานของรัฐมีมากน้อยเพียงไร

5.2 ความร่วมมือสนับสนุน ความใกล้ชิดกันของโรงเรียน วัด สถานบริการในชุมชน

6. ความรู้สึกร่วมกันเป็นกลุ่มชุมชนเดียว และมองหาทางออกของความร่วมมือในชุมชน เป็นการประเมินว่าในชุมชนมีความรู้สึกผูกพันเป็นชุมชนหรือไม่ โดยดูจาก

6.1 ประวัติศาสตร์ คำบอกเล่าของชาวบ้านเกี่ยวกับการช่วยเหลือกันและกันในการแก้ปัญหาชุมชน

6.2 การทำกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายร่วมกัน

6.3 ความพยายามในการดึงเอาคนที่ยังไม่เข้าร่วมงานพัฒนาชุมชนให้เข้ามาร่วมด้วย

1.3 การประเมินศักยภาพชุมชน

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2537: 134-136) กล่าวว่าขอบเขตของการวินิจฉัยศักยภาพของชุมชนในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน วิเคราะห์จากองค์ประกอบต่างๆดังนี้

1. ความกระตือรือร้นหรือจิตวิญญาณ ตลอดจนการรับรู้และจิตสำนึกในการในการพัฒนาของประชาชน หมายถึงความมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ความกระตือรือร้นมีความสำคัญอย่างมากแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ทั้งนี้รวมไปถึงการรับรู้และการมีจิตสำนึกในงานพัฒนาของประชาชนด้วย

2. โครงสร้างและบทบาทขององค์กรชุมชน ผู้นำชุมชน รวมทั้งโครงสร้างอำนาจของชุมชน เป็นเรื่องที่พิจารณาถึงสภาพการปกครองของผู้นำชุมชน และองค์กรของชุมชนมีความพร้อมที่จะพัฒนาและเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา

3. การวางแผนและการบริหารจัดการงานพัฒนาพิจารณาถึงความสามารถที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชนมากน้อยเพียงใด

4. การพัฒนาคน การพิจารณาความพร้อมของทรัพยากรบุคคลในชุมชน ว่าสามารถทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากน้อยเพียงใด เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน และประชาชนทั่วไปในชุมชน มีการพัฒนาชุมชนของตนเองมากน้อยเพียงใด

5. เทคโนโลยีงานพัฒนา ศักยภาพของชุมชนในเรื่องของเทคโนโลยีในงานพัฒนาเป็นอีกเรื่องที่จะต้องการทำวินิจฉัยถึงประสิทธิภาพของเทคโนโลยีว่าสามารถทำให้งานพัฒนาในชุมชนบรรลุผลสำเร็จตามความต้องการของสมาชิกมากน้อยเพียงใด

6. การสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชน การวินิจฉัยศักยภาพในเรื่องการสื่อสาร เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และระบบข้อมูลข่าวสารของชุมชนนี้เพื่อที่จะทำให้เกิดความสำนึกและการติดต่อประสานงานความเข้าใจกันมากขึ้น

7. ภาระคมนทุณ แรงงาน และทรัพยากรในชุมชน ปัจจัยเรื่องทุนและทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบเรื่องสำคัญในงานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากถ้าหากมีการดำเนินการที่

ปราศจากทุน แรงงาน และทรัพยากรที่เหมาะสม จะทำให้โครงการประสบปัญหา และไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้

8. ลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นเรื่องที่สำคัญไม่อาจมองข้ามไปได้ทั้งนี้ เนื่องจากโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละชุมชน ย่อมแตกต่างกันไป อุปสรรคหรือความสำเร็จในงานพัฒนาต้องพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งด้วย เช่น ประชาชนมีค่านิยมอย่างไร ทักษะคิดต่อการพัฒนาอย่างไร ลักษณะการพึ่งพาอาศัยเป็นอย่างไร

9. ระบบการสนับสนุนจากภายนอกชุมชน การวินิจฉัยในเรื่องของศักยภาพไม่เพียงแต่พิจารณาองค์ประกอบภายในชุมชนเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบจากภายนอกชุมชนด้วย ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ การบริการ และด้านวิชาการจากภายนอกชุมชน มีผลกระทบกับภายในชุมชนด้วย ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมิได้อยู่หนึ่ง หรือติดต่อกันเฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น แต่ชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนหรือหน่วยงานอื่นๆ ทำให้จำเป็นต้องทราบถึงการได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนว่ามีมากน้อยเพียงใด

ลีลาภรณ์ นาคทรัพย์ และคณะ (2538: 130-138) มีข้อสรุปเกี่ยวกับกรอบตัวชี้วัดความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ดังนี้

1. มีการนำมิติเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานในการทำกิจกรรม เพราะการมีฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดโยงให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนได้ง่ายและมีคุณภาพ

2. ในด้านความสามารถในการตอบสนองต่อปัญหา ควรพิจารณาถึง

2.1 ความรวดเร็วในการตอบสนองต่อปัญหา

2.2 ปัญหานั้นมีหลากหลายหรือไม่ ยากง่ายเพียงไร เป็นปัญหภายในหรือภายนอกชุมชน ปัญหาเหล่านี้จะเป็นเครื่องทดสอบประสิทธิภาพและความสามารถของกลุ่มในการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี

2.3 จำนวนปัญหาที่องค์กรชุมชนสามารถแก้ไขได้

3. ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ควรพิจารณาตัวชี้วัด ได้แก่

3.1 มีการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ ทางเลือกการแก้ปัญหา สาเหตุ ทางเลือกการแก้ปัญหา และวิธีการแก้ปัญหาโดยดูถึงกระบวนการในการวิเคราะห์ดังกล่าว มีการวิเคราะห์ที่ชัดเจนหรือไม่ มีการเชื่อมโยงปัญหากับสาเหตุหรือไม่ คุณภาพในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ การตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาเป็นอย่างไร มีทิศทางที่ถูกต้อง มีสติหรือไม่

3.2 มีการพัฒนาจิตสำนึก

4. ในด้านการจัดกลุ่ม ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่

4.1 จำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม

4.2 ระดับของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เสนอความคิดลงมือปฏิบัติ

4.3 สมาชิกรู้หน้าที่และทำหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ

- 4.4 มีการสร้างและพัฒนากระบวนการกลุ่มอย่างต่อเนื่อง
 - 4.5 มีกฎระเบียบและกติการ่วมกัน
 - 4.6 มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคีในการทำกิจกรรมร่วมกัน
 5. ในด้านที่เกี่ยวกับผู้นำ ซึ่งหมายถึง ผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัด ได้แก่
 - 5.1 จำนวนผู้นำ มีหลายคนหรือไม่
 - 5.2 ความรู้และทักษะของผู้นำ มีหลายด้านหรือไม่ (เช่น ผู้นำด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้ การจัดการ)
 6. ในด้านที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัดได้แก่
 - 6.1 การที่สมาชิกได้รับผลประโยชน์อย่างยุติธรรม
 7. ในด้านการยอมรับนับถือที่องค์กรได้รับจากภายนอก ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัดได้แก่
 - 7.1 การสนับสนุนที่ได้รับจากภายนอก เช่น เงินทุนและทรัพยากรในโครงการพัฒนาต่างๆ
 - 7.2 มีคนเยี่ยมชมศึกษาดูงาน เป็นแหล่งความรู้
 - 7.3 การมีความสามารถในการต่อรองกับรัฐ แหล่งทุนต่างๆมากขึ้น
 8. ด้านการขยายผล ควรพิจารณาถึงตัวชี้วัดได้แก่
 - 8.1 จำนวนสมาชิกที่เพิ่มมากขึ้น
 - 8.2 ประเภทงานและกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้น
 - 8.3 จำนวนองค์กรมีหลากหลายมากขึ้น
- บัณฑิต อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์ยางค์ (2533: 49) กล่าวถึงตัวชี้วัดของความเข้มแข็งหรือศักยภาพของชุมชน ได้แก่
1. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ซึ่งรวมถึง ระบบข้อมูลข่าวสาร วิชาการ การศึกษาค้นคว้าวิจัยที่ทันต่อความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดองค์ความรู้ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัวชุมชน และสถาบันทางสังคม ตลอดจนองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับตำบล หมู่บ้าน ชุมชน และใช้ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา
 2. กระบวนการเรียนรู้ กล่าวคือ ในระดับตำบล หมู่บ้าน ชุมชน สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหา แสวงหาทางออกในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองปัญหาของสมาชิกในชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาหมู่บ้าน ประสบการณ์ และการเรียนรู้ ประยุกต์ เทคนิค และการจัดการ
 3. องค์กร ชุมชน การบริหารจัดการ กำลังคน หมายถึง การรวมกลุ่มชาวบ้าน การจัดองค์กรในระดับตำบล หมู่บ้าน ชุมชน การจัดระบบบริหารจัดการพัฒนา จัดระบบสวัสดิการสังคมชุมชนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มกองทุนออมทรัพย์ มีการทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งเสริมเครือข่ายทั้งเครือข่ายธรรมชาติ เครือข่ายการจัดตั้งองค์กร และเครือข่ายประสบการณ์

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่า ศักยภาพของชุมชน หมายถึง จิตความสามารถ หรือความพร้อมที่จะกระทำสิ่งต่างให้เป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่ม และรวมไปถึงการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สามารถสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. วิถีชีวิต

ความหมายของวิถีชีวิต

มนุษย์ในฐานะหน่วยชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมจะมีกระบวนการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องเพื่อรักษาคุณภาพกับสิ่งแวดล้อมทั้งการปรับตัวในเชิงพฤติกรรมและการปรับตัวในระดับจิตสำนึกซึ่งการปรับตัวอย่างต่อเนื่องนี้ก่อให้เกิดแบบแผนความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่งขึ้นมาเรียกว่าวิถีชีวิต (อมรา พงศาพิชญ์, 2534)

วิถีชีวิตของคนในสังคมหนึ่งๆเป็นแบบแผนหรือแนวทางพฤติกรรมที่คนกลุ่มหนึ่งใช้ร่วมกันหรือยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา เป็นแบบแผนในการดำรงชีพของบุคคลหนึ่งครอบครัวในครอบครัวหนึ่งหรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงการประกอบกิจกรรมเพื่อการอยู่รอด การพักผ่อน และความสุขตามที่ตัวเองต้องการ แบบแผนดังกล่าวมีปัจจัยทางสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เป็นตัวกำหนดการจัดระเบียบทางสังคมและพฤติกรรมของคนแต่ละคนในสังคมนั้น (สุนันท์ธนา แสงประเสริฐ, 2540)

คนกลุ่มหนึ่งๆย่อมมีวิถีชีวิตเป็นของตนเองซึ่งการปรับตัวนี้มีหลายระดับทั้งด้าน สรีรวิทยา การปรับตัวในเชิงพฤติกรรมและการปรับตัวในระดับจิตสำนึก อีกทั้งด้านการปรับตัวก็มีทั้งการจัดการกับตัวเองและการเข้าไปจัดการกับปัจจัยรอบตัว เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพให้สามารถเผชิญกับแรงกดดันนานาชนิดจากสิ่งแวดล้อมได้อย่างราบรื่น วิถีชีวิตจึงเป็นทั้งวิถีในการดำเนินชีวิต หลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตและเครื่องมือเครื่องใช้วัตถุต่างๆทั้งที่เป็นธรรมชาติและคิดประดิษฐ์ขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตน ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงและมีการติดต่อสื่อสารระหว่างกลุ่มสังคมต่างๆอยู่ตลอดเวลา โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินชีวิต 3 ประการ คือ เพื่อเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และเพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีของคนในสังคม (สุนันท์ธนา แสงประเสริฐ, 2540)

Murray (2001) ให้คำจำกัดความของวิถีชีวิตของครัวเรือนว่าเป็นวิถีทางในการเสริมสร้างความมั่นคงและความพยายามให้หลุดพ้นจากความยากจน ในขณะที่ Rigg (1998) กล่าวถึงกลยุทธ์ในการดำรงชีวิตของครัวเรือนในชนบทหรือครัวเรือนเกษตรว่าเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ โดยที่วัตถุประสงค์หลักในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของครัวเรือนที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกันก็จะแตกต่างกันออกไป นั่นคือ กลยุทธ์ในการดำรงชีวิตสำหรับคนรวยจะหมายถึงกลยุทธ์ในการ

สะสมความมั่นคงร่ำรวยยิ่งขึ้น สำหรับคนยากจนเป็นกลยุทธ์สำหรับเพื่อให้มีชีวิตอยู่รอด สำหรับครัวเรือนที่มีฐานะปานกลางจะเป็นกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้กับชีวิต

Jongkroy (2006) สำนวณกลยุทธ์ในการดำรงชีวิตของครัวเรือนในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการที่ครัวเรือนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อต่อสู้กับความยากจนสะสมความมั่งคั่ง หรือเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต ในสถานการณ์ที่สภาพแวดล้อมทางกายภาพเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง Jongkroy ได้สำเนาจากการเปลี่ยนแปลงสาขาอาชีพและความหลากหลายของแหล่งที่มาของรายได้ การแสดงออกทางสังคมการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและการทำการเกษตร

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้การสำเนาการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของครัวเรือนเกษตรกร จะครอบคลุมประเด็นหลักๆได้แก่ การใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินเปลี่ยนแปลงอาชีพ และแหล่งที่มาของรายได้และการย้ายถิ่น ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการในการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพเศรษฐกิจและสังคมโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสดงถึงกลยุทธ์ในการอยู่รอดของครัวเรือนเกษตรกร

องค์ประกอบของวิถีชีวิต

(สุนันทนา แสนประเสริฐ, 2540) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของวิถีชีวิต 2 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นวัตถุ หมายถึงเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งที่ได้จากธรรมชาติ การสืบทอดมาแต่ยุคก่อนๆ และ/หรือประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะเกิดขึ้นมาได้ มนุษย์ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและมีมือความชำนาญในการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา

2. ส่วนที่ไม่ใช่วัตถุ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) ส่วนที่เป็นระบบความคิดความเชื่อทัศนคติ ค่านิยม ทางสังคม ซึ่งอยู่เบื้องหลังพฤติกรรมของมนุษย์หรือเป็นระบบคุณค่า คุณธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคม ตลอดจนส่วนที่เป็นผลรวมของความรู้ลักษณะนิสัย แนวคิด สถิติปัญญาและ(2) ส่วนที่เป็นเทคนิควิธีการ วิธีในการดำเนินชีวิต แบบแผนพฤติกรรม ซึ่งหมายรวมถึงวิถีกิน วิถีอยู่ วิถีแต่งกาย วิถีพักผ่อน วิถี แสดงอารมณ์ วิถีสื่อความ วิถีจราจรและขนส่ง วิถีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ตลอดจนวิถีแสวงหาความสุขทางใจ รวมความว่าเป็นวิถีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของตนเอง ต่อมนุษย์ด้วยกันและต่อธรรมชาติแวดล้อม

นอกจากนี้ Rakodi and Lloyd-Jones (2002) ได้สรุปองค์ประกอบพื้นฐานหรือทรัพยากรที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต 5 ประการ คือ

1. ทุนที่เกี่ยวกับทรัพยากรมนุษย์ (human capitals) หมายถึง แรงงานในแต่ละครัวเรือนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในเชิงปริมาณ หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและเวลาที่สมาชิกจะสามารถมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนในด้านคุณภาพ หมายถึง ระดับการศึกษา ทักษะและสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือน

2. ทุนทางสังคม วัฒนธรรม และการเมือง (social, cultural and political capitals) หมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน ระบบเครือข่าย ความสัมพันธ์ในชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการได้รับความช่วยเหลือจากกลุ่มหรือสถาบันทางสังคมในวงกว้าง

3. ทุนทางกายภาพ (physical capitals) หมายถึง ระบบโครงสร้างพื้นฐานอันได้แก่ การคมนาคมขนส่ง แหล่งน้ำ พลังงาน การติดต่อสื่อสาร และปัจจัยในการผลิตที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสะดวกสบายหากมีการจัดหาไว้อย่างพร้อม

4. ทุนทางการเงิน (financial capitals) หมายถึงทรัพยากรทางการเงินที่มีไว้สำหรับใช้จ่ายในการดำรงชีวิต พิจารณาได้จากเงินออม รายได้ สวัสดิการ รวมไปถึงการมีเครดิตในการกู้เงินซึ่งจะช่วยให้สามารถเปลี่ยนแปลงหรือมีทางเลือกในการดำรงชีวิตที่แตกต่างได้

5. ทุนทางธรรมชาติ (natural capitals) หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต ประกอบด้วยที่ดิน แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิทยา ว่องกุล (2543) ศึกษาเรื่องชุมชนแบบองค์รวมสมัยใหม่ : รูปแบบสังคมบูรณาการ ของ พลวัต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ได้ศึกษาชุมชนไม้เรียง ตำบลไม้เรียง อำเภอนาวัง จังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า ชุมชนแบบองค์รวมสมัยใหม่รูปแบบสังคมแบบบูรณาการ มีความสามารถที่จะ ดำรงอยู่ในขณะเกิดปัญหาวิกฤตนั้น ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนพบว่าในกระบวนการพัฒนาชนบทของรัฐบาล ก็มีกระบวนการประชาชนโดยธรรมชาติบนฐานภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์เข้ากับ สภาพสังคมได้จัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาชนขึ้นอย่างเข้มแข็ง มีศักยภาพในการพัฒนาและพึ่งพาตนเองบน หลักการพัฒนาของกลุ่มอย่างมีศักดิ์ศรี สร้างเงินทุนของกลุ่มขึ้นมาอย่างอิสระเป็นของตัวเองแม้แต่ใน ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองก็ยังดำรงอยู่ได้ โดยรับผลกระทบน้อยที่สุดจากการศึกษาพบว่า มี ชุมชนจำนวนมากไม่กระทบกระเทือนอะไรเลยการบริหารจัดการกลุ่มเงินทุนและการพัฒนายังคงเติบโต อย่างปกติ ตลอดจนพบปัจจัยเกื้อกูลที่สร้างความมั่นคงให้แก่ชุมชนที่เป็นลักษณะทั่วไปหรือยกระดับเป็น ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ชุมชนได้คือ

1. กล้วยาด้วยทุนแห่งชีวิตหรือทุนโภคทรัพย์ที่ให้ผลผลิตวิถุณจากการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แบบ การเกษตรแบบผสมผสาน วนเกษตร หรือการเกษตรครบวงจร ซึ่งเป็นฐานชีวิตในการเลี้ยงครอบครัวและ สร้างเงินตรากลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารชุมชนในรูปแบบอื่น ๆ อีกทั้งวงจรทุนแห่งชีวิตตามธรรมชาติที่ยัง เกื้อกูลกันเอง

2. กล้วยาด้วยการลดรายจ่ายเท่ากับเพิ่มรายได้และเพิ่มทุนในระดับชุมชน เป็นหลักการคิดที่ผลิตและ แปรรูปเพื่อลดรายจ่ายเท่าจากการซื้อสินค้าภายนอก เมื่อไม่มีรายจ่ายหรือรายจ่ายลดลง แม้รายได้มีน้อยก็จะ

เพิ่มด้วยตัวของมันเอง กฎข้อนี้พัฒนาไปสู่การแบ่งงานการผลิตในชุมชนด้วยการแปรรูปพืชผลการเกษตร และเป็นธุรกิจชุมชนทดแทนการซื้อขายสินค้าอุตสาหกรรมนำเข้า สร้างความมั่นคงภายในชุมชน

3. กฎว่าด้วยกองทุนชุมชน จากการที่คนในชุมชนให้สัจจะออมทรัพย์เพื่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้าหรือกองทุนสวัสดิการต่างๆ เพื่อเป็นหลักประกันชีวิตที่มั่นคงแก่สมาชิกในชุมชนและสร้างระบบการเงินภายในชุมชนให้ทุกคนได้รับประโยชน์ร่วมกัน เพื่อการกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพหรือเศรษฐกิจของคนในชุมชนกันเอง

4. กฎการตลาดเพื่อชุมชนที่สมาชิกผลิตสินค้าหลากหลายชนิดสนองความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ส่วนที่เหลือจึงขายผู้ภายนอก ก็จะกลายเป็นมูลค่าสะสมทุนให้สมาชิกและชุมชน ทำให้เส้นสมดุลภาพของราชมที่เกิดจากความต้องการซื้อ(demand) และความต้องการขาย (supply) เคลื่อนไหวน้อยที่สุดหรือคงที่ ความได้เปรียบเสียเปรียบจะเกิดขึ้นน้อยมากในชุมชน

5. กฎว่าด้วยความหลากหลายทางธรรมชาติที่เป็นภูมิปัญญา เนื่องจากประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชและสัตว์มากมาย มีทั้งสมุนไพรและผลไม้ต่างๆ คนไทยได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์ในฐานะอาหาร ยารักษาโรค โดยการแปรรูปได้หลากหลายชนิด ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้เป็นศักยภาพที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นสินค้า จึงเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชน ดังจะพบได้ว่าแต่ละท้องถิ่นมีผู้นำทางปัญญาสามารถนำทรัพยากรใช้เป็นประโยชน์ได้มากมาย เพราะเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

6. กฎว่าด้วยการปฏิสัมพันธ์แบบแนวนอนทางสังคมโดยโครงสร้างทางธรรมชาติที่หลากหลายของท้องถิ่น การคมนาคมทางน้ำ ทางบก สามารถติดต่อกันโดยไม่มีอุปสรรคล้วนส่งเสริมให้ประชาชนได้มีปฏิสัมพันธ์แบบเครือข่ายหรือระบบพวกพ้องได้ดี ส่งเสริมระบบชุมชนสังคมแบบพึ่งพากันมากขึ้น

อรดี อุตทร (2541) ศึกษาเรื่อง การพึ่งตนเองวิธีการพัฒนาอย่างที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาชุมชนวัฒนธรรม อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษานี้เพื่อศึกษาถึงการปรับตัวของชุมชนในการต่อสู้กับระบบทุนนิยม และปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชน โดยเลือกศึกษาชุมชนวัฒนธรรมมารวิชัย อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยภาคสนาม (field research) การเลือกตัวอย่างใช้วิธี snowball sampling โดยมีขนาดตัวอย่าง 35 คน การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytical induction) และการจำแนกข้อมูล (topological analysis)

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชน มีดังนี้

1. ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและบารมี ทำให้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านเป็นองค์กรชุมชนขึ้น มีความเข้าใจในชุมชนของตนเอง สามารถริเริ่มกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ นอกจากนี้ยังประสานงานเพื่อให้เกิดการสนับสนุนทางด้านวิชาการและงบประมาณ

2. องค์กรชุมชนวัฒนธรรมมารวิชัยจะต้องมีการทำงานที่เน้นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของสมาชิก ทุกขั้นตอนมีการประสานงานระหว่างสมาชิกกับผู้นำชุมชนอยู่ตลอดเวลา การมีองค์กรชุมชนจะทำให้เกิดการรวมตัวกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ และการที่องค์กรชุมชนได้มีการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่องกันจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งเกิดการพึ่งตนเองของสมาชิกและชุมชนต่อไป

3. ลักษณะโครงสร้างของสังคมชุมชนวัฒนธรรมมารวิชัยจะต้องเป็นแบบเครือข่ายและมีความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ จะทำให้เกิดการรวมตัวเป็นองค์กรชุมชนทำได้ง่าย การที่ชุมชนมีภูมิปัญญาอยู่มากจะทำให้การทำงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเกิดเศรษฐกิจ ส่วนโรงเรียนในชุมชนควรมีหลักสูตรศึกษาที่เอื้ออำนวยในการพัฒนาชุมชนและเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการที่สามารถช่วยเหลือชาวบ้านในการประกอบอาชีพได้

4. องค์กรชุมชนจะต้องมีการสืบทอดความคิดและจิตสำนึกในระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับเครือข่าย ให้เกิดความร่วมมือกันในระดับต่าง ๆ ชุมชนควรได้รับการสนับสนุนในด้านวิชาการและเงินลงทุน ส่วนการจัดการความขัดแย้งนั้นผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในองค์กรชุมชนและระหว่างองค์กรชุมชนกับชุมชนหน่วยงานอื่น โดยมีการประสานผลประโยชน์กันอย่างเหมาะสม

ผลการวิเคราะห์การพึ่งตนเองของชุมชนมารวิชัย พบว่า ชุมชนวัฒนธรรมมารวิชัยยังไม่สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการรักษาสิ่งแวดล้อม เนื่องจาก

1. จำนวนสมาชิกที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มีจำนวนน้อยเนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ถึงความสัมพันธ์ในการเข้าร่วมทำกิจกรรม

2. องค์กรชุมชนขาดความรู้ในการบริหารจัดการ การตลาด ในการทำธุรกิจชุมชน และยังไม่มีหน่วยงานที่จะเข้าไปทำหน้าที่เพื่อกำไรที่เป็นตัวเงิน ไม่ได้ผลผลิตเพื่อกินและใช้เอง เกิดการแข่งขันกันผลิตและมีปัญหาในการตลาด

3. กิจกรรมขององค์กรชุมชนมุ่งเน้นเรื่องการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ กิจกรรมอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ยังไม่มีบทบาทเท่าที่ควร ทำให้ชุมชนมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

ธีระวัฒน์ เจริญราษฎร์(2545) ศึกษาเรื่อง ธุรกิจชุมชน วิถีทางสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา อำเภอกุดชุม จังหวดยโสธร การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

(1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาในการดำเนินธุรกิจชุมชน (2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้ดำเนินธุรกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ (3) เพื่อศึกษาว่าการดำเนินธุรกิจชุมชนจะเป็นทางเลือกของชุมชนที่อยู่ในภาคเกษตรกรรมมีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ในการดำรงชีพเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว (4) เพื่อศึกษาการรวบรวมกันเพื่อพึ่งพาตนเอง การจัดสรรผลประโยชน์และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จากการดำเนินธุรกิจชุมชนที่มีต่อชุมชนและสมาชิกในชุมชน โดยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ชาวบ้านที่เข้าร่วมดำเนินธุรกิจชุมชน ข้าราชการและนักพัฒนาองค์กร จำนวน 86 ราย ส่วนการศึกษานี้วิเคราะห์เชิงปริมาณใช้ข้อมูลจากการนำข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาสาเหตุตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของชุมชนโดยการวิเคราะห์ถึงต้นทุน ผลได้ผลเสีย ต่อการดำเนินธุรกิจชุมชน ใช้วิธีการหาค่าปัจจุบันสุทธิซึ่งเป็นวิธีการหาผลรวมของผลรวมของผลตอบแทนสุทธิที่ได้ปรับตามกาลเวลาของโครงการโรงสีข้าวของชุมชน

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงพรรณนา พบว่า ปัจจัยที่กำหนดผลสำเร็จของการดำเนินการธุรกิจชุมชนของหมู่บ้านโสมชุมปูน มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างกว้างขวาง ตั้งแต่เริ่มต้นในด้านการระดมเงินทุนในชุมชน การเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทุกขั้นตอน นั่นคือการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือชาวบ้าน ชุมชนเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจชุมชน

2. ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำในชุมชนมีความสามารถ ความเสียสละและซื่อสัตย์สุจริต จนทำให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นต่อกลุ่มผู้นำมาก และเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนในที่สุด

3. เงินทุนที่ใช้ดำเนินกิจกรรมธุรกิจชุมชน ต้องมีการระดมจากสมาชิกในชุมชนก่อนในระยะเริ่มต้น ต่อมาจึงขอรับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ภายนอกชุมชนได้

4. แรงงานก็จะเป็นแรงงานที่ทำงานควบคู่กันกับงานหลัก คือการทำงานร่วมกับงานของธุรกิจชุมชน จึงเป็นลักษณะการทำงานถึงเสียสละเพื่อชุมชน แต่จะมีการจ้างงานบ้างในตำแหน่งที่ขาดแคลนและได้มีการส่งเสริมให้วัยรุ่นหนุ่มสาวในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเห็นถึงประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจชุมชนหมู่บ้านในอนาคต

5. การบริหารจัดการธุรกิจชุมชนหมู่บ้าน ในรูปแบบคณะกรรมการทุกกิจกรรมทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการและเปลี่ยนเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตลอดจนมีระบบการตรวจสอบทุกขั้นตอนโดยสมาชิก เพื่อให้เกิดความโปร่งในการดำเนินงาน

6. การตลาด คือ ช่องทางในการหาตลาดในการรองรับสินค้าที่ผลิตจากชุมชน ซึ่งได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนได้เดินทางไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ ในปัจจุบันมีตลาดสินค้าทั้งในและต่างประเทศ

7. การผลิต ธุรกิจชุมชนของหมู่บ้านนี้มีความได้เปรียบทางวัตถุดิบและการผลิต ทำให้การผลิตข้าวสารปลอดสารเคมีและการลดต้นทุนการผลิตในการใช้ปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพง

8. ระเบียบและข้อบังคับ การดำเนินธุรกิจชุมชนมีระเบียบและข้อบังคับ เพื่การดำเนินงานที่โปร่งใส สร้างความน่าเชื่อถือในหมู่สมาชิก มีระบบการตรวจสอบการเงินและระบบบัญชีที่ถูกต้องและชัดเจน

9. การปฏิสัมพันธ์กับภายนอก เป็นการพึ่งพาสถาบันอื่น ๆ ภายนอกชุมชน เช่น องค์กรของรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน

ผลการศึกษาวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่าผลการดำเนินธุรกิจชุมชนของหมู่บ้าน โสมชุมปูน มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลสำเร็จด้านธุรกิจทั่วไป ประเมินจาก 5 ประเด็นหลัก คือ

1.1 ความสำเร็จในการระดมทุน โดยเฉพาะสมาชิกในระยะแรก ต่อมาได้ขยายเงินทุนจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันภายนอกชุมชน

1.2 ความสามารถในการขยายกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง เช่น ธนาคารชุมชน ชมรมสมุนไพร โรงสีข้าวกองทุนสวัสดิการ และอื่น ๆ

1.3 รายได้ของชุมชนมีแนวโน้มสูงขึ้น รวมทั้งมีกองทุนสวัสดิการ

1.4 ผลตอบแทนของธุรกิจต่าง ๆ เช่น โรงสีข้าว กองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ธนาคารชุมชน และ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์

1.5 ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง จากการได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น

2. ความกินดีอยู่ของชุมชน จากการเกณฑ์ประเมินผล จากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2543 พบว่า หมู่บ้านโสมชุมปูน ผ่านเกณฑ์ จปฐ. 36 ตัวชี้วัด จากจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 39 ตัว แสดงว่าระดับการกินดีของชุมชน สูงกว่าระดับความจำเป็นพื้นฐาน

3. อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนโดยการใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ในการดำเนินการโรงสีข้าวของชุมชน โดยการใช้วิธีการหาข้อมูลค่าปัจจุบันสุทธิ และใช้ผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2536-2543 โดยกำหนดในอัตราคิดลด = 11% พบว่า NPV มีค่าเป็นบวกซึ่งแสดงให้เห็นว่า การลงทุนของโครงการโรงสีข้าวของหมู่บ้านโสมชุมปูนคุ้มค่าต่อการลงทุน

กิ่งแก้ว อินสว่าง และวิรัชศักดิ์ อนันตมงคล (2532) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตกับการพัฒนาชนบท กรณีศึกษาของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่ชนะเลิศการประกวดระดับเขต ของกรมการพัฒนาชุมชน สรุปได้ว่า ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มออมทรัพย์ฯ ประสบผลสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชน กล่าวคือ ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่

- (1) การมีผู้นำในการรวมกลุ่ม อาจเป็นผู้นำทางศาสนา ผู้นำเป็นทางการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
- (2) มีคณะกรรมการบริหารที่เลือกตั้งโดยสมาชิก
- (3) ประชาชนมีการประกอบอาชีพมากกว่า 1 อย่างและมีรายได้ค่อนข้างดี มีการเก็บออมสูงและมีความเข้าใจในระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มดี
- (4) สภาพของหมู่บ้านรวมกันเป็นชุมชนใหญ่
- (5) การคมนาคมไปมาสะดวก
- (6) ไม่มีปัญหาด้านการศึกษาและสุขภาพ

สำหรับปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่

- (1) แนวนโยบายจากส่วนกลางเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
- (2) การสนับสนุนด้านวิชาการ
- (3) การติดตามและตรวจเยี่ยมจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ
- (4) ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นเงินทุนหมุนเวียนแก่กลุ่มออมทรัพย์ฯ ในการดำเนินงาน

บทที่ 3

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การศึกษาโครงการวิจัย “การศึกษาศักยภาพและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเอง ในเขตเทศบาลปาดัว อำเภอปาดัว จังหวัดยโสธรได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยการประสานงานกับพี่เลี้ยง คุณนิรัตน์ ศรีขำนิ เป็นผู้ให้คำแนะนำจนได้เกิดโครงการนี้ขึ้น ทีมวิจัยในโครงการนี้ล้วนแต่ไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการทำวิจัยมาก่อนเลย จึงเป็นปัญหาทางทีมที่เราต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาร่วมกันตลอดเวลา

ก่อนที่จะเขียนโครงการเพื่อขอรับงานสนับสนุน คุณนันทยา สาลี ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการนี้ได้ดำเนินการจัดทำเวที ชาวบ้าน โดยการเชิญผู้นำชุมชนกลุ่มองค์กรเยาวชนร่วมประชุมเสวนาถึงวิถีชีวิตของตนในชุมชนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ทั้งจากการเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้กันเราจึงได้ทราบว่าชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียที่เกิดในชุมชน คนในชุมชนเกิดหนี้สินกันขึ้นโดยไม่รู้ตัว จากการดำรงชีวิตที่สะดวกสบายยิ่งขึ้น ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเกิดเป็นโครงการวิจัยเพื่อหาแนวทางการพึ่งพาตนเองให้กับคนในชุมชนเทศบาลปาดัวและการแก้ไขปัญหาร่วมกันต่อไป

หลังจากโครงการได้รับการอนุมัติทางทีมวิจัยได้มีการประชุมเพื่อวางแผนการทำงาน ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นทำงานวิจัยในครั้งนี้

ประชุมทีมวิจัยและที่ปรึกษาเพื่อวางแผนการดำเนินงาน

เมื่อได้รับการประสานจากพี่เลี้ยง โครงการได้รับการอนุมัติแล้ว ให้ทีมวิจัยทำงานได้เลย หัวหน้าโครงการ จึงได้ประสานกับทีมวิจัยและที่ปรึกษาผ่านทางโทรศัพท์ ประชุมวางแผนเพื่อเตรียมงานเก็บข้อมูลบริบทชุมชน ทีมวิจัยได้ร่วมประชุม วางแผนการทำงานร่วมกันที่ กศน. อำเภอปาดัว ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของหัวหน้าโครงการเอง ทีมวิจัยและที่ปรึกษาได้ทยอยเดินทางมาที่นัดหมายในเวลา 17.00 น. ทีมวิจัยมีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย

1. นางนันทยา	สาลี	หัวหน้าทีมวิจัย
2. นายณัฐวรยศ	เผ่าภูธร	ทีมวิจัย
3. นายณัฐพงษ์	ประทุมชาติ	ทีมวิจัย
4. นายประเสริฐ	จันทร์ส	ทีมวิจัย
5. นางนาลี	จันทร์สิงห์	ทีมวิจัย
6. นางสาวแสงดวง	แท่งหิน	ทีมวิจัย
7. นางสาวสุภารัตน์	จันทร์ส	ทีมวิจัย
8. นางสาวจินตนา	นักล่า	ทีมวิจัย

9. เด็กหญิงวิไลลักษณ์ วงษ์ใส ทีมวิจัย

10. เด็กหญิงนาตยา ประสงค์ทรัพย์ ทีมวิจัย

ที่ปรึกษาโครงการได้เดินทางมาร่วมบางส่วน ประกอบด้วย

1. อ. ศศิธร อยู่เย็น ครูโรงเรียนโพธิ์ไทรโพธิ์ศรี
2. อ.กิตติพร อยู่เย็น ครูโรงเรียนบ้านโคกพระเจ้า
3. นายเจียม ชันเงิน ผอ.กศน.ป่าดัว
4. ค.ต.มงคล พุกษา นายกเทศมนตรีตำบลป่าดัว

บางส่วนมาร่วมกิจกรรมไม่ได้เนื่องจากติดภารกิจ การประชุมทีมวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทีมวิจัยและที่ปรึกษามีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานของโครงการวิจัย วางแผนในการดำเนินงานร่วมกันกับทีมวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ

เมื่อทุกคนพร้อมแล้ว อ.โต้งแจกเอกสารโครงการให้กับผู้เข้าร่วมทุกคนเพื่อทำการศึกษาและเสนอหาแนวทางการทำงานร่วมกันคณะทำงานทุกคนพากันอ่านเอกสารอย่างตั้งใจ ประมาณ 5 นาที ป้าปิกหรือนางนาลี จันทสิงห์ ได้เสนอแนวคิดว่าควรมีการวางแผนในการทำงานเพื่อไม่ให้เสียเวลามาก ที่ประชุมทุกฝ่ายเห็นด้วย จึงได้ให้ทีมวิจัยทุกคนศึกษาถึงแผนการดำเนินงานที่แจกให้ ว่ามีความเหมาะสมหรือควรปรับปรุงเพิ่มเติมในส่วนใดบ้าง พี่กร หัวหน้าเกษตรได้เสนอว่าแผนที่จัดทำไว้ดีแล้วแต่เราควรมาช่วยกันคิดว่าจะเก็บข้อมูลอะไรบ้างในชุมชนและจะสร้างเครื่องมือหรือแบบสอบถามให้มีความครอบคลุมในเนื้อหาอย่างไรบ้าง จากการพูดคุยกันสักพัก มติที่ประชุมเห็นควรเก็บข้อมูลบริบทชุมชน โดยการสัมภาษณ์/จดบันทึกในประเด็นต่อไปนี้

- ประวัติศาสตร์ชุมชน /ความเป็นมาของชุมชน
- ข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของชุมชนจากอดีตจนถึงปัจจุบันโดยเก็บในหัวข้อใหญ่ ของปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม โดยให้ลำดับเหตุการณ์จากอดีตถึงปัจจุบัน เช่น แสงสว่างได้จากไหน จีกระบอง ตะเกียงน้ำมันก๊าด หม้อเบตเตอร์รี่ หม้อไฟฟ้าปั่น ไฟฟ้าให้บอก พ.ศ.ที่เกิดขึ้นด้วยก็ดี

- การศึกษาศักยภาพของชุมชน ในด้านอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรที่มีในชุมชน วัฒนธรรมของชุมชน อ.ศศิธร ที่ปรึกษาได้เสนอว่า หัวข้อการศึกษาศักยภาพชุมชน ควรใช้แบบสำรวจเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ จากนั้นทีมจึงได้ช่วยกันคิดแบบสำรวจฉบับร่างขึ้นและได้มอบหมายให้ อ.โต้งไปดำเนินการพิมพ์และถ่ายเอกสาร ให้อาสาสมัครในชุมชนนำไปเก็บในพื้นที่ชุมชนต่อไปก่อนที่จะปิดการประชุม อ.กิตติพรได้ถามขึ้นว่า โครงการเราจะเปิดเวทีชี้แจงโครงการกับชุมชนในช่วงไหนดี หัวหน้าโครงการตอบไปว่าช่วงนี้งบประมาณจาก สกว.ยังไม่ได้ ให้เลยเราน่าจะทำการเก็บข้อมูลในชุมชนรอไปก่อน ที่ประชุมทุกคนเห็นด้วย เราได้มอบหมายงานกันรับผิดชอบดังนี้

อ.ณัฐพงษ์ รับผิดชอบ งานบัญชี/การเงิน

เต๋า เขาวชน หมู่ 12 เขียนรายงานการเก็บข้อมูล

อ.นันทยา รับผิดชอบ รายงาน

ผู้ใหญ่บ้านแก้ว ประธานอาสาสมัครเก็บข้อมูลชุมชน ส่วนที่เหลือให้เป็นผู้ช่วย แผนการทำงานได้นัดหมายกันเก็บข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นประเพณีสงกรานต์ในช่วงปลายเดือน เม.ย. 52

จากการจัดประชุมทีมวิจัยครั้งเราได้แบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ข้อมูลต่างๆซึ่งทำให้เราไม่เสียเวลาในการเก็บข้อมูลและได้ข้อมูลที่ต้องการและครบถ้วน

ศึกษาประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชน

จากข้อตกลงได้ตกลงร่วมกันแต่แรกแล้วว่า จะการเก็บข้อมูลหลังจากเสร็จสิ้นประเพณีสงกรานต์ ดังนั้นในวันที่ 19 เม.ย. 2552 หัวหน้าโครงการได้ประสานงานกับคณะวิจัยให้มาประชุมกันที่ศาลากลางบ้าน บ้านร่มโพธิ์ ในเวลา 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาหลังเลิกงานของนักวิจัยและเป็นเวลาที่ทีมอีกส่วนหนึ่งเสร็จจากงานบ้านที่บ้าน

เมื่อทุกคนมาพร้อมแล้วเราได้ปรึกษารื้อกันว่าทีมเราลงเก็บข้อมูลกับใคร ที่ไหน อย่างไรบ้าง และจะให้ใครเป็นคนไปเก็บข้อมูล

- อาสาสมัครเก็บข้อมูล เป็นเด็กเยาวชนในเขตพื้นที่การศึกษา คือ เด็กในหมู่บ้านป่าดัว บ้านโพธา และบ้านร่มโพธิ์ จำนวน 15 คน ทีมวิจัยได้แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม เพื่อศึกษาข้อมูลทั้ง 3 หมู่บ้าน แต่ละกลุ่มมีจำนวน 5 คน โดยแบ่งภาระงานให้ดังนี้

คนแรก ทำหน้าที่จดบันทึก

คนที่สอง ทำหน้าที่ตั้งคำถาม

คนที่สาม ทำหน้าที่สังเกตกริยาท่าทางผู้ถูกสัมภาษณ์

คนที่สี่ ทำหน้าที่บันทึกภาพเหตุการณ์ต่างๆ

คนที่ห้า ทำหน้าที่บันทึกเหตุการณ์สนทนาเพื่อเก็บตก ข้อมูลจากคนจดบันทึกคนที่หนึ่ง

- กลุ่มผู้ให้ข้อมูลบริบทชุมชน เป็นคนเฒ่าคนแก่ที่ทราบประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่มีความจำเกี่ยวกับวิถีชีวิตและความเปลี่ยนแปลงของชุมชน สามารถถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้พบข้อมูลการดำเนินชีวิตของคนในสมัยอดีต ส่วนข้อมูลในปัจจุบันจะเป็นการสัมภาษณ์คนหนุ่มสาวที่เติบโตมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน สาเหตุที่เลือกคนเป็นสองช่วงอายุเพื่อทราบข้อมูลในอดีตและปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงจากการบอกเล่าของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว

- การลงพื้นที่สัมภาษณ์ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน จากการที่ทีมวิจัยเป็นเยาวชนในพื้นที่จึงสะดวกต่อการติดตามหาผู้ที่ให้ข้อมูลได้ เด็กๆบอกว่า ได้สอบถามจากคุณตาคุณยายว่าถ้าต้องการทราบข้อมูลประวัติการก่อตั้งชุมชนจะไปถามได้ที่ไหน ได้คำตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า คนที่ให้ข้อมูลได้ดี

ที่สุด คือ คุณพ่อบุญชู แพงมี อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านร่มโพธิ์ เด็กๆจึงได้ไปสัมภาษณ์ คุณพ่อบุญชู แพงมีที่บ้านเลขที่ 69/3 หมู่ 12 บ้านร่มโพธิ์

- ทุกๆครั้งที่ทีมวิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลต่างๆ เมื่อเสร็จสิ้นภารกิจ การเก็บข้อมูลแล้ว ทีมวิจัยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและช่วยกันเติมเต็มในส่วนที่ไม่สมบูรณ์เมื่อเรียบเรียงข้อมูลจนครบถ้วนแล้ว ทีมจึงได้มอบหมายให้เต้าเป็นคนไปเขียนข้อมูลที่ต้องอีกครึ่งหนึ่ง เพื่อนำไปเสนอในเวทีคืนข้อมูล ให้ชุมชนทราบต่อไปการดำเนินงานการเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชน ทำให้ทีมวิจัยได้สัมผัสถึงวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมากยิ่งขึ้น และได้ทราบถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน ซึ่งเดิมไม่เคยสนใจมาก่อนการดำเนินงานในครั้งนี้เกิดปัญหาในการเก็บข้อมูลคือ คนเฒ่าคนแก่บางคนไม่สามารถบรรยายบอกเล่าถึงความหลังได้ ทีมวิจัยจึงได้แก้ปัญหาครั้งนี้โดยการเชิญคนเฒ่าคนแก่ บ้านละ 3-5 คน มารวมกันแล้วถามคำถามเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตในสมัยก่อน การแก้ปัญหาได้ผลเป็นอย่างดี คนเฒ่าคนแก่ต่างแย่งกันพูดถึงความหลัง สืบเนื่องจากสีหน้าขณะเล่าเรื่องราวทุกคนมีความสุขมาก พูดไปหัวเราะไป จนคนจดบันทึกจดไม่ทัน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทั้ง 3 หมู่บ้านพบว่า บ้านป่าดัว หมู่ที่ 4 ตำบลโพธิ์ไทร เดิมขึ้นกับอำเภอลุมพุก จังหวัดอุบลราชธานี ต่อมาปี พ.ศ. 2510 ท่านพระครูโพธิภิกขันธ์ ซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอป่าดัวองค์แรกผู้ก่อตั้งอำเภอป่าดัว โดยมีพ่อใหญ่ครูวัน เชื้อวงศ์ เป็นแกนนำชาวบ้านได้มาก่อตั้งหมู่บ้านและได้ชักชวนเพื่อนบ้านจำนวน 4 ครัวเรือน รวมเป็น 5 ครัวเรือน ต่อมามีการเพิ่มจำนวนประชากรมากขึ้นตามระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน

ชุมชนที่ 5 (ชุมชนบ้านเหล่าสามัคคี) ตั้งอยู่หมู่ 5 บ้านโพธิ์ ตำบลโพธิ์ไทร เดิมชื่อบ้านเหล่าไป มีเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ อาณาเขตของหมู่บ้านทิศใต้จรดถนนอรุณประเสริฐ(ปัจจุบัน) ซึ่งบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณนี้ ต่อมาทางการได้ทำการตัดถนนอรุณประเสริฐสาย ยโสธร-อำนาจเจริญ ชาวบ้านได้ชักชวนกันย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนให้ติดกับถนน โดยมีนายจันดา นายเหล่ นายอุ่น พร้อมชาวบ้านและลูกหลาน พวกกันบุกเบิกคอนวอน(ดอนลิง) แล้วจึงย้ายเข้ามาตั้งหมู่บ้าน ณ ที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน ต่อมาหลวงปู่โพธิภิกขันธ์ก็ได้ตั้งชื่อบ้านใหม่ โดยให้ชื่อว่าบ้านโพธิ์ และเรียกชื่อกันมาจนถึงปัจจุบัน หลวงปู่โพธิภิกขันธ์ได้มีการตั้งผู้นำหมู่บ้านขึ้นคือ นายจันดา ธรรมสาร ซึ่งเป็นผู้นำคนแรกของหมู่บ้าน ต่อมาไม่นานก็เกิดโรคระบาดขึ้นในหมู่บ้านอย่างแรง สมัยนั้นชาวบ้านเรียกโรคนี้ว่า “โรคห้า” ปัจจุบันคือโรคหิวตกโรค) และโรคฝีดาษ จนทำให้นายจันดา ธรรมสารเสียชีวิต และได้มีการแต่งตั้งผู้นำคนใหม่จนถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. นายจันดา ธรรมสาร
2. นายดี ผาผง
3. นายน้อย ลีลับ
4. นายหนูกรณ์ ธรรมสาร

5. นายวาน ไชยมา
6. นายพันธ์ ผาผง
7. นายคำปัน หอมหวล ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น นายชัยนรินทร์ หอมหวานนังพูน

ชุมชนที่ 4 (ชุมชนบ้านเหนือสามัคคี) ตั้งอยู่ หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์ไทร เดิมขึ้นตรงต่อบ้านป่าดัว หมู่ที่ 4 จังหวัดยโสธร ได้แยกหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้แยกมาตั้งเป็นหมู่บ้านร่มโพธิ์ แล้วแยกเป็น หมู่ที่ 12 อยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าดัวในปัจจุบัน

ประชุมทีมวิจัยเพื่อเตรียมเปิดเวทีชี้แจงโครงการ

หัวหน้าโครงการได้รับการประสานงานจาก สกว. ว่าได้โอนเงินให้งวดที่ 1 ให้แล้วจำนวน 65,100 บาท ในวันที่ 12 พ.ค. 2552 ดังนั้นจึงได้ปรึกษากับที่ปรึกษาซึ่งเน้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยมาแล้วว่า ควรจะจัดเวทีชี้แจงให้ชุมชนได้รับทราบถึงความเป็นมาของโครงการและวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะงบประมาณก็ได้โอนมาแล้ว ดังนั้นจึงได้มอบหมายให้ อ.โด่งโทรศัพท์ประสานงานกับทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมเพื่อเตรียมการเปิดเวทีใหญ่ชี้แจงโครงการ

เราได้นัดประชุมวันที่ กศน. ในเย็นวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 เวลา 17.00 น. หลังเลิกงาน หัวหน้าโครงการได้มอบหมายให้ อ.โด่งเป็นคนจัดสถานที่การประชุมในครั้งนี้ สำหรับ แคทและหมีว ได้รับมอบหมายให้เตรียมอุปกรณ์สำหรับเสิร์ฟน้ำให้กับทีมวิจัยที่เข้าร่วมในการประชุมครั้งนี้ เวลา 17.30 น. ทีมวิจัยได้เดินทางมาถึงมากพอควร จึงเริ่มดำเนินการประชุมวันนี้ จากการประชุมเราได้คำถามในการทำงาน ดังนี้

- เราจะเปิดชี้แจงโครงการวันไหนดี
- แล้วจะจัดที่ไหน
- เชิญใครบ้าง / จำนวนเท่าไร
- ใครเป็นคนดำเนินกิจกรรม / พิธีกร
- เอากลุ่มเป้าหมายกี่คน
- เราจะต้องจัดเตรียมอะไรบ้าง
- เราจะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับอะไรบ้าง

จากคำถามที่ทีมวิจัยหลายคนช่วยกันเสนอออกมานั้นเราได้ช่วยกันวิเคราะห์และหาคำตอบโดยการแบ่งคำถามออกเป็นหมวดหมู่ ทำให้การทำงานรวดเร็วยิ่งขึ้น

คำถามแรกก็คือ เราจะเปิดเวทีชี้แจงโครงการที่ไหนดี ตามมติที่ประชุมได้เห็นควรให้จัดที่ศาลาการบ้านโพธา ม.5 เนื่องจากมีดินไม่ร่วนดินดี รวมถึงอยู่กลางหมู่บ้าน มีห้องน้ำสะดวกต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม หากอยากทำธุระส่วนตัว จากการโหวตเลือกสถานที่ทุกคนเห็นชอบให้ใช้สถานที่ศาลากลางบ้านโพธา หมู่ 5 คำถามที่สอง เราจะจัดเวทีวันที่เท่าไรดี ผู้ใหญ่บ้านแก้ว ได้เสนอให้จัดในช่วงหลังประเพณีบุญบั้ง

ไฟ เพราะเด็กเยาวชนและคนในชุมชนต้องเตรียมการจัดงานบุญบั้งไฟประจำปี เด็กต้องไปหัดฟ้อนรำ ส่วนคนเฒ่าคนแก่และผู้นำหมู่บ้านต้องยุ่งยากกับการเตรียมการจัดงาน ดังนั้นที่ประชุมจึงได้ลงมติให้ดำเนินการจัดเวทีในช่วงหลังวันบุญบั้งไฟ นางนาลี จันทสิงห์ หรือป้าปิก ได้เสนอที่ประชุมให้จัดในวันที่ 21 มิถุนายน 2552 ซึ่งตรงกับวันหยุดเสาร์-อาทิตย์หลายคนคงจะว่างจากการทำงาน ผู้ดำเนินการจึงได้ทำการโหวตเสียงเพื่อตัดสินใจ เลือกวันที่ ที่เราจะต้องดำเนินการเปิดเวทีชี้แจงโครงการจากการยกมือเลือกวันที่ในการเปิดเวที หมิวมารายงานให้ทราบว่า จำนวนผู้เข้าร่วมประชุมได้โหวตให้จัดประชุมในวันที่ 21 มิถุนายน 2552 ตามที่ป้าปิกเสนอมา เมื่อเราได้วันที่สำหรับการจัดประชุมแล้ว จึงได้นำเข้าสู่เรื่องกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเข้าร่วมประชุมชี้แจงโครงการจะเชิญใครบ้าง และเอามาร่วมกิจกรรมกี่คน หัวหน้าโครงการจึงได้ชี้แจง การดำเนินงานจากตารางวางแผนปฏิบัติงานว่า ตามแผนงานที่เขียนไว้ได้ระบุจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมไว้ 70 คน แล้วเราจะเอาคน 70 คนมาจากไหน แคมถามขึ้น อ.โด่ง จึงได้เสนอที่ประชุมขึ้นว่า เราเชิญภาครัฐ ผู้นำในหมู่บ้าน กลุ่มองค์กรต่างๆและเยาวชนในชุมชน ให้ได้จำนวนที่ได้กำหนดไว้ในแผน แล้วเราจะให้ใครเชิญกลุ่มเป้าหมายล่ะ หัวหน้าโครงการจึงได้เสนอขึ้นว่า ควรให้ป้าปิก และผู้ใหญ่บ้าน แล้วเชิญผู้นำและกลุ่มของสตรี ส่วนเยาวชนมอบหมายให้ หมิวกับแคมเป็นคนรับผิดชอบดีกว่า ทุกคนเห็นด้วยตามที่หัวหน้าโครงการเสนอ แต่ทีมเรายังไม่ได้ให้คำตอบที่ว่า จะนำเสนอเรื่องอะไร ใครจะเป็นพิธีกร อ.แสงดวง เสนอให้โด่งเป็นพิธีกรเนื่องจากทำงานในพื้นที่และรู้จักคนเป็นอย่างดี ส่วนการนำเสนอโครงการนั้น น่าจะนำเสนอความเป็นมา และวัตถุประสงค์ของโครงการรวมถึงรายละเอียดอื่นๆ ด้วย เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ อ.แสงดวง จะเป็นคนรับผิดชอบจัดทำเอกสารเอง เมื่อเราได้คำตอบจากหลายๆคำถามแล้ว หัวหน้าโครงการจึงได้ปิดการประชุมและได้กำชับให้ทุกคนตั้งใจทำงานหากใครมีข้อสงสัยหรือเกิดปัญหาจากการดำเนินงานให้รายงานทันที เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขช่วยกันต่อไป จากนั้นทุกคนก็ได้ทยอยกลับในเวลา 19.30 น.

เวทีชี้แจงโครงการวิจัย

การจัดกิจกรรมในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัยต่อชุมชน เด็กและเยาวชน สถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมในวันนี้ คือ ศาลากลางบ้านโพธา มีผู้เข้าร่วมกิจกรรม 60 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย เยาวชน นายกเทศมนตรีตำบลปาดัว ผู้นำหมู่บ้าน ผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้าน ลักษณะกิจกรรมคือการประชุมชี้แจงโครงการวิจัยให้สาธารณชนได้รับทราบ นอกเหนือจากทีมวิจัย ก่อนดำเนินการ 1 วัน ทีมวิจัยได้ประชุมวางแผนแบ่งภาระงานเรียบร้อยแล้ว ซึ่งในวันนั้นหัวหน้าโครงการได้เดินทางมาถึงที่หมายก่อนใครอื่น สักครู่ทีมวิจัยทุกคนก็ได้ทยอยเดินทางมาปฏิบัติหน้าที่กันแต่เช้าเพื่อเตรียมสถานที่ เตรียมเอกสารสำหรับลงทะเบียน น้ำดื่ม อาหารและอาหารว่างสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด

ประมาณ 8 โมงครึ่งชาวบ้านและทีมวิจัยได้เริ่มทยอยมาถึงและเข้ามานั่งในศาลาตากพอสสมควร ซึ่งหัวหน้าโครงการและคณะทีมวิจัยได้ให้การต้อนรับและจัดเข้าประจำที่นั่ง สังเกตดูแต่ละคนก็ต่างได้

ถามสารทุกข์สุกดิบกันเหมือนกับไม่ได้เจอกันแรมปี ทั้งๆที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน เมื่อได้เวลาประมาณ 9 โมงเช้า นายกเทศมนตรีตำบลป่าดัวได้เดินทางมาถึง หลังจากทักทายกับทีมวิจัยและชาวบ้านทุกคนแล้วก็ได้เริ่มการเปิดเวทีชี้แจงโครงการวิจัย โดยหัวหน้าโครงการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมทุกคนที่ได้ให้เกียรติเข้าร่วมเวทีในวันนี้ จากนั้นได้เชิญ ด.ต. มงคล พุกษา นายกเทศมนตรีตำบลป่าดัวพบปะกับทีมวิจัยและชุมชนในฐานะเป็นที่ปรึกษาโครงการ ซึ่งท่านได้กล่าวชื่นชมทีมวิจัยที่มีจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนเองในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจสภาพปัญหา ร่วมหาแนวทางแก้ไขร่วมกันนับว่าเป็นเรื่องที่ดี และทางเทศบาลจะให้การสนับสนุนหากทางโครงการขอความร่วมมือเข้าไป จากนั้นหัวหน้าทีมวิจัยก็แนะนำทีมวิจัย แนะนำโครงการ กิจกรรม กระบวนการเกี่ยวกับการทำวิจัย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจและรับทราบ และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลตามข้อเท็จจริง หากมีทีมวิจัยเข้าไปสอบถาม สํารวจ หรือสัมภาษณ์ เพื่อจะได้นำข้อมูลไปสู่กระบวนการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาาร่วมกัน เมื่อแนะนำรายละเอียดของโครงการ แนวทางการปฏิบัติงานของทีมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ได้เข้าสู่กระบวนการออกแบบ สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลต่อ ซึ่งได้แบ่งทีมวิจัยกับชาวบ้านละกันเป็นกลุ่มและให้แต่ละกลุ่มออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์
2. ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ใช้วิธีการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์
3. ศึกษากลุ่มอาชีพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์
4. สํารวจข้อมูลของชุมชน ใช้วิธีการสํารวจ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสํารวจ

เมื่อแต่ละกลุ่มได้ออกแบบเครื่องมือเรียบร้อยแล้วก็ได้นำเสนอต่อที่ประชุม เพื่อแก้ไขและนำไปจัดพิมพ์ต่อไป จากนั้นได้แนะนำทีมวิจัยในเรื่องการเขียนรายงานกิจกรรมแต่ละกิจกรรมโดยให้เขียนในลักษณะการบรรยายเหตุการณ์ทุกอย่างที่ตัวเองพบในขณะที่เดินทางไปเก็บข้อมูลตั้งแต่ต้นจนกลับถึงบ้าน เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งจากการพูดคุยซักถามทีมวิจัยก็มีความเข้าใจในเบื้องต้นในระดับหนึ่ง และคงจะได้คอยให้คำปรึกษา แนะนำ กำกับติดตามการทำงานอีกครั้งเมื่อลงมือปฏิบัติงานครั้งต่อไป จากนั้นทุกคนก็ได้ร่วมกันรับประทานอาหารเที่ยง ช่วยกันเก็บสถานที่ โต๊ะเก้าอี้ วัสดุอุปกรณ์ ให้อยู่ในสภาพเดิมและแยกย้ายกันเดินทางกลับบ้าน การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ทำให้ผู้เข้าร่วมในชุมชนรับทราบรายละเอียดของโครงการ และมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นในเรื่องของงานวิจัย กระบวนการทำวิจัย การสร้างเครื่องมือเพื่อนำมาเก็บข้อมูลงานวิจัย และเห็นความสำคัญของการทำวิจัยซึ่งข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยจะสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของชุมชนในอนาคตต่อไป

เก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลงชุมชน

ทีมวิจัยได้กำหนดการเก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2552 ซึ่งหัวหน้าโครงการได้มอบหมายให้ แต้ และหมีว เป็นคนประสาน อาสมัครเพิ่มเติมเข้าร่วมกิจกรรมเก็บข้อมูลในครั้งนี้ เราได้นัดเจอกันที่ศาลากลางบ้านร่มโพธิ์ ในเวลา 08.30 น. หัวหน้าโครงการและ อ.โด่งได้จัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ทุกอย่างพร้อมแล้วจึงได้เดินทางไปนัดหมาย พบอาสาสมัครจำนวน 10 คนนั่งรออยู่แล้ว พวกเรานั่งรอทีมเก็บข้อมูลอีกไม่นานทุกคนก็ทยอยมาจนครบตามจำนวนที่ระบุไว้ หัวหน้าโครงการจึงได้วางแผนการเก็บข้อมูลความเปลี่ยนแปลง โดยแบ่งทีมออกเป็น 3 กลุ่ม แต่ละกลุ่มให้ทีมวิจัยเป็นหัวหน้าเก็บข้อมูล กลุ่มแรกเก็บข้อมูล หมู่ 4 บ้านป่าดัว กลุ่มที่ 2 เก็บข้อมูล หมู่ 5 บ้านโพธา กลุ่มที่ 3 เก็บข้อมูลบ้านร่มโพธิ์ เมื่อเราได้แบ่งกลุ่มเรียบร้อยแล้ว จึงได้มอบหมายให้แต่ละกลุ่มได้ทำงานตามหน้าที่ โดยทำหน้าที่ดังนี้

1. บันทึกข้อมูล
2. ตั้งคำถาม / สอบถาม
3. บันทึกภาพกิจกรรม
4. สังเกตกิริยาอาการผู้ให้สัมภาษณ์

เมื่อทุกคนทราบหน้าที่แล้ว เราจึงได้แยกย้ายกันลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลข้าพเจ้าได้มอบหมายให้ทุกคนมาเจอกันหลังเก็บข้อมูลในตอนเย็นเวลา 16.00 น. ที่บ้านของหมีวเพื่อนำข้อมูลที่ได้มารวมให้ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

ผู้ให้ข้อมูลแก่ทีมวิจัย คือ นางมร ดอกคอก อายุ 82 ปี อยู่บ้านเลขที่ 32 หมู่ 5 ต. โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอดีตถึงปัจจุบันตามประเด็นต่างๆดังนี้

คุณยายมร ยายแก่ตัวเตี้ย ผมหงอกสีขาวเต็มศีรษะแล้วเล่าถึงความหลังในวัยเด็ก เกี่ยวกับการเรียนให้ฟังด้วยใบหน้ายิ้มแย้มว่า ยายเรียนจบ ป.4 จากโรงเรียนวัดบ้านโพธา เปิดทำการเรียนการสอนถึงชั้นป.4 อาคารเรียนสมัยก่อนสมัยก่อนเรียกโรงยาว โดยมีครูเหมียน ครูสัว ครูจรัส เป็นครูผู้สอน ยายมีเพื่อนร่วมชั้น ประมาณ 20 คน ชุณนักเรียนในสมัยก่อน เสื้อนักเรียนเป็นเสื้อผ้าฝ้ายสีขาวแขนกุด คอกว้าง กระโปรงเป็นผ้าถุงสีดำ หรือผ้าซิ่นตาแหล่ ชุณนักเรียนพ่อแม่เป็นคนทอและตัดเย็บเอง ส่วนรองเท้ายังไม่มีใส่ ใช้เท้าเปล่าเดินไปโรงเรียน วิชาที่เปิดทำการ มี 4 วิชา คือ ศีลธรรม ธรรมศึกษา คณิตศาสตร์ และภาษาไทย ปากกาที่ใช้เป็นปากกาจุ่มหมึกใช้ไม้มัดติดกับปลายเพื่อเป็นด้ามจับ หมึกมี 2 สี คือแดงและสีน้ำเงิน สีแดงใช้ขีดเส้นบรรทัด สีน้ำเงินใช้เขียน

ยายได้เล่าถึงการเรียนการสอนในสมัยก่อนว่า ครูจะเป็นคนเขียนข้อมูลต่างๆลงในกระดาน แล้วให้นักเรียนอ่านตาม ถ้านักเรียนคนไหนอ่านไม่ออกหรือเขียนไม่ถูกครูจะทำโทษโดยการให้ออกมาขึ้นหน้าชั้นเรียน เข้าเรียนเวลา 09.00 น. เลิกเรียนเวลา 15.00น. การตัดสินผลการเรียนมีเพียงผ่านกับไม่ผ่านเท่านั้น

การสอบปลายปีหากมีนักเรียนจากหลายหมู่บ้านเดินทางมาสอบรวมกัน ตอนเช้าแถวเคารพธงชาติแล้ว จะมีการสวดมนต์ไหว้พระ ยายเล่าไปหัวเราะไปบอกว่า นักเรียนที่มาจากบ้านช่ง ตำบลเชิงเพ็ง ไหว้พระไม่เหมือนคนอื่น เขาจะเอามือแตะไปตามอก นักเรียนต่างพากันมองดูแล้วพากันหัวเราะ ยายมรรู้ทีหลังว่าบ้านช่งเขานับถือศาสนาคริสต์นั่นเอง สำหรับเกณฑ์การรับนักเรียนเข้าชั้น ป.1 นั้น เขารับเด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป เรียนอยู่ 4 ปี ก็จบชั้น ป.4 ซึ่งเป็นชั้นที่สูงสุดแล้วในตอนนั้น ยายมีเรียนจบ ป.4 พ.ศ. 2484 ต่อมาในปีพ.ศ. 2486 ทางกรมได้สร้างโรงเรียนขึ้นใหม่โดยตั้งชื่อว่า โรงเรียนบ้านป่าดัวโพธาภินันท์นุกุล ตามนามเรียกของพระครูโพธา

ในอดีตหากมีคนเจ็บป่วย ชาวบ้านต้องเดินทางไปรับหมอที่บ้านกลางสระเกษ เป็นหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน ชื่อว่าพ่อใหญ่ฝ้าย สมัยที่ยายมร อายุ 18 เคยป่วยเป็นโรคฝีดาษ อาการของโรคจะมีตุ่มขึ้นตามร่างกายเม็ดโตเท่าเม็ดข้าวโพด ยายบอกว่าถ้าเป็นชนิดเม็ดโตสามารถรักษาหายได้โดยตัดเอากันกล้วยดิบ เปลือกต้นพะยอมนำมาแช่น้ำอาบสมุนไพรพวกนี้เป็นยาเย็น มีรสฝาด ผู้ที่ป่วยให้แช่สมุนไพร 2 ชนิดนี้ อาบน้ำไปเรื่อยๆจนกว่าตุ่มเม็ดจะยุบลงไป ยายไม่ลืมที่จะชี้ให้ข้าพเจ้าดูแผลเป็นที่ยังคงหลงเหลืออยู่ด้วยเวลาผ่านไปมากแล้วรอยแผลเป็นได้เลือนรางไปมากทีเดียว ยายมรยังเล่าให้ฟังต่อไปว่าโรคฝีดาษยังมีอีกชนิดหนึ่งคือชนิดที่เป็นผื่นเล็กๆ เมื่อผื่นขึ้นทั่วตัวแล้ว ไม่มีทางรักษาให้หายได้ ตายอย่างเดียว อาการของโรค เมื่อผื่นเริ่มเปื่อยแล้วมีอาการออกร้อนเหมือนถูกไฟลวก โรคนี้มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่าโรคลาดตะกั่ว ขณะที่กำลังคุยกันอยู่ได้มีคนท้องถิ่นผ่านไปซื้อของที่ร้านค้า ข้าพเจ้าจึงได้ถามต่อว่าการทำคลอดในอดีตเป็นอย่างไร ยายมรเล่าว่าที่บ้านโพธามีหมอตำแย ชื่อว่ายายสอน ซึ่งเป็นพี่สาวของยายมรนั่นเอง วิธีการคลอดลูกจะผูกเชือกติดกับข้อไม้เอาฝักรองเชือกเพื่อไม่ให้เจ็บมือ ยายบอกว่าการผูกเชือกนี้เรียกว่าการแขวนถ่วง เพื่อให้คนที่ท้องดึงเชือกแล้วเบ่งท้องพร้อมทั้งหมอดำแยจะเอามือยกท้องช่วยกันอีกที อาหารของคนหลังคลอดแต่ก่อนกินแต่ข้าวจี๊ โดยเอาข้าวเหนียวปั้นใส่ไม้แล้วโรยด้วยเกลือป่นในไฟให้เหลืองพอดี นำมารับประทาน ที่กินแต่ข้าวจี๊เพราะกลัวการชะล่า ชะล่าคืออาการแพ้อาหารคนคลอดใหม่ไม่ให้กินอาหารผัดสดแดงยายยกตัวอย่างอาหารที่กินได้เช่นหัวปลี ปิ้งปลาขาวนา นอกจากการเลือกกินอาหารแล้วยังมีการอยู่ไฟด้วย แม่ลูกอ่อนเขาจะให้ใช้ชีวิตอยู่กับกองไฟประมาณ 2 อาทิตย์ กินแต่น้ำต้มสมุนไพรและอาบน้ำร้อน ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการทำให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วแผลภายในก็หายเร็วด้วย

ยาที่ใช้รักษาในสมัยก่อนส่วนใหญ่เป็นยารากไม้ แก่นไม้ เปลือกไม้ นำมาต้มดื่มรักษาอาการป่วยให้บรรเทาและหายเป็นปกติ ส่วนค่ารักษาก็จะไม่มีการจ่ายเงิน เมื่อหายจากอาการป่วยแล้ว จึงนำเงินค่ารักษามาจ่าย ชาวบ้านสมัยนั้นเรียกว่า “สมณะคุณ” ต่อมาบ้านเมืองได้เจริญขึ้น ทางราชการจึงได้มีการสร้างอนามัยขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2500 การรักษาส่วนใหญ่จะเป็นการรักษาคนป่วยที่อาการไม่รุนแรง ถ้าผู้ป่วยมีอาการหนักก็จะส่งต่อไปที่โรงพยาบาลจังหวัดยโสธร

ศึกษาศักยภาพในด้านต่างๆ เช่นกลุ่มอาชีพ เศรษฐกิจ ทรัพยากร วัฒนธรรม

ทีมวิจัยได้นัดหมายให้อาสาสมัครชุดเดิมลงพื้นที่เก็บข้อมูลศักยภาพในด้านต่างๆ ที่มีในชุมชน เราได้กำหนดเก็บข้อมูลในวันที่ 11-12 มิถุนายน 2552 เรามาเจอกันที่บ้านหมีว ในเวลา 09.00 น. ในวันนี้เราจะทำการเก็บข้อมูล เกี่ยวกับกลุ่มอาชีพ เศรษฐกิจ ทรัพยากร และวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน การเก็บข้อมูลครั้งนี้เราได้เจอกับสภาพปัญหาคือ ช่วงฤดูการทำนา ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่อยู่บ้านทำให้การเก็บข้อมูลล่าช้า เวลาไม่สมบูรณ์ กิจกรรมนี้เราใช้เวลาเก็บข้อมูลนานทีเดียว ข้อมูลที่ได้มาเราจะนำมารวบรวมและพูดคุยกันในตอนเย็นทุกครั้ง ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาของการเก็บข้อมูลที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และไม่ครอบคลุมเนื้อหา ทีมวิจัยเราจึงได้คิดแปลงแบบสำรวจและแบบสัมภาษณ์ขึ้นมาใหม่โดยการระดมสมองของทุกคนช่วยทำให้เราได้แบบเก็บข้อมูลที่มีความชัดเจนและครอบคลุมที่สุด

รวบรวมนำเสนอข้อมูล

การจัดกิจกรรมนี้ของทีมวิจัยวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเก็บในเบื้องต้นและนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ สถานที่จัดเวทีคือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอป่าดัว ลักษณะของการจัดกิจกรรมจะเป็นการร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้และนำมาจัดรวบรวมเป็นหมวดหมู่โดยทีมวิจัยและชุมชน

ก่อนการจัดกิจกรรม 1 วันหัวหน้าโครงการได้โทรศัพท์นัดหมายทีมวิจัยเข้าร่วมประชุมเป็นการเฉพาะกิจโดยประชุมกันที่ศาลากลางบ้านโพธิา โดยมีทีมวิจัยมาประชุม 7 คน ส่วนที่เหลือติดภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้จึงเป็นเพียงแค่การติดต่อประสานงานในเรื่องการจัดเวทีเท่านั้น ซึ่งได้กำหนดสถานที่คือ กศน. อำเภอป่าดัว และได้มอบหมายงานให้กับทีมวิจัยทุกคนดำเนินการในวันประชุมเหมือนกับครั้งเปิดเวทีชี้แจงโครงการ

ในวันที่จัดเวทีเป็นการนำเสนอข้อมูลในรอบ 3 เดือน เมื่อทีมวิจัยเดินทางมาถึง กศน. แล้วหัวหน้าโครงการ จึงเริ่มประชุมโดยเริ่มต้นที่การรายงานกิจกรรมทั้งหมดที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการในรอบ 3 เดือน และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บในเบื้องต้นมานำเสนอต่อที่ประชุม คือ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน ความเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบัน ข้อมูลในด้านต่างๆ และสภาพปัญหาที่สำรวจได้จากการใช้แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชน ซึ่งจากรายงานข้อมูลบริบทชุมชนทีมวิจัยก็ได้สอบถามที่ประชุมว่ามีข้อมูลใดที่ขาดหายไปหรือต้องการแก้ไขเพิ่มเติมหรือไม่ ที่ประชุมได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการเก็บข้อมูลจากบุคคลแล้วนำมาเขียน ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องจากบุคคลที่สอบถามและอิงเอกสารข้อมูลมือสองเพื่อให้ข้อมูลทั้งสองแหล่งตรงกัน จะได้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น จากนั้นทีมวิจัยได้นำเสนอข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชนทั้ง 3 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตเทศบาลป่าดัว และได้ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล ก็พบว่าแต่ละชุมชนมีสภาพปัญหาที่ไม่แตกต่างกันมากนักในบางประเด็นเนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ติดกัน เช่น ในด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ทั้ง 3 ชุมชนจะใช้บริการการศึกษาจากแหล่งเดียวกันไม่ว่า

จะเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียน โรงพยาบาล สถานบริการสุขภาพอนามัย หน่วยงานราชการต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น ทีมวิจัยได้ร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหาเพื่อจัด รวบรวมเป็นหมวดหมู่ได้ตามรายละเอียดดังนี้

ที่	ปัญหา	สาเหตุของปัญหา
1.	ด้านการเกษตร 1. ขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร 2. ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ 3. ต้นทุนการผลิตสูง 4. ผลกระทบจากการใช้สารเคมีของ เกษตรกร 5. ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้พืชผล ทางทางการเกษตรเสียหายไม่ได้ผลเท่าที่ควร 6. กระบวนการผลิตและการแปรรูปภาค การเกษตรไม่ได้มาตรฐาน 7. ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตร อินทรีย์,เกษตรผสมผสาน	1. แหล่งน้ำต้นทุนเงิน 2. แหล่งน้ำทำการเกษตรมีไม่เพียงพอ 3. ฝายน้ำล้น/ขารุดทรุดโทรมและมีไม่เพียงพอ 1. ในชุมชนไม่มีการจัดตั้งกลุ่มในการต่อรองราคากับตลาด 1. มีการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรซึ่งมีราคาสูง 2. มีการกำจัดวัชพืชโดยการไถยาปราบศัตรูพืช 1. เกษตรกรมีการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร เช่น ยากำจัด ศัตรูพืช ใช้ปุ๋ยเคมี 2. ชุมชนต้องการเพิ่มผลผลิตจึงมีความจำเป็นต้องพึ่งสารเคมี ตามที่มีสื่อโฆษณา 1. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2. การตัดไม้ทำลายป่า 3. แหล่งน้ำสำหรับกักเก็บน้ำมีไม่เพียงพอและต้นทุนเงิน 1. เกษตรกรไม่มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการ แปรรูปผลผลิตเท่าที่ควร 2. ไม่มีองค์กร/หน่วยงาน เข้ามาแนะนำให้ความรู้แก่ เกษตรกร 1. ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจ พอเพียงและเกษตรอินทรีย์,เกษตรผสมผสาน

2.	ด้านเศรษฐกิจ 1.ประชาชนในพื้นที่มีหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ 2. การว่างงานหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว 3.ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพหลักอาชีพเสริม 4.ขาดทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพหลัก/อาชีพเสริม 5. ไม่มีวิสาหกิจชุมชน 6. น้ำมันราคาแพง	1. คนในชุมชนไม่มีอาชีพเสริม 2.รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ 3. ไม่มีระเบียบในการใช้จ่ายเงิน ขาดการออม 4. คำนิยมแบบคนเมืองทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่แบบคนเมือง 1.เกษตรกรในชุมชนไม่มีการทำการเกษตรหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว 2.ไม่มีอาชีพเสริมหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว 3. การรวมกลุ่มทำอาชีพไม่มีความยั่งยืน 1. ไม่มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ 2.ไม่มีหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณสำหรับการลงทุนประกอบอาชีพ 1.ไม่มีองค์กรในการฝึกอบรมอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มทักษะและเกิดความชำนาญในการประกอบอาชีพ 1.ขาดการรวมกลุ่มในการจัดตั้ง 1.มีการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ 2.ไม่มีการปลูกพืชพลังงานทดแทน
3.	ด้านสังคม 1.วัยรุ่นจับกลุ่มมั่วสุม/ขับรถจักรยานยนต์เสียดัง,อบายมุขต่างๆและยาเสพติด 2.ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	1.เด็กและเยาวชนไม่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 1.ประชาชนว่างงานทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพจึงทำให้หันไปลักเล็กขโมยน้อย

	3.ขาดการรวมกลุ่มที่ยั่งยืน 4.คนในชุมชนขาดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง	2.ระบบการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ 1. การอยู่แบบสังคมเมือง ทำให้ชาวบ้านอยู่แบบตัวใครตัวมัน การรวมกลุ่มแม้จะมีแต่เป็นแบบหลวมๆ ไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง 1.ไม่มีองค์กร/หน่วยงานเข้ามาพัฒนาอบรมกระบวนการเรียนรู้แก่ประชาชนในชุมชน 2. ความตื่นตัวในการเรียนรู้มีน้อย
4.	ด้านสาธารณสุข 1.การให้บริการทันตกรรมของโรงพยาบาลมีความล่าช้าและเจ้าหน้าที่บางคนพูดจาไม่สุภาพกับคนไข้ 2.การบริโภคผักผลไม้ที่มีสารเคมีปนเปื้อน 3.การเกิดโรคภัยไข้เจ็บและโรคระบาดในชุมชน 4.ผู้สูงอายุมีสุขภาพไม่แข็งแรงและไม่ได้รับการเอาใจใส่จากลูกหลาน 5.ไม่มีศูนย์บริการข้อมูลสุขภาพชุมชน	1.เจ้าหน้าที่ไม่ให้ความสำคัญในการให้บริการคนไข้ 2. ระบบการบริการยังไม่ได้มาตรฐาน 1.คนในชุมชนไม่ได้ปลูกพืชผัก ผลไม้กินเอง หรือถ้าปลูกก็ยังมีการใช้สารเคมีอยู่ 2. ประชาชนส่วนใหญ่จะซื้อผักผลไม้จากตลาด 1.สภาพแวดล้อมไม่ดีทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค 2.ประชาชนขาดความรู้ในการป้องกันและระงับไม่ให้เกิดโรคในชุมชน 1.ไม่มีกิจกรรมระหว่างผู้สูงอายุและบุตรหลาน 2.ไม่มีกิจกรรมในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ 1.ไม่มีการจัดทำศูนย์บริการข้อมูลสุขภาพชุมชน 2.ไม่มีชุดตรวจสุขภาพพื้นฐานประจำชุมชน
5.	ด้านการศึกษา 1.ผู้ปกครองนำบุตรหลานไปศึกษาในท้องที่อื่นและขาดการร่วมมือ/ความเข้าใจ	1.ผู้ปกครองขาดความเชื่อมั่นในสถานศึกษาในท้องถิ่น 2.ผู้ปกครองนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาและ

	ระหว่างผู้ปกครองและบุคลากรทางการศึกษา	บุคลากรทางการศึกษา
6.	ด้านสาธารณูปโภค 1.ขาดการดูแลภูมิทัศน์สองข้างถนน/ซอย 2. ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 3. ไฟฟ้าส่องสว่างมีไม่เพียงพอ 4. ท่อระบายน้ำอุดตัน 5. ระบบประปายังไม่ทั่วถึง 6.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย 7.หนองน้ำ,ลำห้วยต้นเงินไม่มีความปลอดภัยและสวยงาม	1.ยังไม่มีแนวเขตของชุมชนที่แน่นอนและป้ายบอกชื่อถนน/ซอยต่าง ๆ ยังไม่ครบ 1.มีถังขยะไม่เพียงพอ 2.คนในชุมชนไม่มีระเบียบในการทิ้งขยะ 1.ไฟฟ้าแสงสว่างตามถนน/ซอยต่างๆ ยังไม่เพียงพอ 2. พื้นที่ทำการเกษตรยังไม่มีไฟฟ้า 1. ไม่มีการขุดลอกท่อระบายน้ำ 2. บางจุดในชุมชนไม่มีท่อระบายน้ำ 1.ยังไม่มีการขายระบบประปาให้ทั่วถึงพื้นที่ชุมชนและพื้นที่ทำการเกษตร 1. การตัดไม้ทำลายป่า 2. การใช้สารเคมี 1. ไม่มีการขุดลอกปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สวยงามปลอดภัย

ศึกษาสภาพปัญหาในชุมชน

จากข้อมูลของสภาพปัญหาที่ได้ทำการศึกษาในช่วงแรก เมื่อรวบรวมแล้วนำไปสู่การวิเคราะห์นั้น เห็นว่าเป็นข้อมูลที่ไม่ครบสมบูรณ์ และจากความเห็นของพี่เลี้ยงที่อยากให้ทางโครงการทบทวนเนื้อหาของและวิธีการทำงานใหม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาจากชุมชนจริงๆ ทางโครงการจึงมีการพูดคุยระหว่างทีมทำงาน และได้มีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนใหม่อีกครั้ง ซึ่งข้อมูลบางอย่างก็ได้จากการเก็บครั้งแรก แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ โดยนำข้อมูลจากทั้ง 3 หมู่บ้านมาวิเคราะห์ก่อนนำเสนอ ซึ่งการทำงานในระยะที่ 2 ที่เน้นที่การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปหาแนวทางการแก้ไขปัญหา เนื่องจากข้อมูลในช่วงแรกไม่ครอบคลุม ทางโครงการจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาข้อมูลใหม่ ซึ่งเป็นบทเรียนที่ทางโครงการได้เรียนรู้

การศึกษาสภาพปัญหาในระยะที่ 2 ทางโครงการมีการออกแบบและพูดคุยระหว่างทีมงาน ทีมที่จะลงเก็บข้อมูล ว่า ควรจะออกแบบอย่างไร ซึ่งมีพี่เลี้ยงคอยให้ข้อเสนอแนะและจากข้อเสนอจาก สกว. จึงนำมาเป็นแนวทางในการทำงาน ซึ่งประเด็นปัญหาหลักๆ ในการเก็บข้อมูลจะแยกเป็น

- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านสังคม
- ด้านสิ่งแวดล้อม

ซึ่งในประเด็นหลักๆ จะมีประเด็นย่อยลงมาอีก ซึ่งทางโครงการเลือกที่จะศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องและเห็นว่าจำเป็นต้องรู้เพื่อนำไปสู่การหาแนวทาง ในการลงเก็บข้อมูลนั้น ทางทีมแบ่งการทำงานออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เก็บเรื่องเศรษฐกิจ กลุ่มที่เก็บเรื่องสังคม และกลุ่มสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยทีมวิจัยที่เป็นผู้ใหญ่และเยาวชน

จัดเวทีระดมแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่นำไปสู่การพึ่งตนเอง

หลังจากมีการเก็บข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชนจากทั้ง 3 หมู่บ้านแล้ว ในเดือนสิงหาคม 2552 ทางทีมได้นำข้อมูลมารวบรวมเพื่อเรียบเรียงข้อมูลเพื่อนำเสนอต่อเวทีชาวบ้าน เพื่อให้รับทราบสภาพปัญหาของชุมชน และร่วมกันระดมแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่อไป โดยสถานที่ คือ ศาลากลางบ้านโพธา หมู่ 5 เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2552 ซึ่งมีผู้เข้าร่วม 20 คน ซึ่งประกอบด้วยที่ปรึกษา ทีมวิจัย และผู้นำชุมชนจาก 3 หมู่บ้าน และเยาวชนที่เป็นคนเก็บข้อมูล ในเวทีมีการนำเสนอข้อมูลที่ได้รวบรวม ซึ่งในวันนั้นทางโครงการเห็นว่าชาวบ้านเข้าร่วมน้อย จึงเสนอให้มีการจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอีกครั้งในเดือนตุลาคม 2552

เวทีวิเคราะห์ข้อมูล

จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2552 ณ ศาลาประชาคมบ้านโพธา โดยมีผู้เข้าร่วมจากชุมชนทั้งชาวบ้าน ผู้นำ และเยาวชน ที่มาจาก 3 หมู่บ้านที่ทางโครงการได้ลงเก็บข้อมูลเข้าร่วม 90 คน ในเวทีวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอข้อมูลทางด้านต่างๆของชุมชน

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน เป็นการนำเสนอเรื่องราวความเป็นมา ประวัติของชุมชนบ้านป่าคว่ำ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทีมเยาวชน
2. การศึกษา
3. สาธารณสุข
4. วัฒนธรรมและประเพณี
5. สาธารณูปโภค แสงสว่าง น้ำกินน้ำใช้ การคมนาคม
6. การเฝ้าอยู่เฝ้ากิน

เมื่อนำเสนอข้อมูลจนในแต่ละประเด็น ในที่ประชุมได้มีการแลกเปลี่ยน ชักถาม ซึ่งบรรยากาศเป็นไปอย่างกันเอง โดยเฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ ได้พูดถึงเรื่องราวในอดีตแล้วมีการเปรียบเทียบกับในปัจจุบัน ซึ่งทำให้ลูกหลานเยาวชนที่เข้าร่วมได้รับรู้ถึงเรื่องราวและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในอดีต ปัจจุบัน หลังจากนำเสนอข้อมูลของชุมชนแล้ว หัวหน้าโครงการจึงชวนวิเคราะห์ว่า จากข้อมูลที่น่าเสนอทำให้เห็นเปลี่ยนแปลงของชุมชน ซึ่งนำมาสู่ผลกระทบทั้งทางบวกและด้านลบ โดยเฉพาะทำให้เห็นว่าชุมชนในเขตเทศบาลป้าตัวมีการพึ่งพาตนเองน้อยลง มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากชนบทไปสู่สังคมเมืองมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ทั้งในเรื่องของหนี้สิน ปัญหาเด็กเยาวชน วัฒนธรรมของชุมชนเปลี่ยนไป ชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองตามวิถีแบบดั้งเดิมได้ จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เราจะใช้เป็นแนวทางในการนำไปเป็นแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนในเขตเทศบาล ซึ่งเราจะต้องมาแยกว่า มีปัญหาอะไรที่เราพอจะแก้ไขได้เอง และปัญหาใดที่ต้องมีหน่วยงานต่างเข้ามาช่วย ซึ่งในเวทีมีการอภิปรายและแสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง ถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหามาเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย
จำแนกตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ใช้วิธีการสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ ตลอดจนเอกสารที่มีการรวบรวม
ไว้บางส่วนเพื่อการอ้างอิง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษามีดังนี้

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2432 ภายหลังที่ไทยได้เสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศสแล้ว มีคน
ลาวอพยพมาทางภาคอีสานเป็นจำนวนมาก และคนภายในก็เลือกถิ่นฐานที่อยู่ใหม่ โดยอพยพมาจากบ้าน
ถิ่น (อาฮาม) ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของที่ตั้งที่ว่าการอำเภอป่าดัวปัจจุบัน ห่างไปประมาณ 3 กิโลเมตร มาตั้ง
บ้านใหม่ชื่อว่า “บ้านป่าดัว” มีคนอพยพเพิ่มอีก ต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2476 หลังจากการตั้งหมู่บ้านมาได้
ประมาณ 40 ปี กรมทางหลวงแผ่นดินได้ตัดถนนเชื่อมระหว่างอำเภอยโสธร ถึงอำเภออำนาจเจริญ และ
อำเภอยโสธร ผ่านหมู่บ้านป่าดัว ชื่อถนนอรุณประเสริฐ พระอุหมาย์บุญมา เจ้าอาวาสบ้านป่าดัวเก่า ซึ่งอยู่
ทางทิศใต้ของหมู่บ้านใหม่ พิจารณาเห็นว่า หมู่บ้านนี้เป็นที่อับไม่มีทางที่จะเจริญขึ้นได้ จึงชวนราษฎร
หมู่บ้านเก่าอพยพมาอยู่สมทบและได้สร้างวัดขึ้นใหม่ชื่อว่า วัดโพธิ์บาลลังค์ (วัดป่าสุริยาถ้อย) ตั้งแต่นั้นมา
หมู่บ้านนี้ก็ขยายใหญ่ขึ้น เนื่องจากหมู่บ้านเป็นจุดศูนย์กลางของหมู่บ้านอื่น ๆ และการคมนาคมก็สะดวก จึง
เกิดศูนย์กลางการค้าขายย่อย ๆ จนเป็นที่รู้จักทั่วไป และเมื่อมีความเจริญขึ้นเรื่อย ๆ ทางราชการจึงตั้งเป็น
หมู่บ้าน หมู่ที่ 4 ตำบลโพธิ์ไทร อยู่ในความปกครองของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา ห่างจาก
ตัวอำเภอประมาณ 30 กิโลเมตร การไปติดต่อกับอำเภอต้องเดินด้วยเท้าหรือเกวียน หรือถ้าจะโดยสาร
รถยนต์ก็ต้องเดินทางไปอำเภอยโสธรก่อน และจึงต่อรถไปยังอำเภอกำแพงแสน ทำให้ราษฎรได้รับความ
ลำบากเป็นอย่างยิ่ง

ครั้นต่อมาระหว่างปี พ.ศ. 2494 พระครูอุปัชฌาย์บุญมา เปสโร เจ้าอาวาสวัดบ้านป่าดัว ซึ่งตอน
นั้นได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น “พระครูโพธิ์ภินันท์” มีตำแหน่งเป็นเจ้าคณะตำบลโพธิ์ไทร และเป็น
รองเจ้าคณะอำเภอกำแพงแสน ได้ติดต่อขอตั้งเป็นกิ่งอำเภอ ที่บ้านป่าดัว แยกเอาตำบลโพธิ์ไทร ตำบล
กระเจา และตำบลโคกนาโก รวม 3 ตำบล เป็นเขตปกครอง อยู่ประมาณ 15 ปี กระทรวงมหาดไทยจึงได้
ประกาศตั้งเป็นกิ่งอำเภอป่าดัว ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 17 สิงหาคม 2509 และยกฐานะ
เป็นอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2512 ในปีต่อมาทางราชการได้ประกาศจัดตั้งจังหวัดยโสธร เมื่อวันที่ 1 มีนาคม
2515 โดยแยกเอาอำเภอยโสธร อำเภอกำแพงแสน อำเภอมหาชนะชัย อำเภอกุฉินทาม อำเภอเลิงนกทา และ

อำเภอป่าดัว รวม 6 อำเภอ จากจังหวัดอุบลราชธานี อำเภอป่าดัวจึงอยู่ในการปกครองของจังหวัดยโสธร นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

2. สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของอำเภอป่าดัว

2.1 ด้านกายภาพ

- ที่ตั้ง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดยโสธร มีทางหลวงแผ่นดินสาย 202 (ถนน อรุณประเสริฐ) สายยโสธร-อำนาจเจริญ ผ่านตัวอำเภอระยะห่างจากจังหวัดยโสธร 28 กิโลเมตร ห่างจาก กรุงเทพฯ ระยะทาง 559 กิโลเมตร

- เนื้อที่ มีพื้นที่ทั้งหมด 308 ตารางกิโลเมตร

- อาณาเขต

ทิศเหนือ จดอำเภอกุสุมาลย์ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

ทิศใต้ จดอำเภอกำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร

ทิศตะวันออก จดอำเภอเมืองอำนาจเจริญ อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ

ทิศตะวันตก จดอำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

- การแบ่งเขตการปกครอง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 57 หมู่บ้าน

ดังนี้

1. ตำบลกระเจา ประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน

2. ตำบลโคกนาโก ประกอบด้วย 16 หมู่บ้าน

3. ตำบลเชียงเพ็ง ประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน

4. ตำบลโพธิ์ไทร ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน

5. ตำบลศรีฐาน ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน

- ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบสูงและลุ่มๆดอนๆ ดินเป็นดิน ร่วนปนทราย ทิศใต้เป็นที่ลุ่ม ทิศเหนือเป็นป่าโปร่ง

- ภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศ

ฤดูร้อนเริ่มจากเดือนมีนาคม – พฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ย 33 – 38 องศาเซลเซียส

ฤดูฝน เริ่มต้นจากเดือนพฤษภาคม – กันยายน ปริมาณน้ำฝนพอเพียงกับการเกษตรตามฤดูกาล

ฤดูหนาว เริ่มต้นจากเดือนตุลาคม – กุมภาพันธ์ ปกติไป

2.2 ด้านการเมือง การปกครอง

- หน่วยงานสังกัดภูมิภาค ประกอบด้วย

1. ที่ทำการปกครองอำเภอ

2. สถานีตำรวจภูธรอำเภอ
 3. สำนักงานพัฒนาชุมชน
 4. สำนักงานที่ดินอำเภอ
 5. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ
 6. สำนักงานเกษตรอำเภอ
 7. สำนักงานปลัดตัวพื้นที่อำเภอ
 8. หน่วยสวัสดิ์อำเภอ
- หน่วยงานสังกัดส่วนกลาง
1. สำนักงานสรรพากรพื้นที่ สาขาป่าดัว
 2. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ
- หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
1. เทศบาลตำบลป่าดัว
 2. องค์การบริหารส่วนตำบลโคกนาโก
 3. องค์การบริหารส่วนตำบลกระจาย
 4. องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ไทร
 5. องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงเพ็ง
 6. องค์การบริหารส่วนตำบลศรีฐาน
- หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ
1. หน่วยบริการการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอ
 2. ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขอำเภอ
- สถานพยาบาล
1. โรงพยาบาลป่าดัว (ขนาด 30 เตียง)
 2. โรงพยาบาลตำบลศรีฐาน
 3. สถานีอนามัย 7 แห่ง

2.3 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ไฟฟ้า มีการไฟฟ้าใช้ทุกตำบล หมู่บ้าน
- การคมนาคมประกอบด้วยทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 202 (ถนนอรุณประเสริฐ)
- การสื่อสารและโทรคมนาคม
- ที่ทำการไปรษณีย์อำเภอ 1 แห่ง
- แหล่งน้ำ มีลำน้ำ 2 สาย ไหลผ่าน คือ ลำเซบาย (ไหลผ่านท้องที่ตำบลโพธิ์ไทร ตำบลโคกนาโก ตำบล เชียงเพ็ง) ลำน้ำโพธิ์ ไหลผ่านตำบลกระจายและตำบลศรีฐาน

2.4 ด้านเศรษฐกิจ

- ผลิตภัณฑ์มวลรวม
- รายได้เฉลี่ยต่อคน/ปี 29086 บาท /โดยประชาชนอำเภอปาดัว ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ รายได้จึงมาจากเกษตรกรรมเป็นหลัก
- อาชีพเกษตรกรรมที่สำคัญได้แก่ การทำนา ทำไร่ ไม้ผล การเลี้ยงสัตว์ นอกจากนั้นประชาชนหลายหมู่บ้าน ที่สำคัญได้แก่ บ้านศรีฐาน บ้านป่าตอง บ้านโพธิ์ศรี เป็นต้น ยังมีรายได้จากการทำหมอนขิด การทอผ้าขิด ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป
- การเกษตร
- จำนวนครัวเรือนเกษตรทั้งหมด 7,073 ครัวเรือน
- พื้นที่การเกษตร จำนวน 112,905 ไร่ (ทำนา 82,550 ไร่, ทำไร่ 8,266 ไร่ ,ปลูกผลไม้ 6,538 ไร่ , ปลูกยางพารา 1,863 ไร่, ปลูกผัก 527 ไร่)
- ในพื้นที่อำเภอปาดัวไม่มีอาชีพประมง จะเป็นเพียงการเลี้ยงปลาในบ่อน้ำในพื้นที่ขนาดเล็กในบางหมู่บ้าน และการจับปลาเพื่อยังชีพตามลำน้ำสำคัญ
- การปศุสัตว์ มีการเลี้ยงสัตว์ ชุมชนส่วนใหญ่ถือเป็นอาชีพเสริม สัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่พื้นเมือง
- อุตสาหกรรม เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทอผ้าหมอนขิด การทำหมอนขิด การจักสานไม้ไผ่
- แรงงาน มีประชากรอยู่ในวัยแรงงานจำนวนมาก แต่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ จึงได้รับค่าแรงต่ำ บางส่วนอพยพแรงงานในเมืองใหญ่ในฤดูแล้งและเป็นการถาวร
- การพาณิชย์และการบริการ ส่วนใหญ่จะประกอบการค้าในเขตเทศบาลตำบลปาดัว โดยจะมีร้านค้าจำนวนไม่มากนัก และซื้อขายกันที่ตลาดเทศบาล แต่จะไม่ขายตลอดวัน
- การค้าขายพืชเกษตรกรรม จะดำเนินธุรกิจตามฤดูกาลเท่านั้น
- ธนาคารมี 2 แห่ง คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.) ธนาคารกรุงเทพ จำกัด

2.5 ด้านการท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในชุมชน

- วัดอาฮาม หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์ไทร เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลปาดัว
- ศาลหลักเมือง ตั้งอยู่ระหว่างที่ว่าการอำเภอปาดัวกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอปาดัว
- โบสถ์ วัดป่าสิขาเลข ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 ตำบลศรีฐาน
- พระธาตุอัญญาพรูฟ้ามีด วัดศรีฐานใน ตำบลศรีฐาน
- ถ้ำพระจี้ครั้ง ตั้งอยู่บ้านหนองชุม หมู่ที่ 6 ตำบลโคกนาโก
- ศาลเจ้ามหาศักดิ์หลักคำ ตั้งอยู่ใกล้บ้านโพธิ์ไทร หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์ไทร

- โรงอุโบสถไม้ วัดป่าสุริยาลัยบ้านป่าดัว เป็นไม้ทั้งหลัง ยาว 40 เมตร กว้าง 20 เมตร ตั้งอยู่ที่หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ไทร ในเขตเทศบาล

- เจดีย์พิพิธภณัทหลวงปู่ทองสี กตปุญโญ วัดป่าสิทธิมงคล บ้านคำสร้างบ่อ หมู่ที่ 11 ตำบลกระจาย

- บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ อยู่วัดบ้านโคกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลโคกนาโก
- ซากสัตว์โบราณ อยู่วัดบ้านโคกกลาง หมู่ที่ 2 ตำบลโคกนาโก
- บ่อไจ้ไ้ หมู่ที่ 3 ตำบลศรีฐาน เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่เนื้อที่ประมาณ 700 ไร่
- บ้านดิน (ปั้นดินเป็นบ้าน) บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน
- อุทยานวนรคอนปู่ตา บ้านเตาไห หมู่ที่ 5 ตำบลศรีฐาน

2.5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- แหล่งน้ำธรรมชาติ
 - มีแหล่งน้ำสำคัญ 2 สาย คือ ลำเซบายและลำน้ำโพง
 - มีหนองน้ำ กระจายอยู่ตามตำบล หมู่บ้าน
- ที่ดิน
 - ลักษณะทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายถึงทรายจัด มีความอุดมสมบูรณ์โดยธรรมชาติต่ำและการชะล้างพังทลายของดิน

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว

ความเป็นมาของพื้นที่ที่โครงการวิจัยใช้เป็นพื้นที่เป้าหมายในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าดัว หมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์ หมู่ที่ 5 และบ้านร่มโพธิ์ หมู่ 12 ซึ่งทั้ง 3 ชุมชนในปัจจุบันได้ถูกยกฐานะเป็นเขตเทศบาลตำบลป่าดัว ซึ่งความเป็นมาของชุมชนทั้ง 3 ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลนั้น ทางโครงการได้ทำการศึกษาความเป็นมาซึ่งเรียบเรียงได้ดังนี้

บ้านป่าดัวหมู่ที่ 4 เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2432 ภายหลังที่ไทยได้เสียดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส มีคนลาวอพยพมาทางอีสานเป็นจำนวนมาก มาตั้งหมู่บ้านใหม่ชื่อว่า "บ้านป่าดัว" ในปีพ.ศ. 2476 กรมทางหลวงแผ่นดินได้ตัดถนนเชื่อมระหว่างอำเภอไชยธร ถึงอำเภออำนาจเจริญ และอำเภอเขมราฐ ผ่านหมู่บ้านป่าดัว ชื่อถนนอรุณประเสริฐและระหว่างปี พ.ศ. 2494 พระครูอุปัชฌาย์บุญมา เปส-โร เจ้าอาวาสวัดบ้านป่าดัวซึ่งตอนนั้นได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็น พระครูโพธิภินันท์ เป็นรองเจ้าคณะอำเภอดำเขื่อนแก้ว ได้ติดต่อของตั้งเป็นกิ่งอำเภอ ที่บ้านป่าดัว แยกเอาตำบลโพธิ์ไทร ต.กระจาย และ ต. โคกนาโก

รวม 3 ตำบล เป็นเขตการปกครอง อยู่ประมาณ 15 ปี กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศเป็นกิ่งอำเภอบ้านป่าดัว เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2509 และยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2512

บ้านป่าดัวในอดีตประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก คือ การทำนา ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ หางของป่า หายู่หากินกับธรรมชาติ มีการพึ่งตนเองมากที่สุดโดยเฉพาะเรื่องการทำมาหากิน คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

การศึกษาของคนในชุมชนเมื่อครั้งอดีต บางคนก็ได้เรียนหนังสือ บางคนก็ไม่ได้เรียน สถานที่เรียนใช้วัดเป็นโรงเรียน การศึกษามีสูงสุดคือ ชั้น ป.4 ส่วนใหญ่จึงถือว่า แ่อ่านออกและเขียนได้บ้าง

การสาธารณสุข ในอดีตชุมชนบ้านป่าดัว ส่วนใหญ่จะใช้สมุนไพรในการรักษาโรค โดยในชุมชนจะมีหมอชาสมุนไพร ซึ่งเป็นความรู้ที่สืบทอดต่อกันจากรบรรพบุรุษ เพราะในขณะนั้นการแพทย์สมัยใหม่ยังเข้ามาไม่ถึงหรือไม่ทั่วถึง ในชุมชนบ้านป่าดัวในอดีตจึงมีหมอชาสมุนไพร และสมุนไพรที่เป็นประโยชน์ในการรักษาอาการโรคมามากมายหลายชนิด ค่ารักษาพยาบาลส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเรียกว่า การบูชา (มีเงินไม่กี่สลึง + หมาก พลู+ ยาสูบ) ไม่นิยมทำเป็นอาชีพหรือเป็นธุรกิจ วิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ชาวบ้านจะดูแลซึ่งกันเป็นอย่างดี มีข้อห้ามในการปฏิบัติที่เรียกว่า คะลำ เป็นกฎระเบียบ (กฎเหล็ก) ที่นำมาใช้ในการปกครอง หรือ ดำเนินชีวิต โดยเชื่อมเข้ากับความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ ภูตผี ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

การปกครอง ในอดีตจะนับถือผู้ที่อาวุโสกว่าในการเป็นผู้นำ รวมถึงการนำเรื่องความเชื่อ ผีसाทเทวดา มาเป็นส่วนหนึ่งในการปกครอง ซึ่งผู้คนในสมัยก่อนจะให้ความเคารพต่อสิ่งที่ไม่เห็น หรือสิ่งเร้นลับให้มาเป็นส่วนหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน การปกครองในสมัยก่อนจึงไม่ยุ่งยาก เพราะเชื่อว่า คนที่ทำผิด จะถูกผีสาท หรือ ธรรมชาติลงโทษ

การเฝ้าอยู่เฝ้ากิน บ้านป่าดัว ในอดีตไม่แตกต่างจากชุมชนอื่นๆ ในภาคอีสาน ในยุคเริ่มต้น มีการหาอยู่หากินกับธรรมชาติ เรียกว่า เงินทองไม่มีค่า มีการทำนา ทำไร่ ไม่มีการใช้ปุ๋ยหรือสารเคมีในการเกษตร แต่ใช้มูลสัตว์และแรงงานจากสัตว์หรือคนในการประกอบอาชีพ มีการแลกเปลี่ยนไม่มีการซื้อขาย พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักในการประกอบอาชีพ

ประเพณีวัฒนธรรม บ้านป่าดัวจะมีประเพณีตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ ที่ชาวบ้านปฏิบัติอย่างเคร่งครัดใน 12 เดือน ตลอดปี เป็นประเพณีที่ชาวบ้านให้ความสำคัญ เพราะถ้าหากไม่ทำจะถูกลงโทษ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเกิดโรคระบาด ฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล เป็นความเชื่อของคนในชุมชน

บ้านป่าดัวหมู่ 5 หรือบ้านโพธารในปัจจุบัน เดิมชื่อบ้านเหล่าโป มีเนื้อที่ประมาณ 50 ไร่ อาณาเขตของหมู่บ้านทิศใต้จรดถนนอรุณประเสริฐ(ปัจจุบัน)ซึ่งบ้านเรือนของชาวบ้านส่วนใหญ่จะตั้งอยู่บริเวณนี้ ต่อมาทางการได้ทำการตัดถนนอรุณประเสริฐสายยโสธร-อำนาจเจริญ ชาวบ้านได้ชักชวนกันย้ายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนให้ติดกับถนน โดยมีนายจันดา นายเหล่า นายอุ่น พร้อมชาวบ้านและลูกหลาน พากันบุกเบิกดอนนาร (ดอนลิง) แล้วจึงย้ายเข้ามาตั้งหมู่บ้าน ณ ที่ตั้งหมู่บ้านในปัจจุบัน ต่อมาหลวงปู่โพธารภิกษุที่ได้อพยพย้ายมาใหม่ โดยให้ชื่อว่าบ้าน โพธาร และเรียกชื่อกันมาจนถึงปัจจุบัน หลวงปู่โพธารภิกษุที่ได้รับการตั้งผู้นำหมู่บ้านขึ้นคือ นายจันดา ธรรมสาร ซึ่งเป็นผู้นำคนแรกของหมู่บ้าน ต่อมาไม่นานก็เกิดโรคระบาด

ขึ้นในหมู่บ้านอย่างแรง สมัยนั้นชาวบ้านเรียกโรคนี้ว่า “โรคห้า” ปัจจุบันคือโรคอหิวาตกโรค) และโรค ไข้ตาย จนทำให้นายจันดา ธรรมสาร เสียชีวิต ในประมาณปี พ.ศ. 2509 - 2512 บ้านโพธา หรือเดิมคือ บ้านป่าดัว ได้แยกออกการปกครองจากบ้านป่าดัว หมู่ 4 เป็นบ้านโพธา หมู่ 5 และแยกเป็นบ้านร่มโพธิ์ หมู่ 12 ในปี 2540 ซึ่งบ้านป่าดัวได้ถูกยกให้เป็นกิ่งอำเภอเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2509 และยกฐานะเป็น อำเภอเมื่อปี พ.ศ. 2512

ความเป็นมาของเทศบาลตำบลป่าดัว

เทศบาลตำบลป่าดัว ได้เปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลป่าดัวขึ้นเป็นเทศบาล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยบ้านป่าดัวหมู่ 4 บ้านโพธา หมู่ 5 บ้านป่าดัวหมู่ 12 รวมเป็นเขต เทศบาลตำบลป่าดัว

ลักษณะที่ตั้ง/อาณาเขต และเขตการปกครอง เทศบาลตำบลป่าดัว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของ จังหวัดยโสธร ระยะห่าง อำเภอเมืองยโสธร 27 กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานี 100 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดอำนาจเจริญ 25 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพ 650 กิโลเมตร เนื้อที่ 5.72 ตารางกิโลเมตร จากจำนวน 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร โดยมีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ ตั้งแต่หลักเขตที่ 1 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดิน ยโสธร-อำนาจเจริญ หมายเลข 202 ตรง กม. 25 ตามเส้นแนวตั้งฉาก 500 เมตร เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือถึง หลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนไปบ้านหนองแ้ง ฟากตะวันตกตรงริมห้วยวังกะละฝั่งใต้จากเขตที่ 2 เลียบริม ห้วยวังกะละฝั่งใต้ทางทิศตะวันออก ซึ่งตั้งอยู่ริมทางไปหนองสำโรง ฟากตะวันตก

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 3 เลียบตามริมห้วยวังกะละฝั่งตะวันตกไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินสายยโสธร-อำนาจเจริญ หมายเลข 202 – ฟากใต้ จากหลัก เขตที่ 4 เป็นเส้นตรงไปทางทิศใต้ถึงหลักเขตที่ 5 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินสายยโสธร-อำนาจเจริญ หมายเลข 202 ตามแนวเส้นตั้งฉาก 1,000 เมตร

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 5 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 6 ซึ่งตั้งอยู่ห่างจาก ศูนย์กลางทางหลวงแผ่นดินสายยโสธร-อำนาจเจริญ หมายเลข 202

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 6 เป็นเส้นตรงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือบรรจบหลักเขตที่ 1

สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ

สภาพโดยทั่วไป เป็นที่ราบสูง ลักษณะที่ดินสลับที่ราบ อยู่เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง 130 เมตร ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน ไม่มีภูเขา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ

ลักษณะภูมิอากาศแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดูกาล

ฤดูฝน เริ่มในเดือนพฤษภาคม-เดือนตุลาคม โดยมีฝนตกชุกในเดือนสิงหาคมของทุกปี
ฤดูหนาว เริ่มในเดือนตุลาคม-เดือนกุมภาพันธ์ อากาศจะเย็น โดยทั่วไปจะหนาวจัดในช่วงเดือน
ธันวาคมและเดือนมกราคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 18-20 องศาเซลเซียส
ฤดูร้อน เริ่มในเดือนมีนาคม-พฤษภาคม อากาศทั่วไปจะร้อนจัดในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี

สภาพเศรษฐกิจและสังคม

โดยรวมคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก บางส่วนประกอบอาชีพ ค้าขาย และรับราชการ มีการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค กระบือ สุกร เป็ด ไก่ เป็นต้น ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้บริโภค และมีบางส่วนนำมาจำหน่ายในชุมชน มีอาชีพทอผ้า ทอเสื่อ ไร่ในครัวเรือน การขยายทางด้านเศรษฐกิจมีอัตรา ก่อนข้างต่ำ ปัจจุบันผู้คนในเขตเทศบาลปาดังจะมีทั้งคนที่เป็นคนบ้านปาดังแบบดั้งเดิม คนเหล่านี้ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาเป็นหลัก และมีคนมาจากที่อื่น เช่น นายทุน ห้างร้านต่างๆ ที่มาประกอบอาชีพค้าขาย รับราชการ ซึ่งเทศบาลตำบลปาดังตั้งอยู่ในพื้นที่ที่สะดวก มีถนนอรุณประเสริฐ ที่เชื่อมกับจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร ทำให้ความเจริญด้านวัตถุเข้ามาสู่ชุมชนได้อย่าง รวดเร็ว

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคม/ขนส่ง

ก. มีเส้นทางคมนาคมหลักไปสู่อำเภออื่นและตัวจังหวัดคือ ทางหลวงหมายเลข 202 และ ถนนสายปาดัง-อำเภออุทุม

ข. เส้นทางคมนาคมในเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นถนนลาดยาง,ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และมีบางสายเป็นถนนลูกรัง

การไฟฟ้า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลปาดังมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

การประปา การประปาส่วนภูมิภาค ได้ก่อสร้างระบบส่งน้ำประปาเพื่อให้บริการประชาชนใน เขตเทศบาล ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2544 โดยใช้แหล่งน้ำจากลำเซบายต่อ เขตจังหวัดอำนาจเจริญ

การสื่อสารและโทรคมนาคม

- ที่ทำการไปรษณีย์ จำนวน 1 แห่ง
- โทรศัพท์ทั้งโทรศัพท์พื้นฐาน(โทรศัพท์บ้าน) และโทรศัพท์เคลื่อนที่ทุกระบบ

การใช้ที่ดิน เทศบาลตำบลปาดัง มีพื้นที่ประมาณ 5.72 ตารางกิโลเมตร การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ ในการทำเกษตรกรรม คือ ทำนา ไร่ และเป็นที่อยู่อาศัย มีเอกลักษณ์โดยถูกต้อง มีที่ดินสาธารณะ ประโยชน์และมีที่ดินราชพัสดุ และที่ดินป่าสงวนบางส่วน

การจราจร เนื่องจากเป็นชุมชนไม่หนาแน่น จึงไม่มีปัญหาการจราจรติดขัดในพื้นที่ แต่จะมีรถยนต์ประเภทต่างๆเดินทางไปมาเป็นจำนวนมาก ไม่มีไฟจราจรมีเพียงป้ายจราจรติดตามจุดตามแยกต่าง ๆ

ด้านเศรษฐกิจ

- โครงสร้างทางเศรษฐกิจ/รายได้ประชากร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ค้าขาย และรับราชการ มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 23,739 บาทต่อคนต่อปี
- การพาณิชย์กรรม/การบริการ การค้าขายจะดำเนินธุรกิจบริเวณตลาดสดเทศบาลและบริเวณโดยรอบ ได้แก่ ร้านค้าเบ็ดเตล็ด มีสาขานาการพาณิชย์ในพื้นที่ จำนวน 2 ธนาคาร ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) มีปั้มน้ำมัน 2 แห่ง
- การท่องเที่ยว จัดงานประเพณีบุญบั้งไฟในเดือนมิถุนายนของทุกปี งานประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา งานสงกรานต์พระอหามประจําปี

ประชากร

ประชากร แยกตามเพศและอายุ จำนวน 3,131 คน แยกเป็นชาย 1,551 คน เป็นหญิง 1,580 คน เป็นกลุ่มชนภายในท้องถิ่น ไม่มีการอพยพมาจากที่อื่น จำนวนหลังคาเรือน 950 หลังคาเรือน จาก 3 หมู่ คือ หมู่ 4 หมู่ 5 หมู่ 12 ดังนี้

อายุ	ชาย	หญิง	รวม
แรกเกิด-6ปี	121	127	248
7-12 ปี	131	104	235
13-17 ปี	123	100	223
18-60 ปี	1,063	1,079	2,142
60 ปีขึ้นไป	113	170	283
รวมทั้งสิ้น	1,551	1,580	3,131

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 31 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2552

การศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ประชากรส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษาชั้นต้น นับถือ ศาสนา พุทธ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีไทยท้องถิ่น มี วัด 3 แห่ง คือ วัดป่าดัว(เครื่องมือช่าง) วัดบูรพาป่าดัว วัดป่าสุริยาลัย คริสตจักร 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 2 แห่ง (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลป่าดัว ศูนย์ 1, ศูนย์ 2) มีโรงเรียนประถมศึกษา 1 แห่ง (โรงเรียนอนุบาลโพธารณินันท์นุกูล) โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง (โรงเรียนป่าดัววิทยา)

- การสังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม มีการจัดทำบัตรสุขภาพให้แก่ผู้ยากจน และจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพให้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ป่วยติดเชื่อในเขตเทศบาล

ด้านการเมืองการบริหาร

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานของเทศบาล

เทศบาลตำบลป่าติ้ว เป็นเทศบาลขนาดเล็ก ซึ่งได้รับการยกฐานะจากสุขาภิบาล ป่าติ้วเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ตามพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ. 2542 เทศบาลเป็น ทบวงการเมือง ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีส่วนประกอบสำคัญ 2 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายสภาเทศบาล (เลือกตั้งเมื่อ วันที่ 8 มีนาคม 2552) มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ ประชาชน เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2552 จำนวน 12 คน ดังนี้

1. นายอภิชาติ ไชยช่วย	ประธานสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
2. นายล้อมชัย อินอ่อน	รองประธานสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
3. ร.ต.อ. ประเวศ ไชยรา	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
4. นายหัส อินอ่อน	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
5. นายเชิดศักดิ์ ไชยช่วย	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
6. นายบุญชู แพงมี	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
7. นายเฉลิมศักดิ์ อินอ่อน	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
8. นางบุญมี ประสงค์ทรัพย์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
9. นางงามสวาท อิงคะวรพัฒน์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
10. นายชุมพร โกมลวัฒน์	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
11. นางวันวิสาข์ ไชยสาร	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว
12. นายพิศเทพ ห้องแขง	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลป่าติ้ว

2 ฝ่ายบริหาร มีดังนี้

1. คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลป่าติ้ว

1.1 คานตำรวจมงคล พฤกษา	นายกเทศมนตรีตำบลป่าติ้ว
1.2 นายพิสิษฐ์ พุฒิจรัสสิทธิ์	รองนายกเทศมนตรีตำบลป่าติ้ว
1.3 นางณัฏฐา ชูประเสริฐ	รองนายกเทศมนตรีตำบลป่าติ้ว
1.4 นายฐิติวัชร อิงคะวรพัฒน์	เลขานุการนายกเทศมนตรีตำบลป่าติ้ว
1.5 นายชूरียงค์ อิศรผล	ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลป่าติ้ว

2. พนักงานเทศบาลสามัญเทศบาลตำบลป่าติ้ว

2.1 พ.จ.ต. สมาน ยิ่งยงค์	ปลัดเทศบาล
--------------------------	------------

2.2 นายประนม อุ่มบุญ	หัวหน้ากองช่าง
2.3 นางอรพิน อินทร์ขาว	หัวหน้ากองคลัง
2.4 นางสาวชุติญา พูลเชื้อ	หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาล
2.5 นางสาวปอง ศุภเสถียร	เจ้าพนักงานการเงินและบัญชี
2.6 นางเขมิกา บุญยืน	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบาย
2.7 นายราชินทร์ จักรชัย	นายช่างโยธา
2.8 จ.อ. เสริมชัย มี่มา	พยาบาลเทคนิค
2.9 จ.อ.สุรกิต บุญตา	เจ้าพนักงานป้องกันฯ
2.10 ร.ท.ชาติชาย นาเวียง	นิติกร
2.11 อัสริยะพงศ์ พันธุ์เลิศ	นักพัฒนาชุมชน
2.12 นางกิตติพร นามสุวรรณ	นักวิชาการการศึกษา
2.13 นางอรุณ ชูรัตน์	เจ้าพนักงานพัสดุ
2.14 นางอุดม พิมพ์ลี	เจ้าพนักงานธุรการ
2.15 นางพวงชมพู โพธิ์ทอง	ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน
2.16 นางสาวจิตใจ โสภาพ	ตำแหน่ง นักวิชาการเงินและบัญชี
2.17 นางสาวกัญญลักษณ์ ผาทอง	ตำแหน่ง บุคลากร
2.18 นายอริชัย สุวรรณเพ็ชร	ตำแหน่ง เจ้าพนักงานจัดเก็บรายได้
2.19 นางสาวกาญจนา มงคลเสริม	ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการ
2.20 นางสาวกิ่งแก้ว พลเยี่ยม	ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการ
2.21 นางเจนจิรา นครราช	ตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ธุรการ

3. พนักงานจ้างเทศบาลตำบลป่าดัว

3.1 พนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 21 คน

3.2 พนักงานจ้างทั่วไป จำนวน 20 คน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองการบริหาร

เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ตลอดจนเป็นการส่งเสริมให้เข้าถึงบทบาทสิทธิ และหน้าที่ของตนเอง ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีการร่วมประชุมประชาคมเทศบาล เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน มีการตั้งเป็นชุมชนภายในเขตเทศบาลตำบลป่าดัว ประกอบด้วย ชุมชน 6 ชุมชน ดังนี้

ชื่อชุมชน	จำนวนคณะกรรมการชุมชน
ชุมชนที่ 1 ชุมชนบูรพาสัมพันธ์ หมู่ที่ 4 ตำบลโพธิ์ไทร	7 คน
ชุมชนที่ 2 ชุมชนป่าดัวพัฒนา หมู่ที่ 4 ตำบลโพธิ์ไทร	7 คน
ชุมชนที่ 3 ชุมชนร่มโพธิ์พัฒนา หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์ไทร	7 คน
ชุมชนที่ 4 ชุมชนบ้านเหนือสามัคคี หมู่ที่ 12 ตำบลโพธิ์ไทร	7 คน
ชุมชนที่ 5 ชุมชนบ้านเหล่าสามัคคี หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์ไทร	7 คน
ชุมชนที่ 6 ชุมชนโพธารุขาลัย หมู่ที่ 5 ตำบลโพธิ์ไทร	7 คน

การส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนเขตเทศบาล

เทศบาลตำบลป่าดัว มีการส่งเสริมสุขภาพของประชาชนเพื่อประชาชนในเขตเทศบาลมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรง โดยมีกองสาธารณสุขเทศบาลตำบลป่าดัว และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) คอยให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพให้กับประชาชน โดยแต่ละชุมชนจะมี อสม.ประจำชุมชน ประกอบด้วยจำนวนสมาชิก ดังนี้

ชุมชน	จำนวน อสม.
ชุมชนที่ 1 ชุมชนบูรพาสัมพันธ์	11 คน
ชุมชนที่ 2 ชุมชนป่าดัวพัฒนา	11 คน
ชุมชนที่ 3 ชุมชนร่มโพธิ์พัฒนา	10 คน
ชุมชนที่ 4 ชุมชนบ้านเหนือสามัคคี	14 คน
ชุมชนที่ 5 ชุมชนบ้านเหล่าสามัคคี	11 คน
ชุมชนที่ 6 ชุมชนโพธารุขาลัย	7 คน

การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- สถานีตำรวจภูธร ให้บริการในเขตพื้นที่ จำนวน 1 แห่ง
- ศูนย์ อปพร. เทศบาลตำบลป่าดัว จำนวน 1 ศูนย์
- รถดับเพลิง ขนาด 5,000 ลิตร จำนวน 1 คัน
- รถบรรทุกน้ำ ขนาด 10,000 ลิตร จำนวน 1 คัน
- รถยนต์เคลื่อนที่เร็วบริการประชาชน จำนวน 1 คัน
- สายด่วนบริการประชาชน หมายเลข 1669

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตเทศบาลปาดัว

- ทรัพยากรน้ำ มีลำห้วยวังกะละเป็นเส้นแบ่งเขตพื้นที่เทศบาล และใช้ในการประกอบกรเกษตรกรรมของประชาชน
- ทรัพยากรป่าไม้ ป่าเชิงเขีอตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของเทศบาลตำบลปาดัว
- สภาพแวดล้อมในเขตเทศบาล ปัจจุบันอาจจะกล่าวได้ว่า ทรัพยากรป่าไม้ได้ลดปริมาณลงมาก ทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ปริมาณขยะได้เพิ่มจำนวนขึ้นทุกวันการจัดขยะยังไม่ได้มาตรฐาน อันเนื่องมาจากความเจริญด้านเทคโนโลยีมากขึ้น มีการผลิตพลาสติกเพื่อใช้ในการบรรจุหีบห่อมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหามลภาวะทางอากาศเพิ่มขึ้นทุกวัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพ ทรัพยากรวัฒนธรรม จากการศึกษาข้อมูลกลุ่มอาชีพในชุมชนเขตเทศบาลปาดัว พบว่ามีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันหลายกลุ่ม ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่า มีทั้งกลุ่มที่ตั้งขึ้นจากความตั้งใจของชาวบ้านและกลุ่มที่เกิดตามนโยบายของภาครัฐ จากการดำเนินงานมักจะพบว่าแต่ละกลุ่มมีการเริ่มต้นค่อนข้างดี มีระบบบริหารจัดการที่น่าเชื่อถือ แต่เมื่อผ่านไปไ้ระยะหนึ่งจะพบว่า การดำเนินงานไม่ค่อยต่อเนื่อง กิจกรรมของกลุ่มหยุดชะงัก แต่เป็นที่สังเกตว่า ถ้ากลุ่มที่มีผู้บริหารที่เข้มแข็งจะทำให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความต่อเนื่อง ในการศึกษาศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ ทางโครงการได้แยกออกเป็นด้านต่างดังนี้

การรวมกลุ่ม รวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริมและส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งจากข้อมูลในเขตเทศบาลมีกลุ่มที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องดังนี้

1. กลุ่มสตรีผลิตไม้กวาดดอกหญ้า หมู่ที่ 5 บ้านโพธา ตั้งขึ้นเมื่อพ.ศ. 2549 มีสมาชิกทั้งหมด 15 คน ทำการผลิตไม้กวาดดอกหญ้า ไม้กวาดทางมะพร้าว วัตถุประสงค์ของกลุ่มคือ ผลิตเพื่อใช้เองในครัวเรือน และเป็นอาชีพเสริมหารายได้เมื่อย่างจากการทำนา

คณะกรรมการกลุ่ม

1. นางบุปผา	หลอดแก้ว	ประธาน
2. นางบุญพันธ์	ลู่วัง	เลขานุการ
3. นางสิริพร	โถทอง	รองประธาน
4. นางทองจันทร์	ประสงค์ทรัพย์	กรรมการ
5. นางจันทร์เพ็ญ	ดานวงศ์	กรรมการ และเหรัญญิก
6. นางบานเย็น	อยู่เย็น	กรรมการและประชาสัมพันธ์

ระเบียบของกลุ่ม

1. สมาชิกทุกคนของกลุ่มจะต้องทำงานร่วมกัน
2. จัดสรรเงินกำไรตามหุ้น
3. สมาชิกมีหุ้นไม่เกิน 5 หุ้น ละคร 20 บาท

การบริหารกลุ่ม ทางกลุ่มมีการจัดสรรเงินกำไรจากการขายผลิตภัณฑ์ดังนี้

- เข้าหุ้นกลุ่ม 10 %
- แบ่งคืนหุ้น 10 %
- แบ่งให้ทำงาน 50 %
- แบ่งผู้ขาย 30 %

จุดแข็งของกลุ่ม คือ

- สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถในการผลิตไม้กวาด
- มีแรงงานที่มีฝีมือ
- มีวัสดุในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ผลิตไม้กวาดได้บางส่วน
- สมาชิกในกลุ่มมีความสามัคคีและมีผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง

จุดอ่อน คือ

- งบประมาณน้อยไม่เพียงพอต่อการขยายกิจกรรมของกลุ่มให้กว้างขึ้น
- วัสดุในท้องถิ่นมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการผลิตไม้กวาดป้อนตลาด
- การประชาสัมพันธ์ยังอยู่ในวงแคบ กลุ่มจึงเป็นที่รู้จักเฉพาะในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผลิตภัณฑ์นั้นสามารถขายได้ดีในชุมชน แต่ยังขาดเรื่องวัสดุที่มีไม่เพียงพอต่อการผลิตและในชุมชนมีน้อยไม่เพียงพอต่อการผลิตต้องสั่งซื้อจากอำเภออื่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปซื้อวัสดุ และกลุ่มยังขาดเรื่องประชาสัมพันธ์ทำให้คนในต่างหมู่บ้านไม่ทราบว่ามีการผลิตไม้กวาดอยู่ที่เทศบาลขอการขายจึงไม่เป็นที่น่าพอใจ

2. กลุ่มปลูกกกและทำผลิตภัณฑ์จากกก เช่น เสื่อ ก่องกระดาดชำระ มีนางบุญมี ประสงค์ ทรัพย์ เป็นประธานกลุ่ม ดำเนินงานเมื่อปี 2545 ผลิตภัณฑ์จากกลุ่มจำหน่ายในร้านขายของที่ระลึกและนำไปจัดแสดงในเทศกาลประจำปีทั้งในจังหวัดยโสธรและต่างจังหวัด การดำเนินของกลุ่มได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากเทศบาลปาดัวในการเริ่มต้นกิจกรรม การดำเนินงานของกลุ่มมีลักษณะทำไปเรื่อยๆ ไม่หวือหวา การกระจายสินค้าและการประชาสัมพันธ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร จึงไม่ค่อยเป็นที่รู้จักในวงกว้าง

ที่ผ่านมามีสมาชิกของกลุ่มมีความตั้งใจต่อการดำเนินการ แต่ยังขาดแรงผลักดันและการหนุนเสริมที่เป็นรูปธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การทำงานจะเป็นไปอย่างช้าๆ

จุดเด่นของกลุ่ม คือ การนำวัสดุในท้องถิ่นมาแปรรูปให้เกิดมูลค่า และส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญกับพืชท้องถิ่น เช่น ผัก กาก ซึ่งปลูกง่ายและต้นทุนต่ำ จากการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มนางบุญมี ประสงค์ทรัพย์ ได้เล่าให้ฟังว่า การดำเนินงานของกลุ่มทำให้คนอยู่กับบ้าน รายได้ที่เกิดจากการผลิตผัก มีการจัดสรรให้กับสมาชิกในทุกปี ปัจจุบันมีทั้งสมาชิก 20 กว่าคน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนมาทำงาน ช่วงที่มีลูกค้ามาสั่งสินค้าส่วนใหญ่จะเป็นหน้าจัดงานประจำปี การเชิญให้ไปร่วมจัดแสดงนิทรรศการ การจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ซึ่งผลผลิตของกลุ่มก็พอขายได้บ้าง

3. กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตั้งอยู่เลขที่ 152 บ้านป่าดัว หมู่ 4 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าดัว จังหวัดโศธร ประธานกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในชุมชน คือ นายศรายุทธ เจริญยุทธ

กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในชุมชน ก่อตั้งขึ้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2544 ตาม “โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรชุมชน” โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจังหวัดโศธร (พอช.) มีสมาชิกที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการรวมกลุ่มสมาชิกที่มีอุดมการณ์เดียวกัน เพื่อหาแนวทางในการลดละการใช้ปุ๋ยเคมี การลดต้นทุนในการผลิตข้าว การทำปุ๋ยใช้เอง โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นลองผิดลองถูก นำความรู้มาแลกเปลี่ยนกัน ในการรวมกลุ่มกันนั้นนอกจากจะมีอุดมการณ์ ความคิดเห็นเดียวกันแล้ว ความเชื่อมั่นในตัวผู้นำก็มีความสำคัญต่อการทำงาน กลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในชุมชน ได้เริ่มดำเนินงานผลิตปุ๋ยทั้งจำหน่ายและใช้เองสำหรับสมาชิก ซึ่งการทำงานไม่ค่อยต่อเนื่อง สมาชิกลดน้อยลง เนื่องจากเมื่อสมาชิกมีความรู้แล้วก็แยกตัวไปทำของตัวเอง ยังคงเหลือสมาชิกบางส่วนที่เป็นแกนนำ ซึ่งการทำงานยังคงรอการสนับสนุนทุนในการดำเนินงานจากหน่วยงานรัฐ จึงทำให้การดำเนินงานไม่ก่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

4. กลุ่มกองทุนชุมชนบ้านโพธา ที่ตั้ง 53 หมู่ 5 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2547

คณะกรรมการ

1. นายเสถียร อุ่นผาง	ประธาน
2. นายเสถียร วงศ์ไธ	รองประธาน
3. นางบุญทิพย์ ดุสสำเร้ง	เลขานุการ
4. นางสาววช ประสงค์ทรัพย์	เหรัญญิก
5. นางบุญมี ประสงค์ทรัพย์	ประชาสัมพันธ์
6. นางบานเย็น อยู่เย็น	กรรมการ
7. นางนัย โผดดี	กรรมการ
8. นางบุญล้อม ประสงค์ทรัพย์	กรรมการ
9. นางประสงค์ ประสงค์ทรัพย์	กรรมการ

10. นายสถิต ทองเฉลิม กรรมการ

11. นางจันนา ลีลับ กรรมการ

กองทุนชุมชนหมู่บ้านโพธา เกิดขึ้นได้เนื่องจากเป็นนโยบายของรัฐบาลสมัยนายทักษิณ ชินวัตร ได้อนุมัติให้เงินกองทุนหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน หมู่บ้าน ละ 1 ล้านบาท เพื่อใช้เป็นประโยชน์ เงินทุนหมุนเวียน ในชุมชน ปัจจุบันมีสมาชิก 63 คน เงินที่เกิดจากผลกำไร จาก 100 % ทางกองทุนได้บริหารจัดการดังนี้

- เป็นทุนเพื่อสมทบ 20 %
- ปันผลค่าหุ้น 20 %
- เลี้ยงคนผู้เฒ่า 10 %
- ทุนสาธารณประโยชน์ 10 %
- เลี้ยงคนเงินสัจจะ 10 %
- ค่าตอบแทนกรรมการ 25 %
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ 5 %

นายสถิต ทองเฉลิม เป็นคณะกรรมการของกองทุนชุมชนได้ให้ข้อมูลกับผู้สัมภาษณ์ว่า ในปีแรกที่เงินได้มาถึงหมู่บ้านชาวบ้านต่างแย่งกันเงินเพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน แต่ในสัญญาเงินก้อนนั้นได้เขียนว่า ฎไปประกอบอาชีพ ฎไปซื้อวัว ซึ่งล้วนเป็นโครงการที่มีประโยชน์ทั้งนั้น แต่ในความเป็นจริงชาวบ้านไม่ได้นำเงินไปใช้ตามโครงการที่เขียนไว้เลยทำให้ชาวบ้านเกิดหนี้สินขึ้นมาอีกจำนวนหนึ่ง

นอกจากกลุ่มข้างต้นแล้ว ในเขตเทศบาลตำบลป่าต๋วยยังมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ อีกหลายกลุ่ม เช่น

1. กลุ่มออมทรัพย์
2. กลุ่มสตรีโครงสร้างใหม่ให้สตรีชนบท มีนางสมใจ ฉลองคุณ เป็นประธาน
3. กลุ่มน่ายาชีวภาพบ้านโพธา มีนางบุญทิพย์ ลุสำเร็จ เป็นประธานกลุ่ม
4. ร้านค้าชุมชน ดำเนินงานโดยคณะกรรมการชุมชน ซึ่งมีทั้งอยู่ 3 หมู่บ้านในเขต

เทศบาลตำบลป่าต๋วย

กลุ่มที่เคยก่อตั้ง แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะประสบความล้มเหลว อาทิ

1. กลุ่มโคขุน
2. กลุ่มกล้วยอบเนย
3. กลุ่มผลิตลวดหนาม
4. กลุ่มทอผ้าไหมพรม

ปัญหาที่พบในการดำเนินงานของกลุ่ม

1. ขาดความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม
2. ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ต้องใช้เวลาว่างมาทำกิจกรรมกลุ่ม
3. การส่งเสริมจากหน่วยงานเพื่อยกระดับให้เกิดความยั่งยืน ส่วนมากจะทำเมื่อมีงบประมาณ
4. การรวมกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มแบบหลวมๆเพื่อรองรับงบประมาณ เมื่อหมดงบประมาณก็สลายกลุ่ม
5. บางกลุ่มแม้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง แต่การเติบโตมีน้อย เพราะไม่มีความรู้เรื่องการตลาด จึงค่อนข้างแคบในการกระจายสินค้า
6. ขาดการส่งเสริมที่เป็นรูปธรรม
7. การประชาสัมพันธ์ยังอยู่ในวงแคบ

จากการสำรวจข้อมูลพบว่าในแต่ละกลุ่มอาชีพนั้นเทศบาลป่าดัวได้ให้งบประมาณสนับสนุนแต่ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และงบประมาณยังขาดความต่อเนื่อง ในการส่งเสริมกลุ่มจะมี กศน. เป็นหน่วยงานให้ความรู้ควบคู่ไปกับแหล่งผู้ให้ทุนด้วย แต่ด้วยความจำกัดทางด้านบุคลากร จึงทำให้ที่ผ่านมาไม่สามารถทำได้ทั่วถึง ส่งผลให้บางกลุ่มล้มเลิกกิจกรรมไป

ทรัพยากรป่าไม้ในเขตเทศบาลป่าดัว จากการสำรวจ พบว่า ในเขตเทศบาลไม่มีพื้นที่ป่าหลงเหลืออยู่เลย เนื่องจากสภาพโดยทั่วไป เทศบาลป่าดัวกำลังก้าวไปสู่สังคมแบบเมือง สภาพแวดล้อมรอบนอกที่เป็นเขตเทศบาลป่าดัว จึงมีเพียงทุ่งนาที่ใช้เป็นที่ทำการเกษตรเกษตร เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ และปลูกผักสวนครัวบ้างเล็กน้อย แต่พื้นที่ป่าที่คนในชุมชนเทศบาลป่าดัวมีการเข้าไปใช้ประโยชน์ คือ ป่าเชิงเขาที่ติดตั้งด้านทิศตะวันตกห่างจากเทศบาลตำบลป่าดัวประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นป่าชุมชนที่ยังมีการอนุรักษ์และชาวบ้านเข้าไปหาของป่า เช่น อาหาร สมุนไพร สัตว์เล็กสัตว์น้อย ทั้งเพื่อเป็นอาหารและสร้างรายได้เสริม

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำมีลำห้วยวังกะละเป็นเส้นแบ่งเขตพื้นที่เทศบาล และใช้ในการประกอบกิจกรรมของประชาชน แต่ไม่สามารถรองรับการทำการเกษตรหรือมีน้ำใช้ประโยชน์ได้ตลอดปี เพราะแหล่งน้ำมีความตื้นเขิน ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปฟื้นฟู

ประเพณีวัฒนธรรม เทศบาลตำบลป่าดัวถึงแม้กำลังจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมแบบเมือง แต่สิ่งหนึ่งที่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์แสดงความเป็นคนท้องถิ่นอีสาน นั่นคือ ประเพณีตามฮีตสิบสอง ที่ทางชุมชนยังคงถือปฏิบัติอยู่ แม้ว่าในปัจจุบันจะคนรุ่นใหม่จะให้ความสำคัญน้อย แต่ผู้นำชุมชน ผู้เฒ่าผู้แก่ยังเป็นต้นแบบที่ดีในการอนุรักษ์ประเพณีที่ดีงาม

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าต้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าต้วตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โครงการนี้ได้ศึกษาในประเด็นหลักๆ ดังนี้

วิถีชีวิตและการเฝ้าอยู่เฝ้ากิน ในอดีตวิถีของคนในชุมชนนั้นจะทำการเกษตรเป็นหลัก คือ การทำนา เลี้ยงสัตว์ ปลูกอยู่ปลูกกิน พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก ดำรงชีวิตแบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยการแลกเปลี่ยนสิ่งของ เช่น เอากล้วยไปแลกเกลือ เอาเกลือไปแลกปลาร้า ซึ่งการแลกเปลี่ยนจะเกิดจากความพอใจของทั้ง 2 ฝ่าย ตามท้องนาหรือป่าห้วยไร่ปลายนาจะมีแปลงปลูกผักสวนครัวไว้สำหรับการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งผู้เฒ่าเล่าว่า ทุกครัวเรือนจะปลูกกินผักกินเอง โดยพืชผักแต่ละชนิดจะปลูกตามฤดูกาล ทำให้มีพืชผักกินตลอดปี ตามพื้นที่ว่างจะสังเกตเห็นแปลงหรือร่องรอยของแปลงสวนครัว นอกจากนี้ปลูกกินเองแล้ว พืชอาหารจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะมาจากป่า ท้องนา ชาวบ้านจะหามาเพื่อบริโภคในครอบครัว และแบ่งปันกับเพื่อนบ้านใกล้เคียง ในอดีตเงินทองไม่ใช่สิ่งที่ชาวบ้านต้องคิณรนามาใช้ เพราะไม่ค่อยมีความจำเป็น ข้าวไม่ต้องซื้อ อาหารหาได้ในธรรมชาติ ชาวบ้านมีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือลงแรงทำงาน ไม่ต้องมีการว่าจ้าง อีกทั้งการยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข อยู่อย่างพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความสามัคคี

จากการที่บ้านป่าต้วได้ยกฐานะเป็นอำเภอ ในปี 2512 ทำให้ความเปลี่ยนแปลงเริ่มเข้ามาสู่ชุมชน วิถีของชุมชนเริ่มเปลี่ยนไปทีละน้อย ค่าของเงินเริ่มเข้ามามีบทบาท ทำให้ชาวบ้านต้องคิณรนามากขึ้น หลังจาก วิถีดั้งเดิมของชุมชนเริ่มหายไป การแลกเปลี่ยนเริ่มมีน้อยลง เกิดการจ้างแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นการจ้างทำนา เกี่ยวข้าว ค่าแรงวันละ 5-10 บาท คนวัยแรงงานเริ่มไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น การที่คนในชุมชนออกไปเรียนรู้และใช้ชีวิตจากภายนอกชุมชน (เมืองหลวง) จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในชุมชน

ในปี 2545 เมื่อหลังจากที่บ้านป่าต้วได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลได้เพียง 2 ปี ผู้คนที่เดินทางผ่านบ้านป่าต้ว จะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน บ้านเรือนแบบดั้งเดิมมีการเปลี่ยนเป็นตึกพาณิชย์ หรือมีการปลูกสร้างใหม่เป็นบ้านครึ่งปูน หรือครึ่งไม้ครึ่งปูน มีร้านค้าสินค้าเพิ่มมากขึ้น จากตลาดสดที่เป็นเพียงเล็กๆ ก็กลายเป็นอาคารคอนกรีต วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเริ่มเลียนแบบสังคมในเมือง ไม่ปลูกอยู่ปลูกกิน บางคนขายที่ดินที่เคยทำการเกษตรให้กับนายทุน การแลกเปลี่ยนเริ่มหายไป เนื่องจากความทันสมัยทำให้การขอหรือการแบ่งปัน เป็นเรื่องของความเกรงใจ จึงจำเป็นต้องตอบแทนด้วยเงินเพื่อแลกกับสิ่งของ ในปี 2545 เทศบาลป่าต้วได้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนในทุกด้าน ชาวบ้านซื้ออยู่ซื้อกินจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น จากรถพุ่มพวง จากตลาด ที่มีทั้งตลาดนัดวันพุธ ตลาดสด ตลาดคลองถม รวมถึงซื้ออาหารสำเร็จ อาหารถุงจากร้านขายอาหารตามสั่ง ปัจจุบันคนในเขตเทศบาลตำบลป่าต้วมีความคิณรนาเพื่อความอยู่รอดมากขึ้น โดยเฉพาะการหาเงินเพื่อมาจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวัน ค่า

ครองชีพที่สูงขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี จึงอาจกล่าวได้ว่า ชาวบ้านในเทศบาล ตำบลป่าดัวในปัจจุบัน มีการซื้อขายกันมากขึ้น ไม่ค่อยปลูกกินหรือวิถีของการดำเนินชีวิตแบบเกษตรกรรม จะแตกต่างจากในอดีต กล่าวคือ การดิ้นรนเพื่อเงินสำคัญกว่า เงินมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต หากมีไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย จึงทำให้เกิดการกู้ยืม จนกลายเป็นหนี้สินในที่สุด การดิ้นรนเพื่อความเป็นอยู่ทำให้ คนในชุมชนละเลยวิถีแบบดั้งเดิม การยึดมั่นในประเพณีและวัฒนธรรมเริ่มเสื่อมถอย เป็นสาเหตุที่ทำให้ ชุมชนเกิดปัญหาต่างๆตามมามากที่สุด เช่น การลักเล็กขโมยน้อย ปัญหาในวัยรุ่น ครอบครัวแตกแยก ฯลฯ

ในอดีตเรื่องของสาธารณูปโภคในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น น้ำดื่ม น้ำใช้ แสงสว่าง ถนนหนทาง จะได้ จากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่

แสงสว่างที่ใช้ในบ้านเรือน ในยุคแรกๆ ใช้จี้กระบอง ที่ทำจากน้ำมันยางผสมกับไม้ผุ คลุกให้เข้า กันแล้วนำมาห่อกับใบตองมัดเป็นแท่ง เอาไว้จุดไฟเพื่อให้แสงสว่างในยามค่ำคืน และใช้เป็นแสงสว่างใน การหาอาหารในเวลากลางคืน เช่น กบ เขียด ปลา ในปี 2480-2486 คนในชุมชนหันมาใช้ตะเกียง และ เริ่มรู้จักตะเกียงเจ้าพายุให้แสงสว่างแทนจี้กระบอง และเปลี่ยนมาใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าดในปี 2488- 2499 ซึ่งขณะนั้นราคาน้ำมันเริ่มมีจำหน่ายในชุมชนเป็นขวดๆ ละ 3 บาท ในปี 2512 คนบ้านป่าดัวมีการใช้หม้อ บันไฟฟ้า ซึ่งเป็นของส่วนรวมมีการจ่ายกระแสไฟเป็นเวลา คือเริ่มเปิดตั้งแต่เวลา 18.00 -24.00 น.

จนเมื่อปี 2518 – ปัจจุบัน จึงมีการขยายเขตใช้ไฟฟ้าเข้ามาในชุมชน เมื่อมีไฟฟ้าเข้ามาสิ่งที่เกิดกับ ชุมชนคือ วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ความสะดวกสบายด้านวัตถุเริ่มเข้าครอบงำความเป็นอยู่มากขึ้น คนใน ชุมชนมีการหาซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกมาใช้ ไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ พัดลม ตู้เย็น เตารีด หม้อหุง ข้าว เครื่องเสียง แอร์ ซึ่งส่วนใหญ่การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าเหล่านี้จะเป็นการเลียนแบบกันและกัน เห็นคน หนึ่งมีก็อยากได้ จนกลายเป็นค่านิยมในที่สุด และปัจจุบันทุกคนเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน จากการเปลี่ยนแปลงทำให้ชาวบ้านมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ก็ต้องดิ้นรนมากขึ้นเพราะต้องหาเงินมา เพื่อไว้ใช้จ่ายมากขึ้น หากหาไม่ทันก็ต้องกู้ยืมทั้งในและนอกระบบ จนเกิดเป็นภาระหนี้สินตามมา

แหล่งน้ำกิน น้ำใช้ บ้านป่าดัวก่อนที่จะเข้าสู่ยุคเทคโนโลยี เนื่องจากสมัยก่อนการทำมาหากินมัก อยู่กับธรรมชาติ เป็นวิถีชุมชนที่บริสุทธิ์ สิ่งแวดล้อมรอบตัวจึงไร้สารพิษ สารเคมี ความปลอดภัยในการ ดำรงชีพมีสูงกว่าในปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องอาหารการกิน ในอดีตก่อนที่จะมาเป็นเทศบาล ชุมชนบ้าน ป่าดัว อาศัยแหล่งน้ำในธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น บ่อน้ำตามท้องนา น้ำรอยัวร์ รอยควาย น้ำสาบ น้ำบ่อปูน ซึ่งเรื่องของแหล่งน้ำที่ใช้ในชุมชนมีพัฒนาการดังนี้ ในยุคเริ่มต้นคนในชุมชนจะบริโภคน้ำฝน ซึ่งสะอาดและปราศจากสารเคมีที่กรองไว้ตามหลังคาบ้าน หากไปไร่นาก็สามารถดื่มน้ำที่เกิดจากรอยเท้า ของ วัว หรือควายที่เหยียบย่ำดินจนเป็นรอย เวลาฝนตกมาน้ำยังก็สามารถดื่มได้ นอกจากนี้ยังใช้น้ำจากบ่อ ดินที่มีการขุดตามท้องนา ในหมู่บ้านก็จะมีบ่อดินที่ชาวบ้านช่วยกันขุดไว้ใช้ สมัยก่อนนั้นเวลาจะใช้น้ำจะ ใช้วิธีตัก แล้วหามมาเทไว้ที่บ้าน ซึ่งระยะทางจากบ่อน้ำกับบ้านจะอยู่ใกล้กัน ต้องตื่นแต่เช้ามาเพื่อรอคิว ตักน้ำ คนหนุ่ม คนสาวจะมีหน้าที่ตักน้ำ ซึ่งในอดีตการตักน้ำเป็นวิธีอย่างหนึ่งของคนในชุมชน และเป็น

ที่มาของการเกิดเรื่องราวต่างๆ เช่น หนูจิบสาวจนนำไปสู่การแต่งงานออกเรือน การแลกเปลี่ยนบอกล่า ข่าวดาร ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แม้จะเหน็ดเหนื่อยจากการหาบน้ำ แต่ก็คนสมัยก่อนจะเห็น เป็นเรื่องสนุกสนาน ได้ออกกำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรง ต่อจากบ่อดินได้พัฒนามาเป็นบ่อปูนที่ทำจาก ปูนซีเมนต์ ซึ่งสามารถป้องกันการพังทลายของดินรอบบ่อ จึงทำให้บ่อน้ำไม่ดินเงินเหมือนบ่อดิน และ ในปี 2527 กรมโยธา ได้จัดให้มีการเจาะบ่อบาดาลเพื่อนำน้ำจากใต้ดินมาใช้ เป็นบ่อบาดาลแบบมีคันโยก ซึ่งมีไว้ในหมู่บ้าน 1-2 แห่งเป็นของสาธารณะ แต่ถ้าใครมีเงินก็ขุดเจาะไว้ใช้เป็นคนเอง

ปี 2537 ระบบประปาเข้ามาในชุมชน โดยอาศัยแหล่งน้ำในพื้นที่บ้านป่าดัว แต่เมื่อบ้านเรือนและ ประชากรขยายเพิ่มขึ้น แหล่งน้ำในพื้นที่ไม่เพียงพอที่จะนำมาผลิตเป็นประปา ปี 2540 จึงขอใช้น้ำจากการ ประปาส่วนภูมิภาคของจังหวัดอำนาจเจริญมาจนถึงปัจจุบัน การมีน้ำประปานำมาซึ่งความสะดวกสบาย ของผู้คนมากขึ้น ทำให้คนเกียจคร้าน ไม่มีการตักน้ำจากบ่อมาใช้อีกเลย แต่การร่อนน้ำฝนใส่โอ่งไว้เพื่อ การบริโภคยังมีอยู่ทั่วไป อีกทั้งในปัจจุบันสิ่งแวดล้อมไม่บริสุทธิ์เหมือนในอดีต มีสารพิษสารเคมีตกค้าง จากความเจริญด้านวัตถุ เมื่อน้ำประปาทำให้คนสะดวกมากขึ้น แต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเป็นเงินเพิ่มขึ้น อีกทั้ง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็ห่างเหินกันไป เพราะต่างคนก็มีน้ำใช้ที่บ้านของตนเอง ไม่ได้ออกไปตัก น้ำจากบ่อเหมือนเดิม อยู่แบบตัวใครตัวมันมากขึ้น จากที่เคยไปตักน้ำบ่อได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนกัน ในปัจจุบันก็ไม่มีให้เห็นอีกเลย

บ้านป่าดัวเมื่อครั้งอดีต การคมนาคมยังไม่สะดวก ถนนหนทางเป็นทางดิน ก่อนปี พ.ศ. 2475 ถนนเป็นถนนดิน การเดินทางไปมาหาสู่กันจะเป็นการเดินทางเท้า ซึ่งใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าจะถึงที่หมาย มีความลำบากในการเดินทางมาก เพราะต้องผ่านป่า ผ่านทุ่งนา บางครั้งต้องพักค้างคืนระหว่างทางก่อนที่จะ ถึงที่หมาย บางคนที่มีฐานะก็จะใช้เกวียนเป็นพาหนะในการเดินทาง จากทางเดินที่เป็นดินหรือเรียกอีก อย่างว่าทางเกวียน เริ่มพัฒนาเป็นทางหินแดง (หินแ่) ในปี 2475 และในปี 2479 เปลี่ยนมาเป็นถนน คอนกรีตและ มีการตัดถนนอรุณประเสริฐเชื่อมระหว่าง จ. ยโสธรกับ จ.อำนาจเจริญ เริ่มมีรถโดยสาร ประจำทางเข้ามาวิ่ง ทำให้การเดินทางสะดวกมากขึ้น ค่ายรถจาก บ้านป่าดัว บ้านโพธิ์ไป ตัวจังหวัดยโสธร 10 สลิ่ง และในปี 2508 เปลี่ยนจากถนนคอนกรีตเป็นถนนลาดยาง ในหมู่บ้านโพธิ์ บ้านป่าดัว มี รถยนต์คันแรกเมื่อปี 2530 เป็นของนายสมศักดิ์ สีสา

ในปัจจุบันการคมนาคมสะดวกมากขึ้น มีการตัดถนนผ่านหลายเส้นทาง มีรถยนต์วิ่งผ่านทำให้การ เดินทางง่ายขึ้น แต่ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น คนในชุมชนเริ่มวัดฐานะด้วยการมีสิ่งของอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ บ้านหลังใหญ่ เครื่องใช้ไฟฟ้าครบครัน จนกลายเป็นค่านิยมที่ทำให้คนในชุมชน ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งบางครั้งอาจจะมองว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง แต่ความจริงแล้วสิ่งเหล่านี้กำลัง ทำให้ชุมชนอ่อนแอลง เพราะการได้มาซึ่งสิ่งของส่วนใหญ่แลกมาด้วยการยอมเป็นหนี้สินทั้งในและนอก ระบบ

ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มีใต้ถุนสูง เสาไม้ทำจากต้นไม้มั่งต้น หลังคาใช้หญ้าคา ซึ่งจำนวนมากตามป่า ชาวบ้านจะช่วยกันเกี่ยวหญ้าคาที่โตเต็มที่แล้ว นำมาผึ่งแดดตากให้แห้ง ได้จำนวน

มากแล้ว จะไปหาเถาว์วัลย์และลำไม้ที่มีขนาดเท่านิ้วชี้จากป่า เพื่อนำมาถักหญ้าให้ยัดติดกับไม้ถักไปจนหมด ความยาวของไม้เรียกว่าโพหญ้า 1 โพ เก็บเข้าร่มเป็นดั่งๆขึ้นไปประโยชน์ใช้ทำหลังคาบ้าน โพหญ้าที่ซำรด ออกแล้วเปลี่ยนเอาอันใหม่เข้าแทน

ฝากันบ้านที่เรียกอย่างนี้เพราะชาวบ้านเพราะชาวบ้านใช้ไม้ไผ่บ้านมาจักสานเป็นดอกเสี้ยนใหญ่และ หนานำมาสานเป็นแผ่นใหญ่ ส่วนมากสานลายคู่บ การกันห้องในบ้านจะใช้แผ่นไม้ไผ่ที่สานเสร็จแล้วมา เรียงต่อกันใช้เถาว์วัลย์ยัดติดกับเสาไม้ ปัจจุบันหาคนสานฝาลายคู่บคงยากมาก ฝาผนังที่ทำจากไม้ไผ่ทนทาน ดีมาก ชาวบ้านจะคัดเลือกไม้ไผ่ที่แก่จัดและมียาว มาใช้เป็นวัสดุในการทำฝาผนังไผ่แก่มอดจะไม่ค่อยกิน จึง ทำให้อยู่ในสภาพที่ดีใช้ได้ไม่นาน

ส่วนไม้ปูพื้นบ้านชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันเลื่อยไม้ ลักษณะของเลื่อยเป็นแผ่นยาวมีที่จับด้านละ 1 คน ผลัดกันดึงจนกระทั่งจะหมดความยาวของต้นไม้ คนในอดีตช่างมีความอดทนและความพยายาม ดีทีเดียว เมื่อได้จำนวนที่ได้แล้วก็แบ่งกันตามที่ตกลงไว้ ป่าไม้ในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ชาวบ้าน สามารถเลือกตัดได้ตามใจชอบ ทางราชการจะไม่มีกรรมเข้มงวดเรื่องตัดไม้ จึงไม่มีการจับกุมกันเหมือนใน ทุกวันนี้

เมื่อ พ.ศ. 2500 ได้มีปฐเกิดขึ้นมา โดยสถานที่ราชการจะเป็นผู้นำมาสร้างเป็นสำนักงาน จากนั้น ชาวบ้านเห็นว่าสวยจึงได้นำมาสร้างบ้าน ก่อให้เกิดหนี้สินเนื่องจากปฐนั้นชาวบ้านสร้างเองไม่ได้

การสาธารณสุข บ้านโพธา บ้านป่าดิว ก่อนที่จะมาเป็นเทศบาลตำบล ในอดีตเมื่อมีการเจ็บป่วย จะใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นในการรักษาอาการเจ็บป่วย ซึ่งเรียกว่า หมอยา ในชุมชนจะมีพ่อใหญ่จันทร์ จลองคุณ พ่อใหญ่บุญ วงศ์โส พ่อใหญ่บุญทอง ประสงค์ทรัพย์ เป็นหมอยาประจำหมู่บ้าน มีความ ชำนาญในการรักษาใช้ตัวร้อน ใช้ฮากไม้ โดยการใช้ยาสมุนไพรพื้นบ้านที่หาได้ในท้องถิ่น ทั้งการต้มให้ ดื่ม ดม อบ ด่าหรือบดกิน แม้กระทั่งการฝนทาตามผิวหนัง นอกจากหมอสุนไพร แล้ว ยังมีหมอเป่า ฤทธิ์กระดูกหัก ปวดเคล็ด งามั่วดี ตาแดง โดยใช้น้ำมันนวด และการเป่าด้วยน้ำมันดั่งลงคาถาอาคม ซึ่ง เป็นความเชื่อของคนในชุมชนว่าสามารถรักษาอาการเจ็บป่วยได้

สมัยก่อนการแพทย์ยังไม่เจริญและยังเข้าไม่ถึงชุมชน การรักษาด้วยหมอยาพื้นบ้านส่วนใหญ่ จะ เป็นการรักษาโรคหรืออาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง แต่ถ้าอาการรุนแรงชาวบ้านมักปล่อยไปตามธรรมชาติ โดยเชื่อว่าเป็นเรื่องของ บุญกรรม การรักษาโรคทั่วไปด้วยสมุนไพร ไม่มีผลข้างเคียง และมิค่าใช้จ่ายน้อย แต่ใช้เวลาในการรักษานาน

ในปี 2498 การแพทย์สมัยใหม่เริ่มเข้าโดยมากับการจัดตั้งโรงพยาบาล แต่ในช่วงนั้นชาวบ้านยังไม่ คำนึงเกี่ยวกับการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน จึงยังมีการใช้สมุนไพรในการรักษา บางคนทำให้เกิดอาการ เรื้อรัง ต่อมาเมื่อชุมชนมีความเจริญในด้านต่างๆ ผู้คนจึงหันมาใช้การรักษาแบบสมัยใหม่ การใช้ สมุนไพรในการรักษาโรคก็ลดน้อยลง ส่งผลต่อการสืบทอดภูมิปัญญาด้านสมุนไพรจากคนรุ่นเก่า

ปัจจุบันในเขตเทศบาลปาดัว มีโรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง เปิดให้บริการมาตั้งแต่ปี 2498 จนถึงปัจจุบัน เปิดรับผู้ป่วยมากขึ้น ทั้ง มีนโยบายจากรัฐในการรักษาด้วยบัตรทอง บัตรประกันสังคม มีการใช้ยาแผนปัจจุบันในการรักษาอาการ ข้าราชการใช้สิทธิในการรักษาสามารถเบิกคืนได้ และเนื่องจากเทศบาลตำบลปาดัวอยู่ไม่ห่างจากจังหวัดยโสธรและจังหวัดอำนาจเจริญมากนัก ประกอบการเดินทางสะดวกสบาย ทำให้ผู้เจ็บป่วยส่วนหนึ่งเดินทางไปรักษาในเมืองใหญ่ ทั้งโรงพยาบาลของรัฐ โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน ส่วนการรักษาด้วยสมุนไพรยังคงมีอยู่บ้าง และพบในกลุ่มคนที่ใส่ใจในเรื่องสุขภาพในระยะยาว

ยายมร ผู้เฒ่าในหมู่บ้านเล่าว่า ในอดีตหากมีคนเจ็บป่วย ชาวบ้านต้องเดินทางไปรับหมอที่บ้านกลางสระเกษ เป็นหมอยาสมุนไพรพื้นบ้าน ชื่อว่าพ่อใหญ่ฝ้าย สมัยที่ยายมรอายุ 18 ปี เคยป่วยเป็นโรคฝีดาษ อาการของโรคจะมีตุ่มขึ้นตามร่างกายเมื่โตเท่าเม็ดข้าวโพด ยายบอกว่าถ้าเป็นชนิดเม็ดโตสามารถรักษาหายได้โดยตัดเอาก้านกล้วยดิบ เปลือกต้นพะยอมนำมาแช่น้ำอาบสมุนไพรพวกนี้เป็นยาเย็น มีรสฝาด ผู้ที่ป่วยให้แช่สมุนไพร 2 ชนิดนี้ อาบน้ำไปเรื่อยๆจนกว่าตุ่มเม็ดจะยุบลงไป โดยใช้ให้ดูแผลเป็นที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ด้วยเวลาผ่านไปมากแล้วรอยแผลเป็นได้เลือนรางไปมากทีเดียว โรคฝีดาษยังมีอีกชนิดหนึ่งคือชนิดที่เป็นผื่นเล็กๆ เมื่อผื่นขึ้นทั่วตัวแล้ว ไม่มีทางรักษาให้หายได้ ตายอย่างเดียว อาการของโรค เมื่อผื่นเริ่มเปื่อยแล้วมีอาการออกร้อนเหมือนถูกไฟลวก โรคนี้มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า โรคลาดตะกั่ว

ยายมรให้ข้อมูลถึงการคลอดในสมัยโบราณว่า ที่บ้านโพธิามีแม่คำแย ชื่อว่า ยายสอน ซึ่งเป็นพี่สาวของยายมรนั่นเอง วิธีการคลอดลูกจะผูกเชือกติดกับข้อไม้เอาผ้ารองเชือกเพื่อไม่ให้เจ็บมือ การผูกเชือกนี้เรียกว่าการแขวนถ่วง เพื่อให้คนที่ท้องคั้งเชือกแล้วเบ่งท้องพร้อมทั้งหมอดำแยจะเอามือยกท้องช่วยกันอีกที อาหารของคนหลังคลอดแต่ก่อนกินแต่ข้าวจี โดยเอาข้าวเหนียวปั้นใส่ไม้แล้วโรยด้วยเกลือปิ้งในไฟให้เหลืองพอดิ นำมารับประทาน ที่กินแต่ข้าวจีเพราะกลัวการคะลำ คะลำคือ อาการแพ้อาหารคนคลอดใหม่ไม่ให้กินอาหารผัดตำแดง พร้อมกับยกตัวอย่างอาหารที่กินได้เช่น หัวปลี ปิ้งปลาขาวนา นอกจากการเลือกกินอาหารแล้วยังมีการอยู่ไฟด้วย แม่ลูกอ่อนเขาจะให้ใช้ชีวิตอยู่กับกองไฟประมาณ 2 อาทิตย์ กินแต่น้ำต้มสมุนไพรและอาบน้ำร้อน ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการทำให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วแผลภายในก็หายเร็วดีด้วย

การศึกษา บ้านปาดัวก่อนที่จะเข้าสู่ความเจริญตามยุคสมัยนั้น การเรียนหนังสือจะเรียนที่วัดเป็นหลัก โดยการเรียนการสอนมีตั้งแต่ ป. 1 - ป. 4 แต่ละชั้นจะมีครูชั้นละ 1 คน ในการเรียนเน้นที่การท่องจำ เช่น สูตรคูณ บทกลอน บทอาขยาน ถ้าเรียนหรือสอบไม่ผ่านจะต้องเรียนซ้ำจนกว่าจะสอบผ่านถึงจะได้เลื่อนชั้น หลักสูตรที่ใช้ในการสอนจะเน้นที่การใช้ในชีวิตประจำวันคือ

ป.1 เรียน ก.ไก่

ป.2 เรียน นกกางเขน

ป.3 เรียน วีระ

ป.4 เรียน ท้าวสามน

ในสมัยก่อนครูจะปล่อยนักเรียนเลิกตั้งแต่บ่าย 3 โมง เพื่อให้นักเรียนได้มีเวลาช่วยงานพ่อแม่ เช่น เด็กบางคนก็จะไปเอา วัว ควายมาจากท้องนา ตักน้ำใส่ตุ่ม ทำกับข้าว ค่ำมาก็จะทำการบ้าน และสิ่งที่เด็กสมัยก่อนไม่เคยลืม คือ การสวดมนต์ไหว้พระ แล้วจึงเข้านอน

คุณยายมร ยายแก้วเตี้ย ผมหงอกสีขาวเต็มศีรษะ เล่าถึงความหลังในวัยเด็กเกี่ยวกับการเรียนให้ฟังว่า ยายเรียนจบ ป.4 จากโรงเรียนวัดบ้านโพธา เปิดทำการเรียนการสอนถึงชั้นป.4 อาคารเรียนสมัยก่อนเรียกโรงยาว โดยมีครูเหมียน ครูสัว ครูจรัส เป็นครูผู้สอน ยายมีเพื่อนร่วมชั้น ประมาณ 20 คน ชุดนักเรียนในสมัยก่อน เสื้อนักเรียนเป็นเสื้อผ้าฝ้ายสีขาวแขนกุด คอกรว้าง กระโปรงเป็นผ้าถุงสีดำ หรือผ้าจีนตาแหล่ ชุดนักเรียนพ่อแม่เป็นคนทอและตัดเย็บเอง ส่วนรองเท้ายังไม่มีใส่ ใช้เท้าเปล่าเดินไปโรงเรียน วิชาที่เปิดทำการ มี 4 วิชา คือ ศิลธรรม ธรรมศึกษา คณิตศาสตร์ และภาษาไทย ปากกาที่ใช้เป็นปากกาจุ่มหมึก ใช้ไม้มัดติดกับปลายเพื่อเป็นด้ามจับ หมึกมี 2 สี คือแดงและสีน้ำเงิน สีแดงใช้ขีดเส้นบรรทัด สีน้ำเงินใช้เขียน

ยายมรได้เล่าถึงการเรียนการสอนในสมัยก่อนว่า ครูจะเป็นคนเขียนข้อมูลต่างๆลงในกระดาน แล้วให้นักเรียนอ่านตาม ถ้านักเรียนคนไหนอ่านไม่ออกหรือเขียนไม่ถูกครูจะทำโทษโดยการให้ออกมายืนหน้าชั้นเรียน เข้าเรียนเวลา 09.00 น. เลิกเรียนเวลา 15.00น. การตัดสินผลการเรียนมีเพียงผ่านกับไม่ผ่านเท่านั้น การสอบปลายปีหากมีนักเรียนจากหลายหมู่บ้านเดินทางมาสอบรวมกัน ตอนเช้าแถวเคารพธงชาติแล้ว จะมีการสวดมนต์ไหว้พระ ยายเล่าไปหัวเราะไปบอกว่า นักเรียนที่มาจากบ้านช่ง ตำบลเชียงเพ็ง ไหว้พระไม่เหมือนคนอื่น เขาจะเอามือแตะไปตามอก นักเรียนคนอื่นต่างพากันมองดูแล้วหัวเราะ ยายมรรู้ทีหลังว่า บ้านช่งเขานับถือศาสนาคริสต์นั่นเอง สำหรับเกณฑ์การรับนักเรียนเข้าชั้น ป.1 นั้น เขารับเด็กที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป เรียนอยู่ 4 ปี ก็จบชั้น ป.4 ซึ่งเป็นชั้นที่สูงสุดแล้วในตอนนั้น ยายมรเรียนจบ ป.4 พ.ศ. 2484 ต่อมาในปีพ.ศ. 2486 ทางกรมได้สร้างโรงเรียนขึ้นใหม่โดยตั้งชื่อว่า โรงเรียนบ้านป่าดัวโพธาภินันท์ นุกูล ตามนามเรียกของพระครูโพธา ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนอนุบาลป่าดัว เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เมื่อเด็กจบชั้น ป.6 แล้วจะเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาที่โรงเรียนป่าดัววิทยา ซึ่งเปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย และเทศบาลป่าดัวยังมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้บริการด้านการศึกษากับผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาให้ได้รับการศึกษาตามความต้องการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังมีศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งรับเด็กตั้งแต่อายุ 2- 4 ปี ด้วย 1 แห่ง

จากการวิเคราะห์เรื่องการศึกษาในปัจจุบันอาจจะกล่าวได้ว่า การเรียนมักเน้นเรื่องของผลงานของนักเรียน เพราะจะทำให้ครูมีผลงานด้วย ทุกวันนี้เน้นที่การเรียนเพื่อผลิตบุคคลเข้าสู่ตลาดแรงงาน ผู้เรียนจึงไม่ค่อยได้ซึมซับวิถีชีวิตในท้องถิ่น ก่อให้เกิดความห่างเหินจากผู้เฒ่าผู้แก่ บ้านเกิดเมืองนอน และหลักสูตรของการศึกษามีส่วนทำให้ เด็กเยาวชนขาดการสืบทอดภูมิปัญญา ประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ในท้องถิ่น คนที่เล่าเรียนในปัจจุบันมักคิดว่า เมื่อเรียนจบในชั้นสูงๆ จะมีชีวิตที่ดีขึ้น ได้งานทำมี

ค่าตอบแทนที่สูง ทำให้ชีวิตสุขสบาย แต่ในสภาพปัจจุบันจะพบว่า เมื่อเรียนจบแล้วมักมีคนตกงาน หรือพบการแข่งขันเพื่อเข้าทำงานทั้งในส่วนของการราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือแม้แต่ของเอกชน เพิ่มมากขึ้น

วัฒนธรรมประเพณี บ้านป่าดัวในอดีต จะมีความความเชื่อและวิถีชีวิตภายใต้กรอบของขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เรียกว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ การทำบุญตามฮีตทั้ง 12 เดือน เป็นสิ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน เพราะชาวบ้านเชื่อว่าหากปีไหนละเลย จะถูกลงโทษ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง นอกจากนี้การให้ความยำเกรงต่อผีบางเทวดา ผู้คนจึงไม่กล้าที่จะประพฤติดนปไปในทางที่ผิดเท่าใดนัก เพราะเกรงกลัวการลงโทษจากสิ่งที่มองไม่เห็น ซึ่งถือเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการปกครอง นอกจากการทำบุญตามฮีตสิบสองแล้ว การช่วยเหลือลงแรงของชุมชนยังถือเป็นธรรมเนียมในการปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง เช่น การลงแขกกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว สร้างบ้าน การช่วยงานกันในงานพิธีต่างๆ เหล่านี้ชาวบ้านจะมาช่วยกันทั้งด้านของแรงงาน ข้าวของ อาหารการกิน โดยไม่มีการเรียกร้องเป็นเงินทอง ซึ่งวัฒนธรรมการลงแขกนี้ได้เริ่มหายไปจากชุมชนเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525

ความเชื่อของคนในชุมชนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปกปักรักษาคนในชุมชน คือ ความเชื่อเกี่ยวกับปู่ตา ในแต่ละปีจึงมีการสักการะ เพื่อแสดงถึงความเคารพนับถือและเพื่อบอกกล่าวให้ช่วยปกปักรักษา และอีกนัยหนึ่ง คอนปู่ตาจะเป็นที่สาธารณะเพียงแห่งเดียวในชุมชนที่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ แม้จะมีพื้นที่ไม่มากนัก ความเชื่อในเรื่องปู่ตายังช่วยในการรักษาสภาพของป่าให้มีความสมบูรณ์ ไม่มีใครกล้าเข้าไปบุกรุก นอกจากความเชื่อเรื่องปู่ตาแล้ว ในวันพระศีลดับยังไม่ให้สืข้าวหรือทำกิจกรรมที่เป็นมงคล ห้ามตัดผม ตัดเล็บ ในวันที่มีคนตาย ผู้หญิงห้ามนั่งชันบันได ในอดีตถือว่า มีความเชื่อหรือข้อห้ามมากมาย ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น และข้อห้ามเหล่านั้นเปรียบเสมือนกฎหมายของชุมชนอย่างหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ปัจจุบันการยึดถือปฏิบัติตามประเพณี เริ่มเลือนลหาย หรือมีเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น งานบุญบั้งไฟ จะมีเรื่องของการพนันเข้าเกี่ยวข้อง และจัดกันแทบตลอดปี จากเดิมที่มีเฉพาะในเดือน 6 เท่านั้น งานบุญตามฮีตสิบสอง เริ่มทำบ้างไม่ทำบ้าง เช่น บุญเดือน 7 (บุญซำฮะ) ก็หายไปจากชุมชน ส่วนบุญหรือประเพณีในเดือนอื่นๆ ยังคงหลงเหลืออยู่ ส่วนใหญ่จะมีในกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่ยังยึดตามฮีต คนหนุ่มสาวไม่ค่อยให้ความสำคัญหรือถ้าเข้าร่วมกิจกรรมก็เห็นเป็นเรื่องสนุกสนาน ไม่รู้หรือเข้าใจถึงแก่นแท้ของบุญประเพณีนั้นๆ

คนในชุมชนเทศบาลป่าดัวมีการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต เช่น การแสดง การจัดงานวันเกิด การให้ความสำคัญกับวันวาเลนไทน์ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คู่หนุ่มสาวชิงสุกก่อนห่าม การแต่งกายตามแฟชั่น ผู้หญิงไม่รักนวลสงวนตัว จนนำมาสู่การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ทุกวันนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมของชุมชนเสื่อมลง เด็กไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ แม้แต่ระบบเครือญาติยังมีความห่างเหิน ทั้งนี้ด้วยความเร่งรีบในการทำมาหากินเพื่อให้ครอบครัวอยู่รอดในภาวะเศรษฐกิจที่แตกต่าง

จากเดิม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชุมชนห่างเหินจากธรรมชาติ ละเลยประเพณีวัฒนธรรมที่งามในอดีต จนเห็นว่าสิ่งที่ดีงามเหล่านั้น ไม่มีความจำเป็น

จากการศึกษาข้อมูลความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทำให้ความแตกต่างระหว่างอดีตกับปัจจุบันของคนในชุมชนเทศบาลตำบลป่าต๋องดังนี้

อดีต	ปัจจุบัน
มีการเฝ้าอยู่เฝ้ากิน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน / ลงแขก ทำไร่ ทำนา ทำสวน เครื่องมือ เครื่องใช้ เสื้อผ้าทำใส่เอง อาหารจากท้องไร่ท้องนา ป่า หาพอมากิน แสงสว่างจากขี้กระบอง ไม่เสียค่าใช้จ่าย น้ำกิน น้ำใช้ได้จากธรรมชาติ เช่น น้ำฝน บ่อ ป่วยใช้มูลสัตว์ ไม่เป็นอันตรายต่อระบบนิเวศ การคมนาคมไม่สะดวก เดินเท้า เหวียน การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เรียนรู้การสืบทอดภูมิปัญญาจากผู้เฒ่าผู้แก่ ลูกหลานช่วยงานพ่อแม่ หลักสูตรการเรียนสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน การเรียนที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้ นำไปใช้ประโยชน์ ยึดถือปฏิบัติตามในประเพณี เด็กเยาวชนเชื่อฟังผู้อาวุโส การสื่อสารใช้จดหมาย โทรเลข ไปมาหาสู่ อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่	ซื้ออยู่ซื้อกิน เห็นแก่ตัว แข่งขัน มีการจ้างงาน ทำงานแข่งขันกับเวลา ซื้อทุกอย่าง อาหารซื้อจากตลาดสด ร้านค้า ตลาดนัด หาเพื่อขาย ใช้ไฟฟ้า เสียค่าใช้จ่าย ใช้น้ำประปา น้ำขวด น้ำถัง ใช้เงินซื้อ ใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ส่งผลต่อระบบนิเวศ / คน ถนนหนทางสะดวกสบาย มีรถยนต์ ไม่ต้องเดิน ใช้ยาแผนปัจจุบันในการรักษาโรค ไม่ใส่ใจในการเรียนรู้เพื่อสืบทอดภูมิปัญญา ลูกหลานยุ่งกับการเรียน ไม่ช่วยงานพ่อแม่ ออกเที่ยว หลักสูตรการเรียนสากลที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชุมชน เรียนเพื่อเอาผลงาน ละเลย ไม่เห็นความสำคัญ เด็ก เยาวชนไม่เชื่อฟังผู้อาวุโส การสื่อสารใช้โทรศัพท์ เมล์ แยกกันอยู่เป็นครอบครัวเล็ก ลูกหลานไปทำงานต่างถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการนำไปสู่การพึ่งตนเอง

สภาพปัญหาของเทศบาลตำบลป่าติ้ว อ.ป่าติ้ว จ.ยโสธร จากการศึกษาข้อมูลพบว่า สภาพปัญหาไม่แตกต่างชุมชนทั่วไป ทั้งในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม ซึ่งหลังจากการยกระดับเป็นเทศบาลตำบล ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในชุมชนที่ดำเนินรอยตามยุคสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนต้องดิ้นรนมากขึ้น การทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด ภายใต้อิทธิพลของเงินตรามีมากขึ้น จากการศึกษาสภาพปัญหาของชุมชน สามารถแบ่งเป็น 2 ประเด็นใหญ่ๆ ซึ่งแต่ละประเด็นจัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ดังนี้

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

- รายได้น้อย ค่าครองชีพสูง
- ต้นทุนทางการเกษตรสูง
- ราคาผลผลิตตกต่ำ
- หนี้สินทั้งในและนอกระบบ
- ชาวบ้านไม่กล้าคิดนอกกรอบ
- ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ
- ขี้เกียจ ไม่กล้าปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อสร้างทางเลือกใหม่ในการประกอบอาชีพ

2. ปัญหาด้านการสังคม

- ปัญหาเด็กและเยาวชน
- การว่างงาน
- ปัญหาการติดสารเสพติด
- ขาดการรวมกลุ่มที่ยั่งยืน
- การรวมกลุ่มไม่ต่อเนื่อง ยั่งยืน
- ครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ถือว่ามีความชัดเจนที่สุดในชุมชน โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เพราะถึงแม้ในชุมชนจะเข้าสู่สังคมเมืองที่ดูเหมือนมีความเจริญ แต่ในความเป็นจริงแล้วความเป็นชนบทยังหลงเหลืออยู่มาก อาชีพส่วนใหญ่ที่ชาวบ้านถนัดยังเป็นเกษตรกรรม ดังนั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาที่ทางชุมชนต้องการแก้ไขส่วนใหญ่เป็นเรื่องของปากท้อง การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน โดยนำมาซึ่งการพึ่งตนเองให้มากที่สุด จากการหาทางออกร่วมกันของชุมชน การค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น มีทั้งปัญหาที่ชุมชนสามารถจัดการได้เอง และบางปัญหาต้องให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีบทบาท

การหาทางออกของปัญหา ชุมชนมองที่ความเปลี่ยนแปลงจากอดีตกับปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะไม่สามารถย้อนกลับไปใช้ชีวิตเหมือนในอดีต แต่สามารถนำเอาสิ่งที่ดีงามมาประยุกต์ใช้ได้

ปัจจุบันการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็น สังคมชนบทเริ่มหายไป สังคมเมืองเริ่มเข้ามาแทนที่ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต ความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีลดน้อยลง ความเห็นแก่ตัว การเอาตัวรอดของคนมีมากขึ้น จากการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนในหมู่บ้านก่อให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา ชาวบ้านเกิดความเกียจคร้าน มีความคิดเปลี่ยนไป จากเดิมที่เคยปลูกพืชผักไว้กินเอง แบ่งปันเพื่อนบ้านและแบ่งขายในบางครั้งนั้น กลับหันมาซื้ออาหารตลาดเคลื่อนที่คือมอเตอร์ไซด์ที่วิ่งเข้ามาขายถึงหน้าบ้านหรือบางครั้งก็ไปซื้อที่ตลาดสด ตลาดนัดในทุกวันพุธ ตลาดคลองถมในทุกวันพฤหัสบดี ชาวบ้านมีโอกาสนในการเลือกซื้อสินค้าบริโภคมากขึ้น ทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต เกิดความเกียจคร้านในการปลูกพืชผักสวนครัวเล็กๆน้อยๆไว้กินและลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ความสะดวกสบายในการหาซื้อพืชผักและอาหารจากตลาด ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการครองชีพสูงขึ้นจากเดิม อาจกล่าวได้ว่าบางครอบครัวมีหนี้สินจากการซื้ออาหารเพื่อนำมาบริโภค

ทั้งนี้เนื่องมาจากการละทิ้งวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ตนเคยเป็นอยู่ ที่เคยปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง หรือแม้แต่การปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิต ไปตามยุคของความเจริญทางเทคโนโลยี การปรับตัวเข้าสู่สังคมเมืองแม้ดูเหมือนจะนำมาซึ่งความสะดวกสบาย แต่ผู้คนที่มาอาศัยในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น เกิดการแออัดแอ่งเพื่อประกอบอาชีพโดยเฉพาะหากชาวบ้านมองว่า จะต้องผันตัวเองจากการเป็นเกษตรกรมาเป็นพ่อค้า แม่ค้า ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ตนเองถนัดเท่าใดนัก ดังนั้นแนวทางที่จะทำให้คนในชุมชนอยู่รอด คือ การไม่ละทิ้งอาชีพเดิมที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ แต่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือประยุกต์ให้เข้ายุคสมัย เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ ซึ่งแนวทางที่เกิดจากการระดมเพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเอง ชาวบ้านมองว่า ไม่ใช้การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต เพราะในสภาวะปัจจุบันคงเปลี่ยนได้ยาก แต่ถ้าหากเป็นการสร้างทางเลือกให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับสภาพในปัจจุบันนั้นพอจะทำได้ จากการวิเคราะห์แนวทางเพื่อนำไปสู่การทดลองปฏิบัติ นั้น ในชุมชนพื้นที่เป้าหมายได้นำหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ โดยการวางแผนร่วมกันถึงแนวทางปฏิบัติ ซึ่งจะต้องค่อยๆ ทดลองไปที่ละอย่าง ทั้งนี้จะเน้นที่การสร้างการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน โดยแนวทางที่ชุมชนได้ร่วมกันวางไว้มีทั้งที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเองและบางอย่างต้องต้องการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามาช่วย แนวทางที่ชุมชนกำหนดขึ้นเพื่อเรียนรู้ในการพึ่งตนเองประกอบด้วย

1. การส่งเสริมการปลูกอยู่ปลูกกิน จากที่เคยมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนปลูกผักสวนครัวไว้กินได้ในพื้นที่ใกล้เคียงสามารถลดค่าใช้จ่ายลงในระดับหนึ่ง และยังมีรายได้เสริมจากการขายผักสวนครัว หากมีการทำอย่างต่อเนื่องคนในชุมชนจะสามารถพึ่งตนเองด้านอาหาร
2. การเรียนรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสิ่งแวดล้อม โดยการศึกษาจากพื้นที่ใกล้เคียง การเรียนรู้การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก เพื่อใช้ในแปลงเกษตร และอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการบริโภคอาหารปลอดภัยและเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้ในเรื่องของปัจจัยการผลิต

3. จดเกล้าในงาน (งานศพ) สืบเนื่องจากค่าใช้จ่ายในงานพิธีต่างๆ โดยเฉพาะงานศพที่ถือเป็นงานพิธีที่ใช้เวลาหลายวันในการจัดงาน ทำให้มีค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะเครื่องคัมแอลกอฮอล์ค่อนข้างสูง บางครอบครัวหลังเสร็จงานต้องมีหนี้สินเพิ่ม การจดเกล้าในงานศพชุมชนคิดว่าหน่วยงานในท้องถิ่นต้องเข้ามามีบทบาท มีการกระตุ้น ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนจัดทำเป็นต้นแบบเพื่อเป็นตัวอย่างในชุมชน
4. ส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความสามัคคี อาทิ ลงแขกดำนา เกี่ยวข้าว อื่นๆ เพื่อพลิกฟื้นวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยเริ่มในกลุ่มที่สนใจ
5. การรวมกลุ่มสตรีและเยาวชนเพื่อสร้างอาชีพเสริมด้วยการผลิตของใช้ในครัวเรือน เพื่อใช้และเพื่อจำหน่าย เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาอเนกประสงค์ การทอเสื่อ การทำไม้กวาด อื่นๆ เป็นการสร้างงานและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้หน่วยงาน เช่น กศน. ควรเข้ามามีบทบาทซึ่งรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเป็นการทำต่อยอดจากเดิมที่ทางชุมชนมีทุนเดิมอยู่แล้ว เช่น คนอุปการณ แต่น่าจะมีการวางแผนร่วมกันใหม่ โดยกลุ่มและ กศน. รวมทั้งหน่วยงานในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมโดยเฉพาะการประชาสัมพันธ์ และการตลาด

จากแนวทางที่ชุมชนเสนอเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองในเบื้องต้น บางแนวทางชุมชนสามารถเริ่มต้นได้ด้วยตนเอง บางแนวทางชุมชนเสนอให้หน่วยงานทั้ง กศน. เทศบาล เข้ามาช่วยจุดประกาย เพราะในชุมชนยังให้ความเชื่อถือว่า หน่วยงานราชการมีพลังในการขับเคลื่อนงานได้เร็วกว่าชาวบ้าน แต่การทำงานที่มุ่งหวังให้เกิดผลในทางปฏิบัติจะต้องพัฒนาทั้งคนทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมๆ กัน

บทเรียนที่ได้จากงานวิจัย

ทีมวิจัย

จากการเรียนรู้งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ผ่านทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้ถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัย เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น เรียนรู้ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการวางแผนการศึกษา รวมทั้งวิธีการทำงานร่วมกับชุมชนซึ่งมีหลายกลุ่มหลายวัย การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่ม การแบ่งบทบาทภาระงานรับผิดชอบในทีม เรียนรู้วิธีการบริหารงานและบริหารคนในทีม การให้ได้มาซึ่งข้อมูลทีมวิจัยจะต้องเข้าไปทำกิจกรรมและคลุกคลีกับคนในชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามความต้องการ ซึ่งการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ทีมหลักเป็นนักวิชาการ การที่ลงทำงานกับชุมชนมักได้รับความเกรงใจ บางครั้งชาวบ้านไม่กล้าให้ข้อมูลหรือพูดคุยอย่างเป็นกันเอง ซึ่งทางทีมได้ใช้เวลาและความพยายามในการสื่อสารกับชาวบ้านด้วยการดึงเยาวชนที่เป็นลูกหลานของชาวบ้านมาร่วมเป็นทีมด้วย ทำให้การทำงานง่ายขึ้นตลอดจนการคลุกคลีกับชุมชนทำให้ชุมชนมีความเข้าใจในเป้าหมายร่วมกัน ทำให้การทำงานง่ายขึ้น การทำงานวิจัยทำให้ทีมวิจัยได้เรียนรู้หลายอย่าง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับงานด้านอื่นๆ ได้ด้วย

ชุมชน

การออกไปค้นหาข้อมูลและดึงเอาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักและตื่นตัวในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมถึงวิถีชีวิตเก่าๆอันดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้ปกครองของนักเรียน ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำชุมชนจากหน่วยงานต่างๆล้วนให้ความร่วมมือและสนับสนุนการวิจัยเป็นอย่างดี หากมีการดึงเอาตัวแทนจากคนในชุมชนทุกกลุ่มทุกวัย ทุกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการส่งเสริมติดตามให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะสามารถผลักดันแนวทางการแก้ปัญหาในชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้จริง

หน่วยงานภาคี

การทำงานวิจัยเพื่อค้นหาศักยภาพ สภาพปัญหาในชุมชน ตลอดจนการสืบค้นวิถีชีวิตความเปลี่ยนแปลงของชุมชน ซึ่งได้ดึงหน่วยงานต่างๆ เช่น กศน. เทศบาล ผู้นำในชุมชน เข้ามาร่วมรับรู้ข้อมูล ทำให้หน่วยงานเหล่านี้ได้รับทราบปัญหาและความต้องการของชาวบ้าน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชน อีกทั้งข้อมูลที่ได้จากการงานวิจัยยังช่วยสะท้อนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่ามีประสิทธิภาพและค้อยประสิทธิภาพเพียงใด

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน

เนื่องจากการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเรื่องใหม่สำหรับทีมวิจัย และชุมชน ในการทำความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมใช้เวลานาน กว่าที่แต่ละคนจะเข้าใจ และหลังจากเริ่มดำเนินการเก็บข้อมูลยังได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ จนต้องมีการเก็บใหม่ทำให้เสียเวลา ไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สามารถนำมาเขียนเป็นรายงานได้ อีกทั้งทีมวิจัยหลักที่เป็นครู นักวิชาการ นักเรียน มีภารกิจหลัก จึงไม่ค่อยมีเวลากับงานวิจัยเท่าที่ควร

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย

โครงการ การศึกษาศักยภาพและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร มีพื้นที่ดำเนินงานในเขตเทศบาลตำบลป่าดัว ครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน คือ บ้านป่าดัว หมู่ 3 บ้านโพธา หมู่ 5 หมู่ 12 ต.ป่าดัว อ.ป่าดัว ในการศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน พบว่า ชาวบ้านจากอดีต มีการดำรงชีวิตอยู่กันอย่างพอเพียง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อยู่กันฉันท์พี่น้อง มีความรักความสามัคคี พึ่งพาอาศัยซึ่งกันละกัน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง ทำนา ทำไร่ ผลผลิตที่ได้จะแบ่งปันเพื่อนบ้าน แลกเปลี่ยนสินค้ากันบ้าง ถ้าปลูกจำนวนมากก็จะนำไปขายที่ตลาดสด และนำเงินที่ได้ไปซื้อสินค้าที่ไม่สามารถผลิตเองได้มาใช้ในชีวิตประจำวัน จึงทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่พอเพียง มีความสุขในการดำรงชีวิตไม่มีหนี้สิน

แต่เมื่อชุมชนบ้านป่าดัวยกระดับเป็นเทศบาลตำบล ทำให้ความก้าวหน้าด้านวัตถุเข้าสู่ชุมชนอย่างรวดเร็ว การดำรงชีวิตแบบพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่มีมากขึ้น คนในชุมชนเริ่มแข่งขันเพื่อความอยู่รอดมากขึ้น จากเดิมหาอยู่หากินเพื่อปากท้อง ไม่ได้เดือดร้อนเกี่ยวกับภาระ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหนี้สิน การขน ขวายนเงินที่เป็นสิ่งสำคัญในยุคปัจจุบัน เมื่อสภาพของชุมชนเปลี่ยนไป วิถีชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนตาม คนในชุมชนใช้เงินจับจ่ายเพื่อความสะดวกสบาย ซื้ออยู่ซื้อกิน บางรายหากไม่พอก็หยิบยืมจากผู้มีฐานะในชุมชน บ้างก็ กู้เงินจากแหล่งทุนต่างๆ ทั้งเพื่อการลงทุนและการใช้จ่ายอย่างอื่น จากสภาพที่เปลี่ยนไปของชุมชนเขตเทศบาลตำบลป่าดัว ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ สังคม ประเพณีวัฒนธรรม ได้ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต จากชุมชนชนบทกลายเป็นสังคมเมืองแบบไม่รู้ตัว คนในชุมชนบางส่วนหันไปประกอบอาชีพค้าขายแทนการทำการเกษตร ค่านิยมแบบคนเมืองของวัยรุ่นมีเพิ่มมากขึ้น ประเพณีวัฒนธรรมที่เคยสืบทอดมีแนวโน้มเสื่อมถอย เนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่ใส่ใจ ความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในหมู่บ้านเกิดความเห็นแก่ตัว ขาดจิตสำนึก ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อถึงคนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยในการดำเนินชีวิตแบบใหม่จนเกิดความเคยชิน ปกครองขาดการเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ การพึ่งพาปัจจัยภายนอกในการดำรงชีวิต แม้ว่าชุมชนพยายามพัฒนาตนเอง ไม่ว่าจะเป็นารรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มสร้างอาชีพเสริม กลุ่มสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อสังคม ตลอดจนการรวมตัวเฉพาะกิจตามความจำเป็น แต่กลุ่มเหล่านี้มักไม่มีความยั่งยืน เนื่องมาจากบางครั้งกลุ่มเกิดขึ้นได้ง่ายตามงบประมาณที่ลงมา ชุมชนยังไม่มี ความพร้อมเท่าที่ควร บางกลุ่มที่ผู้นำไม่เข้มแข็งก็ล้มเลิกไป บางกลุ่มจัดตั้งขึ้นในช่วงที่มีงบประมาณสนับสนุน เมื่อหมดงบประมาณกิจกรรมกลุ่มก็ยุติลง แต่ก็ยังมีกลุ่มที่ยังคงพึ่งตนเองได้เมื่อสิ้นสุดทุนจากหน่วยงาน เนื่องจากมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความตั้งใจพัฒนา กลุ่ม แต่ก็พบว่ามีการเคลื่อนไหวได้ช้า กลุ่มมี

การขยายงานได้เข้าในส่วนของการตลาด การประชาสัมพันธ์ อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ อาทิ ทุนหมุนเวียนน้อย การประชาสัมพันธ์เพื่อการตลาด ตลอดจนการใช้ช่วงเวลาว่างจากการเกษตรมาทำ ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอที่จะสร้างสรรค์ผลงาน การทำงานจึงไม่ค่อยต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามคนในชุมชนเทศบาลตำบลปาดัว ไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมเหมือนเช่นในอดีตได้ แต่สามารถประยุกต์เอารูปแบบที่ดีงามมาปรับใช้ได้ แม้ชุมชนจะเปลี่ยนไปเป็นแบบกึ่งเมืองกึ่งก็ตาม จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งในเรื่องศักยภาพ สภาพปัญหา ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน เมื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของคนในชุมชนเทศบาลปาดัว จะเห็นว่า สิ่งที่เป็นปัจจัยและเงื่อนไขที่จะนำไปสู่แนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาดัว ชุมชนเห็นว่ามีด้วยกันหลายปัจจัย อาทิเช่น

นโยบายรัฐ เป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ด้านนโยบายรัฐถูกกำหนดขึ้นจากสภาพปัญหาที่แท้จริง เมื่อนำมาสู่การปฏิบัติมักจะแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ที่ผ่านมานโยบายมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดแนวทางปฏิบัติเป็นอย่างมาก เนื่องจากการพัฒนาส่วนใหญ่จะถูกกำหนดเป็นนโยบายมาก่อน

ผู้นำในท้องถิ่น เป็นผู้มีบทบาทอย่างมากทั้งรับเอาแนวนโยบายมาสู่การปฏิบัติ และควรเป็นทั้งผู้ร่วมนำเสนอสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน เพื่อกำหนดเป็นแนวนโยบายร่วมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้นำในท้องถิ่นยังเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด เห็นสภาพปัญหา ความเป็นอยู่ ซึ่งน่าจะเป็นผู้มีบทบาทต่อการพัฒนาในระดับชุมชน การคัดสรรผู้นำที่มีความซื่อสัตย์ มีความจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชนย่อมทำให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จ

คนในชุมชน เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียเมื่อเกิดกิจกรรมหรืองานพัฒนาในท้องถิ่น ดังนั้นคนในชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม เพราะเมื่อมีนโยบาย มีคนพาทำหรือผู้นำ แต่ไม่มีคนเคลื่อนไหวงานในทางปฏิบัติ แนวทางที่วางไว้ก็คงไม่ประสบผลสำเร็จ

ทุนทางสังคม ประกอบด้วย ด้านทางทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า หรือแม้แต่วัสดุในท้องถิ่นอื่นๆที่เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านมูลค่าและคุณค่า ด้านทุนในสังคมที่ชุมชนมีอยู่เป็นความพร้อมอย่างหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาชุมชนทำได้เร็ว ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งเป็นข้อได้เปรียบมากกว่าพื้นที่ที่ขาดแคลน

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในชุมชน ได้ก่อให้เกิดเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพึ่งตนเองของคนในเขตเทศบาลตำบลปาดัว ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวได้สรุปออกมาโดยมีทางชุมชนเป็นหลักในการนำเสนอ ซึ่งมีหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็น กศน.ที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับชุมชนเข้าร่วมรับฟัง หน่วยงานเทศบาลที่เป็นสนับสนุนทั้งด้านทุน และด้านวิชาการ ตลอดจนผู้นำในชุมชน ซึ่งแนวทางที่ทางชุมชนได้ร่วมกันเสนอนั้น มีทั้งชุมชนสามารถดำเนินการด้วยตนเองและบางอย่างต้องให้หน่วยงานเข้ามาช่วยตั้งแต่

เริ่มต้น หรือบางกิจกรรมอาจทำไปพร้อมๆกันทั้งในระดับชาวบ้านและหน่วยงานในท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านมีความคาดหวังว่า แนวทางที่กำหนดขึ้นจะทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งบางกิจกรรมอาจจะเป็นการต่อยอดจากของเดิมที่ทำอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องมาวางแผน บริหารจัดการใหม่เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยมีเป้าหมายเพื่อการพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง ภายใต้ทรัพยากรที่ชุมชนมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเกษตรแบบอินทรีย์ การรวมกลุ่ม การออม ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่ากิจกรรมหนึ่งสามารถเชื่อมโยงเข้ากับอีกกิจกรรมหนึ่งได้ ซึ่งทั้งนี้สิ่งที่ชาวบ้านมีความต้องการ คือ การหนุนเสริมจากหน่วยที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทุน บุคลากร ความรู้เทคนิคต่างๆ ตลอดจนความต่อเนื่องในการหนุนเสริม การตรวจสอบประเมินเป็นระยะๆ ไม่ควรปล่อยชาวบ้านดำเนินการเพียงลำพังหากยังเห็นว่าชาวบ้านยังไปเข้มแข็งพอที่จะดำเนินงานได้เอง

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเรียนรู้หลายอย่างทั้งทีมวิจัย ชาวบ้าน หน่วยงานภาคีชุมชนได้มองเห็นความเป็นอยู่ของตนเองผ่านข้อมูล ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นแรงผลักดันมาจากภายนอก เช่น นโยบายรัฐ ทุน สื่อ ที่เข้ามามีบทบาททำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แต่อีกส่วนหนึ่งก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าคนในชุมชนก็มีส่วนนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลาที่เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การที่จะให้ชุมชนหันกลับไปดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมคงทำได้ยาก สิ่งที่ได้ในปัจจุบัน คือ การดำรงชีพให้อยู่รอดภายใต้กระแสของทุนนิยม ซึ่งชุมชนเองจะต้องมีการปรับตัว การยึดหลักความพอเพียงในการดำเนินชีวิต เป็นแนวทางหนึ่งที่คนในชุมชนพึงกระทำได้

ผลจากการดำเนินงานวิจัยทำให้ชุมชนได้รู้จักคิดวิเคราะห์ มองเห็นภาพของชุมชนตั้งแต่อดีตและปัจจุบัน ที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมประเพณี ผลจากการดำเนินงานวิจัยจึงอาจสรุปได้ว่า ทีมวิจัยและชุมชนได้เรียนรู้การนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหา ซึ่งจากแนวทางที่มีการนำเสนอในเบื้องต้น ได้มีการหารือร่วมกันกับผู้นำในชุมชน และมีแผนจะนำเสนอเป็นแผนงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย ยังสามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลในด้านอื่นๆ และทางทีมวิจัยมีแผนจะนำข้อมูลไปต่อยอดกับหน่วยงานอื่นๆ เช่น สสส. เพื่อขอรับการสนับสนุนทุนในการสร้างสรรค์ชุมชนให้เป็นสุข

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลบริบทชุมชนเทศบาลปาดัว

โครงการวิจัย “ การศึกษาศักยภาพชุมชนและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อหาแนวทางพึ่งตนเอง
ของคนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลปาดัว จังหวัดยโสธร ”

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....อายุ.....ปี เพศ.....
อาชีพ.....บ้านเลขที่.....
.....

ตอนที่ 2 ประเด็นในการสัมภาษณ์

1. ประวัติความเป็นมา

.....
.....
.....
.....
.....

2. สภาพพื้นที่

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. สภาพสังคมและวัฒนธรรม

.....
.....
.....
.....

3. ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. สภาพเศรษฐกิจ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. สภาพปัญหาชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

แบบสำรวจข้อมูลชุมชน

โครงการวิจัย “ การศึกษาศักยภาพชุมชนและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อหาแนวทางพึ่งตนเอง
ของคนชุมชนในเขตเทศบาลตำบลป่าติ้ว จังหวัดยโสธร ”

กิจกรรม การสำรวจข้อมูลบริบทชุมชน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ที่ตั้งชุมชน ชื่อบ้าน.....หมู่ที่.....
ตำบล.....อำเภอ.....
จังหวัด.....

ประวัติชุมชน แสดงประวัติความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
อำนวนบุคคลที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์ที่สำคัญ ระยะเวลาที่เชื่อมโยงกับการก่อรูปของชุมชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แผนที่ชุมชน แสดงข้อมูลการตั้งถิ่นฐานชุมชน สถานที่สำคัญในชุมชน ศาสนสถาน จุดที่ตั้งผู้นำ
ชุมชน (ที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติ) ทั้งหัวหน้าคุ้ม ที่ตั้งแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่สำคัญ แหล่งน้ำ

ทิศเหนือจรด.....

ทศไต้จรด.....

ทิศตะวันออกเฉียงใต้.....

ทิศตะวันตกจรด.....

จำนวนครัวเรือนทั้งหมด.....๗

จำนวนครัวเรือนยากจน.....(รายได้ไม่เกิน 20,000 บาท/คน/ปี)

อาชีพหลักในชุมชน จำนวนครัวเรือน ☐ ประเภทของอาชีพ (เลือกมากได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ทำนา ครั้วเรือน

ทำไร **ครัวเรือน**

 ทำสวน ครั้วเรือน

☐ เลี้ยงสัตว์ คราวเรือน

☐ ประมง คริวเรือน

 รับจ้าง คราวเรือน

 อื่น ๆ คราวเรือน

2.....ครัวเรือน

3.....ครัวเรือน

รายได้ภาคเกษตรเฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี

รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ยบาท/ครัวเรือน/ปี

พื้นที่เขตชลประทานไร่

แหล่งนำสาธิต แหล่ง

การใช้ประโยชน์ (กาเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง)

ระบุชื่อแหล่งน้ำ	เกษตร	อุปโภคบริโภค	อื่นๆ
1			
2			
3.			
4.			
5			

ระบบประปาหมู่บ้าน แหล่ง (ระบุ)

แหล่งที่ใช้มาจาก.....

จำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน..... ครัวเรือน

บ่อน้ำตื้น บ่อ ระดับความลึก เมตร

จำนวนบ่อน้ำบาดาล บ่อ ระดับความลึก เมตร

โรงเรียน แห่ง (ระบุชื่อ) และกาเครื่องหมาย ☒ ลงในช่องระดับ

1.ระดับ ☐ ประถม ☐ มัธยม

2.ระดับ ☐ ประถม ☐ มัธยม

3.ระดับ ☐ ประถม ☐ มัธยม

วัด/ศาสนสถาน.....แห่ง (ระบุชื่อ)

1.

2.

3.

4.

ระบบการสื่อสารในชุมชน หอกระจายข่าว..... แห่ง

วิทยุชุมชน..... แห่ง

โทรศัพท์สาธารณะ..... แห่ง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แห่ง (ระบุชื่อ) แหล่งที่ตั้ง

1. ศาลาประชาคมหมู่บ้าน

2. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน.....

3. ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง.....

4. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการ.....

5. อื่น ๆ

แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ(ระบุชื่อ)	แหล่งที่ตั้ง
1.		
2.		
3.		

แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมโบราณสถาน(ระบุชื่อ)	แหล่งที่ตั้ง
1.	
2.	
3.	

แหล่งประวัติศาสตร์(ระบุชื่อ)	แหล่งที่ตั้ง
1.	
2.	
3.	

ประเพณีสำคัญของชุมชน	ชื่อประเพณี	ช่วงเดือนทำกิจกรรม
1.		
2.		
3.		
4.		

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญ	ระบุประเภทภูมิปัญญา เช่น ทักษะการประดิษฐ์ พิธีกรรม
ตำนานความเชื่อ	ระเบียบข้อห้าม เครื่องมือเครื่องใช้ การประกอบอาชีพ
ชื่อภูมิปัญญา	ประเภทภูมิปัญญา
1.	
2.	
3.	
4.	

ตอนที่ 3 ข้อมูลพื้นที่ป่า

จำนวนป่าชุมชน		แห่ง (ระบุ)	แหล่งที่ตั้ง
1.			
2.			

การใช้ประโยชน์และคุณค่า การใช้ประโยชน์เป็นอาหาร ยา เชื้อเพลิง พิธีกรรมและอื่น ๆ
ผลผลิตจากป่าชุมชน ชนิดพืชที่เป็นประโยชน์จากลำต้น ดอก ผล เปลือก ใบ ราก หัว

ชนิดพืช/ต้นไม้	การใช้ประโยชน์	ช่วงเดือน
1		
2		
3		
4		
5		
6		

การใช้ประโยชน์และคุณค่าของสัตว์ป่า การใช้ประโยชน์เป็นอาหาร ยา พิธีกรรม นันทนาการและอื่น ๆ
ชนิดของสัตว์ป่า ใช้ประโยชน์จากเนื้อ เขา ซาก กระดูก

ชนิดของสัตว์ป่า	การใช้ประโยชน์	ช่วงเดือน
1		
2		
3		
4		
5		
6		

สัตว์น้ำตามธรรมชาติที่ชุมชนบริโภค ระบุนิสัต์น้ำที่ใช้ประโยชน์ เช่น ปลา กุ้ง หอย ปู และอื่นๆ

1.	7..
2.	8..
3.	9..
4.	10..
5.	11..
6.	12..

ตอนที่ 4 การบริหารจัดการชุมชน

ผู้นำชุมชนท้องถิ่น	ชื่อ – สกุล	การติดต่อ(โทรศัพท์)
- กำนัน		
- ผู้ใหญ่บ้าน		
- นายกเทศบาล		
- ประธานสภา		
- หัวหน้าชุมชน		
- สท.		
- ผู้นำทางศาสนา		
- ผู้นำทางพิธีกรรมผู้นำ		
- ทางจิตวิญญาณ		
- อื่น ๆ		
		
		
		
		
		
		
		

กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

ชื่อกลุ่ม	สมาชิก (คน)	ชื่อประธานกลุ่ม และการติดต่อ(โทรศัพท์)
1.....		
2.....		
3.....		
4.....		
5.....		
6.....		
7.....		
8.....		
9.....		
10.....		

ระเบียบ/ข้อห้าม/กติกาและการจัดระเบียบชุมชน การสร้างกฎระเบียบ/ข้อห้าม/กติกาเพื่อการจัดระเบียบ
ของชุมชนร่วมกัน

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....
- 6.....
- 7.....

ตอนที่ 5 ศักยภาพ และทุนทางสังคมของชุมชน

ศักยภาพชุมชน เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยพิจารณาปัจจัยที่เกิดขึ้น เฉพาะ
ในชุมชนในด้านแต่ละด้าน ซึ่งอาจเป็นจุดแข็ง หรือจุดอ่อน

ทุนทางสังคมของชุมชน	จุดแข็งของชุมชน	จุดอ่อนของชุมชน
ด้านศักยภาพของบุคคล	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านกลุ่มและองค์กรชุมชน	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านเศรษฐกิจชุมชน	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....

ทุนทางสังคมของชุมชน	จุดแข็งของชุมชน	จุดอ่อนของชุมชน
ด้านประเพณีวัฒนธรรม	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านสาธารณสุขชุมชน	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านการศึกษา	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านการปกครองชุมชน	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....
ด้านทรัพยากรธรรมชาติ	1..... 2..... 3..... 4.....	1..... 2..... 3..... 4.....

ปราชญ์ชาวบ้าน จุดเด่นของความรู้/ ภูมิปัญญา/ ทักษะ/ ปรัชญาการดำเนินชีวิต

ชื่อ- สกุล	จุดเด่น
1.....	
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	
6.....	
7.....	
8.....	
9.....	
10.....	

ตอนที่ 6 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนต่อกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาชุมชน

ชื่อกิจกรรม	ช่วงเวลาที่ดำเนินงาน	สถานที่ดำเนินงาน
1.....		
2.....		
3.....		
4.....		
5.....		

สภาพปัญหาทรัพยากรน้ำ

ประเด็นปัญหา	สาเหตุ
1.	
2.....	
3.....	
4.....	

สภาพปัญหาป่าต้นน้ำ

ประเด็นปัญหา	สาเหตุ
1.....	
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	

ความต้องการของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำและป่าต้นน้ำ เป็นความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา และจัดการป่าและป่าต้นน้ำที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน

ชื่อแผนงาน/ กิจกรรมของชุมชน	รายละเอียดที่เกี่ยวข้อง
1.....	
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	
6.....	

ความต้องการของชุมชนในการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

ความต้องการของชุมชนในการรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ	ประเด็นการสนับสนุน	ชื่อหน่วยงาน
.....	1.....	
.....	2.....	
.....	3.....	
.....	4.....	
.....	5.....	
.....	6.....	
.....	7.....	
.....	8.....	

สภาพปัญหาอื่นๆ (ระบุ)

ประเด็นปัญหา	สาเหตุ
1.....	
2.....	
3.....	
4.....	
5.....	

ผู้บันทึกข้อมูล

ชื่อผู้บันทึกข้อมูล.....ตำแหน่ง/หน่วยงาน.....

การติดต่อ.....

วัน/เดือน/ปีที่บันทึก.....

ภาพกิจกรรม

ประชุมทีมวิจัย

แบ่งกลุ่มกำหนดประเด็นและออกแบบสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เวทีวิเคราะห์ข้อมูล

เวทีวิเคราะห์ข้อมูล

ประชุมวางแผนก่อนทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ในแปลงเกษตร

กศน.ให้ความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักใช้ในครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง

ทำกระถางปลูกผักสวนครัวจากยางรถยนต์

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ-สกุล	นางนันทิยา สาลี
ที่อยู่ปัจจุบัน	62 หมู่ 8 ต.กระจาย อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอป่าดัว ต.โพธิ์ไทร อ. ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 086-6490407
การศึกษาขั้นสูงสุด	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (คบ.) สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ชื่อ-สกุล	นายมงคล พฤกษา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ หมู่ ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นายกเทศบาลตำบลป่าดัว
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	เทศบาลตำบลป่าดัว ต.โพธิ์ไทร อ. ป่าดัว จ.ยโสธร
ชื่อ-สกุล	นายฉัฐพงษ์ ประทุมชาติ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 417 หมู่ 4 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอป่าดัว ต.โพธิ์ไทร อ. ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 84-5188085
การศึกษาขั้นสูงสุด	ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต(วศบ.) สาขาวิชา อุดสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชธานี
ชื่อ-สกุล	นายประเสริฐ จันทรส
ที่อยู่ปัจจุบัน	218 หมู่ 12 บ้านร่มโพธิ์ ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ผู้ใหญ่บ้าน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บ้านร่มโพธิ์ หมู่ 2 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 085-1497383
การศึกษาขั้นสูงสุด	มัธยมศึกษาตอนปลาย กศน. อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ชื่อ-สกุล	นางนาลี จันทสิงห์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ หมู่ 5 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	สมาชิกสภาเทศบาล
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเทศบาลตำบลป่าดัว อ.ป่าดัว จ.ยโสธร

การศึกษาชั้นสูงสุด	มัธยมศึกษาตอนปลาย กศน. อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ชื่อ-สกุล	นางสาวแสงดวง แ่งหิน
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 467 หมู่ 4 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนบ้านโคกพระเจ้าโนนรัง
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านโคกพระเจ้าโนนรัง อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 081-0625426
การศึกษาชั้นสูงสุด	ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม
ชื่อ-สกุล	นางสาวสุภารัตน์ จันทรส
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 219 หมู่ 12 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักเรียน
สถานศึกษา	โรงเรียนป่าดัววิทยา อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
การศึกษาชั้นสูงสุด	กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ชื่อ-สกุล	นางสาวจินตนา นักล้า
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 219 หมู่ 12 ต. โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักเรียน
สถานศึกษา	โรงเรียนป่าดัววิทยา อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
การศึกษาชั้นสูงสุด	กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ชื่อ-สกุล	เด็กหญิงวิไลลักษณ์ ผ่องใส
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 70 หมู่ 5 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	นักเรียน
สถานศึกษา	โรงเรียนอนุบาลป่าดัว อ.ป่าดัว จ.ยโสธร โทรศัพท์ 085-0254052
การศึกษาชั้นสูงสุด	กำลังศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ชื่อ-สกุล	เด็กหญิงนาดยา ประสงค์ทรัพย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 95 หมู่ 5 ต.โพธิ์ไทร อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
	ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักเรียน
สถานศึกษา	โรงเรียนอนุบาลป่าดัว อ.ป่าดัว จ.ยโสธร
โทรศัพท์	-
การศึกษาชั้นสูงสุด	กำลังศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

บรรณานุกรม

- กิ่งแก้ว อินสว่าง และวีรศักดิ์ อนันตมงคล . (2532) . การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ
ผลิตกับการพัฒนาชนบท . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช .
- ธีรวัฒน์ เจริญราษฎร์ . (2545) . ธุรกิจชุมชน วิถีทางสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา
อำเภอภูคชชุม จังหวัดยโสธร . วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต , มหาวิทยาลัย
รามคำแหง
- พิทยา ว่องกุล. (2539). เศรษฐกิจและอริปไตยชุมชนไทย . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
อมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง .
- พิทยา ว่องกุล. (2543, พฤษภาคม) . ชุมชนแบบองค์รวมสมัยใหม่ : รูปแบบสังคมบูรณาการของ
พลวัต วัฒนธรรม และเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีว่า
ด้วยชุมชน ครั้งที่ 1 “ชุมชนไทยท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง,” ณ อาคารเฉลิมพระ
บารมี 50 ปี ชอยศูนย์วิจัย
- สุนันท์ธนา แสนประเสริฐ. 2540 . วิถีชีวิตของผู้ประกอบการค้าแผงลอยจำหน่ายอาหารในเขต
เทศบาลเมืองลพบุรี . วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ
พัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อมรา พงศาพิชญ์ . 2534 . มนุษย์กับวัฒนธรรม . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย .
- Murry , C . 2001. Livelihood Researchb : some conceptual and methodlogical issues . UK :
Chronic Poverty Research Centre .
- Rakod, C . and T . Lloyd – jones . (eds) . 2002 . Urban Livelihood : A People-centred
Approach to Reducing Poverty. UK : Earthscan Publications Ltd .